

N° 5 MAI 2013 hind 2.20 €

muusika

**Täiuslik CLAUDIO
ABBADO**

**Tallinn Music
Week**

Klassikatähed 2013

**Eesti muusika
päevad**

**Dmitri
Bertman**

Georg Otsa nimelise Tallinna Muusikakooli **SISSEASTUMISKATSED**

KONSULTATSIOONID

27. aprill

10.00 solfedžo klassika suunale
11.00 solfedžo rütmimuusika suunale
12.00 eriala
13.00 klaver (muusikateooria, kompositsiooni ja kooridirigeerimise erialale)

18. mai

12.00 eriala (v.a klassikaline laul, kompositsioon ja muusikateooria)

12. juuni

12.00 eriala (v.a kompositsioon ja muusikateooria)

25. juuni

12.00 solfedžo klassika suunale
13.00 solfedžo rütmimuusika suunale
14.00 eriala
15.00 klaver (muusikateooria, kompositsiooni ja kooridirigeerimise erialale)

EELÕPPE VASTUVÕTUEKSAMID

26. juuni

10.00 solfedžo klassika suunale (kirjalik)
12.00 solfedžo klassika suunale (suuline)
11.00 solfedžo rütmimuusika suunale (kirjalik)
12.00 solfedžo rütmimuusika suunale (suuline)

27. juuni

10.00 eriala
14.00 klassikalise laulu eriala

PÕHIÕPPE VASTUVÕTUEKSAMID

26. juuni

10.00 solfedžo klassika suunale (kirjalik)
12.00 solfedžo klassika suunale (suuline)
11.00 solfedžo rütmimuusika suunale (kirjalik)
12.00 solfedžo rütmimuusika suunale (suuline)

27. juuni

10.00 eriala
14.00 klassikalise laulu eriala
10.00-16.00 riigikeele katse

5/2013

Ooperilavastus kätkeb nüüdisajal endas järjest rohkem probleeme ja küsimusi. Hiljuti sai Eesti muusikalava rikkamaks kahe huvitava lavastuse poolest: Daniel Slater lavastas Estonias "Tannhäuseri" ja Dmitri Bertman Vanemuises "Jevgeni Onegini". "Tannhäuseri" kohta on juba arvamusi avaldatud, ka vaieldud, kas selline abstraktne ja minimalistlik Wagneri lavaseade on hea või halb või milline peaks üldse olema meie kaasaegne ooperilavastus? Muusika mainumbrisse on koondunud lugusid, kus lavastamist vaadeldakse mitmest eri vaatepunktist. Muusika seekordne kaanepersonoon Dmitri Bertman räägib, mis on tema jaoks lavastuses olemuslik. Liis Kolle kõneleb Berliinis Wagneri juubeliaasta puhul tehtud eksperimentidest.

Ia Rimmel

Peatoimetaja **Ia Rimmel** ia@ema.edu.ee
Toimetaja **Virge Joamets** virgejoamets@gmail.com
Toimetaja **Joosep Sang** joosep@ema.edu.ee
Turundusjuht **Herje Tamm** herje@ema.edu.ee
Kujundaja **Ande Kaalep** ande.kaalep@gmail.com
Keeletoimetaja **Kulla Sisask**

Rahastaja EV Kultuuriministerium
Ajakirja ilmumist toetab Eesti Kultuurkapital
Väljaandja SA Kultuurileht
Voorimehe 9, 10146 Tallinn

Toimetuse kolleegjum: Eesti Muusikanõukogu juhatus
Toimetus: Voorimehe 9, Tallinn 10146
Toimetuse telefon **6 833 107**
Kodulehekülj: **www.ajakirimuusika.ee**
Trükitud **Pajo trükikojas**
Pärnu mnt. 58, Sindi linn, 86703 Pärnumaa
ISSN 1406-9466
© Eesti Muusikanõukogu

Tellimine: AS Express Post
Peterburi tee 34-5,
Tallinn 11415
Tel 617 7717, www.tellimine.ee
Tellimisindeks 00679
Otsekorraldus **1,47** eurot number
Aastatellimus **21,50** eurot
**Muusikaõpetajatele ja
-õpilastele aastatellimuse
soodushind 17 eurot.**
Soodushind kehtib ka pensionil
olevatele muusikaõpetajatele.
Tellimine: ia@ema.edu.ee,
herje@ema.edu.ee

Dmitri Bertman
FOTO IRINA VOITELEVA

KAVA

KES?

2 Tamara Unanova. Dmitri Bertman ja tema õnne teater

UUDISEID MAAILMAST

9 Nele-Eva Steinfeld, Ivo Heinloo. Muusika-uudiseid maailmast

TÄHT

12 Kai Taal. Claudio Abbado lummuse paradoks ehk geenius on alati mõistatus

VESTLUS

16 Anne Prommik. Peter Kooij: Bach seisab üksi oma loomingu jumalikkuses

PILK

18 Liis Kolle. Uus sugupõlv – kaotanud sugupõlv? Kolmest Wagneri aasta algul Berliinis nähtud wagneriana-katsetusest
20 Marge Sassi. Muusika – kas uus vesi? Muljeid Tallinn Music Weeki konverentsilt

RAAMAT

24 Ia Rimmel. Unustamatu Miliza Korjus

MULJE

25 Maarja Kindel. Valitud muljeid festivalilt "Eesti muusika päevad 2013"
27 Aare Tool. Võrdlused ja kõrvutused
29 Henri Christofer Aavik. Hetk unustatud meistriga. Intervjuu Helmut Rosenvaldiga
30 Virve Normet. Esimesed klassikatähed

UUDISEID EESTIST

32 Muusikauudiseid Eestist

KLAVERIAVASTUSI

37 Alo Põldmäe. Pianiino Mürsepp & Lomp

PLAAT

38 Heliplaatide tutvustus

PILL

40 Toomas Penu. Buzuki – iga kreeklase kallim

muusika

Dmitri Bertman

ja tema õnne teater

TAMARA UNANOVA
muusikaajakirjanik

FOTO SCANPIX

Dmitri Bertman lausub rõõmu varjamata: “Mul on väga hea meel, et just mu palavalt armastatud Eestis, ülikoolilinnas Tartus, kohas, kus elas ja tegutses Juri Lotman, on nüüd selline aare nagu Stanislavski etendus! See on ainus koht maailmas, kus saab sellist unikaalset etendust näha.” Vestleme tuntud Moskva lavastaja, teatri Helikon kunstilise Helikon-Opera juhi Dmitri Bertmaniga vahetult enne Tšaikovski “Jevgeni Onegini” esi-etendust Vanemuise väikeses majas. Hoolimata mõningasest “stardieelsest närveerimisest” on Dima – nagu teda siin kutsutakse, heatahtlik, vestluskaaslane vastu tähelepanelik ja kiirgab nii rohkelt positiivset energiat, et seda jätkuks terve elektrijaama käivitamiseks.

“Olen ka väga rõõmus, et saan jälle Paul Mägiga koos töötada. Just tema kutsus mind 1999. aastal Tallinna Dargomõžski “Näkineidu” lavastama, see oli minu esimene etendus Eestis. Aga meie sõprus algas juba varem festivalil Wexfordis, kus tegime samuti “Näkineidu”. Ja nüüd kohtusime uuesti peaaegu kakskümmend aastat hiljem. Paul on suurepärase muusik, meil on täielik teineteisemõistmine. Valisime koos lauljaid “Onegini” jaoks, parimad rohkem kui saja eri maa kandidaadi hulgast. Ma väga loodan, et sellel etendusel on pikk eluiga.”

“Jevgeni Onegin” on teie teine lavastus Vanemuises. Kuid erinevalt esimesest, “Hoffmanni lugudest”, mis lähtus teie isiklikust tõlgendusest, otsustasite “Jevgeni Onegini” taas lavastada Stanislavski 1922. aasta versioonis austusavalduse, *homage’ina* sellele suurele lavastajale-uuendajale tema 150. sünniaastapäevaks.

See on üldse minu kaheksas “Onegin”. Esimese lavastas in Iirimaal inglise koosseisuga. Veel olen seda lavale toonud Austrias, Saksamaal, Stockholmis, Krasnodaris ja Moskvast. Kõik nad on lahendatud eri stiilides, aga Tartu lavastuse tahtsin teha nii, et see poleks mitte ainult lugupidamisavaldus geniaalsele uuendajale, vaid et saaksin taas tunda lapsepõlve maiku. Lapsena vaatasin seda ooperit Stanislavski ja Nemirovitš-Dantsenko-nimelises Moskva Muusikateatris sadu kordi. Seda mängiti väga kaua ja anti kogu aeg üle uuele põlvkonnale artistidele, kuni lõpuks polnud etendus enam väga heas seisukorras ja ta võeti lõpuks lavalt maha. Aga pilt sellest lavastusest, eriti Larinite ball, jäi mulle alati seks mällu.

See oli arvatavasti üks teie kõige esimesi ooperimuljeid?

Jah, esimesed ooperietendused, mida lapsena nägin, olid seesama “Onegin” ja Rimski-Korsakovi “Sadko” Suures Teatris Boris Pokrovski lavastuses. Stanislavski lavastas “Onegini” kõigepealt kodu oma ooperistuudios. Tegelasid kandsid seal selle aja, 20. sajandi alguse kostüüme. Tollal oli see revolutsiooniline, väga novaatorlik lavastus.

Pärast, tõsi küll, kui Stanislavski viis lavastuse üle suurele lavale, muutis ta kostüümide kontseptsiooni, riietas artistid Puškini-aegsesse rõivastesse. Ka meil on kõik osatäitjad Puškini-aegsetes stiliseeritud kostüümides. Stanislavski lavastus oli tollal väga uuenduslik, sellest algas nüüdisaegne ooperilavastus.

Kuidas on võimalik lavastust rekonstrueerida, kas fotode või isiklike mälestuste abil? Kõike täpselt korrata on ju võimatu, küllap lisasite siia ka oma nägemuse.

Muidugi on siin ka minu isiklik panus. Suurt abi sain MHATi muuseumist, kus säilitatakse Stanislavski lavastuste fotosid, selgitusi, mälestusi tööst rollidega. Kuid tegelikult on lavastust võimalik rekonstrueerida ainult ühel viisil: minna sama teed, mida läks Stanislavski, iga misantseen osatäitjatega tema metoodika järgi läbi töötada ja luua elav etendus. Töö näitlejaga oli Stanislavski jaoks peamine ja ta lähtus neist, kes tal laval olid. Ja mina lähtun neist, kes on siin laval. Pean ütlema, et meil on fenomenaalne koosseis! Maria Fontosh, kes laulab Tatjanat, on tõeline täht!

Kas olete temaga ka varem töötanud?

Jah, Rootsi Kuninglikus Ooperis. Ta laulis ka seal Tatjanat ja Desdemonat Verdi “Othellos”. Järgmisel aastal tuleb mul temaga veel üks “Onegini” lavastus.

Niipalju kui ma tean, on ta venelanna, kes elab ammu Rootsis, nii et ta saab selles ooperis laulda oma emakeeles. Erinevalt Onegini osatäitjast noorest rootsi baritonist Linus Börjessonist. Börjessonil on arvatavasti raske vene keeles laulda?

Linus on minu kõige suurem avastus! Kõigepealt on ta välisuselt väga sarnane Oneginiga, nagu Puškin teda oma joonistustel kujutas, tal on Onegini profiil. Teiseks on ta andekaim noor kunstnik. Muidugi, iga välismaine solist laulab vene keeles aktsendiga, kuid see pole peamine. Me töötasime temaga iga fraasi, iga sõna läbi ülima üksikasjalikkusega. On tunne, et ta mõtleb vene keeles –

Dmitri Bertman on sündinud 31. oktoobril 1967. aastal Moskvast haritlaste peres. Tema ema Ljudmila Žumajeva on filoloog, Moskva Kultuuri ja Kunstide ülikooli võõrkeelte kateedri juhataja, isa Aleksandr Bertman (suri 2006. aastal) oli näitleja, stsenaarist ja Meedikute maja direktor. Kodus valitses muusika ja kunstide kultus, vanemad viisid oma poega Richteri ja Gilelsi kontserte kuulama ja Suurde Teatrisse Pokrovski lavastusi vaatama.

Lapsepõlves õppis Bertman Moskva muusikakeskkoolis klaverit ja isegi kirjutas ühe ooperi. Viieaastaselt lõi ta väikese nukuteatri, tegi ise kostüümid ja dekoratsioonid ja mängis näidendeid täiskasvanutele muusikaga armastatud ooperitest ja ballettidest. 1984. aastal astus Bertman GITISesse (praegune Venemaa Teatrikunsti Akadeemia) muusikalavastuse erialale professor Ansimovi juurde. Seal tutvus ja sõbrunes ta ka Neeme Kuningaga. Juba tudengina lavastas Bertman Odessas, Tveris ja Moskvast ning juhtas ooperistuudiot Meedikute majas, kus tema esimeseks tööks oli Tšaikovski “Jolanthe”.

1990. aastal lavastas ta oma kursusekaaslastega Stravinski “Mavra”. Esietenduse päev, 10. aprill 1990 sai uue muusikateatri Helikon-Opera alguseks. 1993. aastal saadi riiklik staatus ja Helikon-Opera kujunes varsti Venemaa üheks kõige huvitavamaks teatriks ning teenis tunnustust ka välismaal.

Bertman on lavastanud rohkem kui 90 etendust nii Helikonis kui ka teistes Venemaa teatrites ja välismaal, sealhulgas Peterburis, Jekaterinburgis, Krasnodaris, Wexfordis, Mannheimis, Viinis, Riias, Pariisis, Torontos, Roomas, Stockholmis, Istanbulis, Tallinnas, Tartus jm.

Dmitri Bertman on 1996. aastast alates õppejõud Venemaa Teatrikunsti Akadeemias, muusikateatri režissuuri ja näitlejameisterlikkuse kateedri juhataja, õpetab ka Berni Ooperistuudios ning annab meistriklasse Moskva konservatooriumis.

Tunnustused ja autasud: Venemaa teeneline kunstitegelane (1998), Venemaa rahvakunstnik (2005), Stanislavski-nimelise preemia laureaat lavastuse nominatsioonis (2005), teatripreemiad “Kuldne mask” ja “Gvozd sezona”. 2003. aastal autasustati teda prantsuse ordeniga “Akadeemiline palmioks”, 2006. aastal Malta ordeniga. 2008. aastal sai ta ordeni “Maarjamaa rist” IV klass ja pälvis Eesti teatri aastaauhinna Tüüri ooperi “Wallenberg” ja Offenbachi ooperi “Hoffmanni lood” lavastamise eest.

see oli meie jaoks tõeline vapustus. Ja üldse on meil kogu rahvusvaheline esitajate koosseis väga tugev. Meil kujunes välja väga hea õhkkond, kõik said oma tööst naudingut. Erilist kiitust väärib Vanemuise koor! Kuigi ta pole väga suur, aga millised tüpaazid! Just see, kuidas Stanislavskil oli lahendatud Larinite ball, oli väga uuenduslik. Igal osalisel oli oma karakter. Tegime tööd samamoodi ja välja tuli väga huvitav.

Te olete Tšaikovskit võrdlemisi palju lavastanud – “Jolanthe”, “Padaemandat” ja “Mazeppat”. Mille poolest “Onegin” teile eriti lähedane on?

Tšaikovski on mu lemmikhelilooja. Mul on unistus lavale tuua tema “Orléans’i neitsi”. Kunagi teen selle teoks. Kuid lavastada “Onegini” Tartus on mulle suur rõõm, aga ka suur vastutus, sest tunnetan siin kogu aeg Lotmani kohalolu, kes siin õpetas ja kirju-

tas oma uurimust Puškinist. Proovides oli sageli kohal tema õpilane Žanna, kes kirjutab praegu dissertatsiooni. Küsisin temalt tihti Lotmani kohta, see aitas mind mu töös väga. Tšaikovski on mulle väga lähedane ja kallid oma siiruse poolest. Kogu maailma ooperiliteratuuris on ainult Tšaikovskil, Mussorgskil ja Mozartil selline vahetu muusikaline dramaturgia.

Vaadake Tšaikovski käsikirju! Ta kirjutas kohe partituuri, aga klaveriseaded tegi ta õpilane Tanejev, need on väga rasked. Tšaikovski käsikirjad näevad välja nagu kunstiteosed. Ta kirjutas väga kiiresti, et jõuaks üles märkida, mida kuulis, ajuti nuttis ja kuivatas käega pisaraid. Need leheküljed annavad aimu tema sise-elust. Mul on kodus seinal lehekülj tema Kuuendast sümfooniast. See on nagu verega kirjutatud. Sellepärast võin Tšaikovski ja eriti "Oneginiga" lõputult tegelda. "Traviat" olen ma samuti palju lavastanud, aga pärast viiendat korda otsustasin, et rohkem ma selle ooperiga töötama ei hakka. Olen sellest teost väsinud ja ei näe, mida ma seal veel võiksin avastada, seda enam, et praegusel ajal pole see temaatika enam aktuaalne. Aga "Oneginis" on kõik elav, see on igavene ja alati nõutud klassika.

"Praegu elame kahjuks ooperilavastuses läbi diletantide ajajärku, selles meres ujub palju kunstlikke kalu, nii et "elusatel kaladel" pole enam kuskil ujuda."

FOTO IRIINA VOITILEVA

Nagu ka seesama Puškini romaan värssides, mis inspireeris Tšaikovskit. Nagu ta hiljem tunnistab, kirjutas ta selle ooperi seetõttu, et ühel ilusal päeval väljendus temas erakordse jõuga soov panna muusikasse kõik see, mis "Oneginis" hüüab muusika järele.

Nii see oli, kuigi Tšaikovski teos on kahtlemata natuke teistsugune. Tšaikovski Lenski ja Onegin erinevad Puškini kangelastest. Tšaikovski tõi siia palju isiklikku, nagu kõigisse oma teostesse. Ta ju kirjutas selle ooperi siis, kui sai Antonina Miljukovalt kirja armuvaldusega.

Ja võttis vastu saatusliku otsuse abielluda, sest luges seda Antonina-Tatjana pihtimust, kujutles end Oneginina.

Jah, ja seetõttu tegi ta Onegini mitte nii halastamatuks, andis talle suured tunded ja õigustas teda nii palju, kui võimalik. Kahtlemata elab Tšaikovski igas ooperi tegelasel, nii Oneginis, Tatjanas kui ka Lenskis. Orkestri sissejuhatuse on peidetud teatav kood: algab ju kõik eeltaktiga kontrabasside re-noodil. See sageli häirib dirigente ja nad alustavad dirigeerimist motiivist, mida kriitikud nimetavad "Tatjana juhtmotiiviks", kuigi see motiiv kuulub mitte ainult Tatjana, vaid ka Lenski ja njanja juurde.

Teine oluline asi partituuris on see, et viulite teema on Tšaikovskil kavandatud *crecendo*ga – aga mitte kõik dirigendid ei pööra sellele tähelepanu. Kuid see on ju tunne, mis hakkab kasvama, murrab nagu roheline taim läbi kivide ja takistuste. Aga tema kohal sõidetakse nagu teerulliga, kõnnitakse, surutakse teda maasse nende kontrabassi re-dega (*laulab: ta-ra-ra-ra – maa sisse, ja taas: ta-ra-ra – maa sisse*). See on selline talumatu kurbus, depressioon, mis kõneleb sellest, et elus pole kokkulangevusi. Kui Tatjana oleks armunud Lenskisse, oleksid nad võinud koos värsse lugeda. Aga Lenski, romantik ja poeet, armus millegipärast Olgasse, "rumalasse nagu totter kuu seal totra taeva tagaplaanil".

Kõik nagu tegelikult elus.

Jah. See mittekokkulangevuse teema läbib kogu ooperit. See on njanja tragöödia, kes tüdrukuna anti mehele inimesele, keda ta ei armastanud, Larina tragöödia, kes elas kogu elu mehega, keda ta ei armastanud, ja pole teada, kes oli Olga isa – on ta ju Tatjanast väga erinev ja sealsamas on just Olga Larina lemmiktütar. Seal on mingisugune perekondlik saladus.

Puškini poemist ja Tšaikovski ooperist võiks lõpmatuseni rääkida nagu millestki väga

lähedasest ja kallist. Lapsepõlves seostus mul Tatjana kuju Galina Višnevskajaga.

Višnevskajat Tatjana rollis elavas ettekandes ma ei ole näinud, aga säilinud on salvestused. Me olime Višnevskajaga väga head sõbrad ja ta jutustas mulle oma tööst Pokrovskiga. Višnevskaja oli ju Pokrovski näitleja. Nii, nagu Stanislavski lõi kogu oma süsteemi Šaljapinile mõeldes, nii lõi Pokrovski Višnevskajat silmas pidades. Tatjana kirjastseeni lavastades ütles Boriss Aleksandrovitš talle enne lavale minekut: "Kujuta ette, et sa lased kelguga alla kõrgest mäest, aga all on puud ja sa ei tea, kas pörkad nende vastu või ei."

Väga täpne ja kujundlik võrdlus. Mul on praegu silme ees Višnevskaja Tatjana rollis, patsiga, pikas valges öösärgis, kirjutamas kirja Oneginile.

Tatjana osatäitjatest võiks veel meenutada Šumilovat, Kruglikovat, Milaškinat, aga ka noori, Maria Gavrilovat, Tatjana Monogarovat. Välismaistest muidugi Teresa Stratast. On olemas mitmeid häid "Onegini" heliülevõtteid. Mul on suurepärase salvestus Višnevskaja ja Rostropovitšiga, üles võetud Suure Teatri 200. aastapäevaks. See praktiliselt hävitati pärast nende emigreerumist välismaale, aga seegi, mis on säilinud, on väga väärtuslik, kas või see, kuidas Rostropovitš tõlgendab Tšaikovski partituuri.

"Ooper on kõigi heliloojate jaoks midagi vastupandamatut ja ligitõmbavat. Ainult ooper lähendab teid inimestele, teeb teie muusika tuttavaks tõelisele publikule ning väikeste eraringkondade omandist saate soodsatel asjaoludel tuntuks kogu rahva hulgas."

Pjotr Tšaikovski

Tartu etendus on teie austusavaldus Stanislavskile kui nüüdisaegse ooperilavastuse alusepanijale. Kuidas te üldse suhtute ooperilavastuse traditsioonidesse?

Kui traditsioonidest rääkida, on käibel arusaam: traditsioonid on kliše ja stamp. Aga need on täiesti erinevad asjad. Nüüdisajal lavastatakse palju nii, et tegelased rõivastatakse näiteks politseivormi, sealjuures on etendus täiesti klišeelik ja ebahuvitav. Või näiteks, kui laval on tegelased kaasaegsetes kostüümides, aga lähene mine lavastusele on traditsioone järgiv. Praegu elame kahjuks ooperilavastuses läbi diletantide ajajärku, selles meres ujub palju kunstlikke kalu, nii et "elusatel kaladel" pole enam kuskil ujuda. Meie ajal annab tooni raha. Mina näiteks otsustasin juba ammu, et teen ainult seda, mis mulle meeldib ja ei ürita sugugi vallutada kõiki maailma lavasid.

Sellest hoolimata olete paljud lavad vallutanud.

Minu karjäär areneb normaalselt, aga mitte selles pole asi. Kui ma lavastan, siis lavastan mitte publikule ja isegi mitte endale. Tartu "Jevgeni Onegini" lavastuse ma tegin Lotmanile, Stanislavskile, Tšaikovskile, oma vanaemale, kõigile, kelle ees mul pole häbi. Lavastan neile. Kui on selline siiras püüd, siis ei pea häbi tundma.

Veel traditsioonidest ja uuenduslikkusest rääkides – ühes oma intervjuus mitte palju aega enne oma surma nimetas Boriss Pokrovski vähiklikkuseks mõningate lavastajate katseid tuua

klassikasse sellist, mis seda tundmatuse ni muudab. Ja meenutades Meierholdi sõnu, kes kord ütles oma üliõpilastele: "Tasem nüüd uuenduslikkusega, see nišš on juba ammu hõivatud. Stanislavski poolt. Temalt peame õppima ja püüdma olla meistri väärilised."

Boriss Aleksandrovitš, kellega kuni tema viimaste elupäevadeni väga tihedalt suhtlesin, säilitas tõelise kunsti. Ta armastas korraldada: "Ma pole uuendaja, olen traditsioonide inimene." Ehkki ta muidugi oli uuendaja. Ja paljud tema lavastused olid uuenduslikud. Näiteks Schnittke ooperis "Elu idioodiga", kui laval oli Lenin dildodega. Või näiteks "Mlada" Suures Teatris, kus ta asetas Rimski-Korsakovi ooperi maailma konteksti, kus vene ooperis võis näha vanaegiptuse püramiide, sfinkse... muidugi oli see uuenduslik. Aga ma arvan, et Pokrovski pidas silmas seda, et meie ajal lavastuse kui sellise mõiste devalveerub, sest keegi ei tööta näitlejaga. Hiljuti [25.–29. märtsini Moskvas] toimus meie teatris esimene rahvusvaheline noorte ooperilavastajate konkurs "Nano-ooper".

Osalejaid oli kolmkümmend, finaali pääses kümme. Konkursantide tööd hindas rahvusvaheline žürii, kuhu kuulusid tuntud lavastajad, teiste hulgas ka Neeme Kuningas, Georgi Isaakjan. Konkursantide poole pöördudes ütles žürii liige, maailmakuulus lavastaja ja suur noovaa tor Denis Krief üht väga olulist asja. "Noored, see, mida te praegu näitate, on *props staging* (rekvisiidilavastus). Teie jaoks on üks ja sama, kas tegu on tooli või näitlejaga. Te asetate näitleja rekvisiidi tasemele." See ongi nüüdisaegse ooperilavastuse haigus.

Ilus pole mitte see, mis vaatajat teatraalselt pimestab ja juhmistab. Ilus on see, mis inimese vaimu laval ja väljaspool lava ülendab, ja need on artistide ja vaatajate tunded ja mõtted.

Konstantin Stanislavski

“Wallenbergi” proovis koos Ene-Liis Semperi, Erkki-Sven Tüüri ja Neeme Kuningaga.
FOTO HARRI ROSPU

Rahvusoooper Estonias on Dmitri Bertman lavastanud Dargomõžski “Näkineiu” (1999), Tüüri “Wallenbergi” (2007), Prokofjevi “Armastus kolme apelsini vastu” (2010), Gounod’ “Fausti” (2012) ning teatris Vanemuine Offenbachi “Hoffmanni lood” (2007) ja Tšaikovski “Jevgeni Onegini” (2013). Koos oma teatriga Helikon-Opera on Bertman olnud korduvalt Birgitta festivali ja Saaremaa ooperipäevade külaline.

Tänapäeval lavastaja isegi deklareerib, et näitleja pole tema jaoks peamine. Nüüdisaegse organiseerituse juures võib ta näiteks Opera veebileheküljelt valida endale lavastusse sobiva tüpaaži. Näiteks vajab ta esitajat Abigaili rolli “Nabuccos”. Ta läheb lehele, vaatab, kes praegu laulab Abigaili, ja valib viie edukama selle rolli esitaja hulgast. Lauljanna tuleb, laulab, pärast sõidab teise lavastaja juurde ja esitab sedasama Abigaili rolli, ainult teises kostüümis.

Tuleb välja, et lauljad on vaid etturid lavastaja käes.

Täiesti õige. Kuid lauljad kahjuks ei mõista seda. Nii kaob teatri veetlus, ümberkehastumise kunst, see, mille peal meie üles kasvame, kui nägime oma lemmiklauljat täna unistaja Tatjana rollis, homme aga salakavala Rosina osas. Seejärel vaatasime tema portreed teatri fuajees ja ei suutnud silmi uskuda: “Kas see tõesti on tema?” See oli õnn, teatri maagia, mis meid tema juurde tõmbas. Praegusel ajal aga, mõned harvad erandid välja arvatud, ei näe me seda ümberkehastumist, näeme arhetüüpe, kangelas. Sest peaaegu keegi ei tööta artistidega.

Nüüdisaegne lavastus on üles ehitatud trikkidele, gag’idele, skeemidele, kontseptuaalsusele. Praegu räägitakse palju kontseptuaalsusest, mõistmata, et teater on emotsioon, see on emotsionaalne kunst. Ma arvan, et nüüdisaegne kunst on nakatatud ohtliku viirusega: me kaotame emotsionaalsuse. Lavastuses mõtleme, nagu paneks kokku Rubiku kuubikut, et mida lavastaja siin tahtis öelda? Aga võibolla ta ei tahtnud midagi öelda, ja unustame nutmise, naermise, rolli sisseelamise. Muidugi, kontseptsioon peab olema, aga kontseptsiooni autoriks võib olla ka lavastuse kunstnik. Kui ütleme, et etendus oli huvitav, originaalselt lahendatud, laval oli kalnur või mingid metallkonstruktsioonid, siis see on kunstniku töö. Aga mida lavastaja tegi? Kas me nutsime tema lavastust vaadates, kas naersime, elasime me tegelastele kaasa?

Aga sellepärast me ju teatrisse lähemegi. Ja selleks kirjutas Tšaikovski oma ooperi. Nagu ta tunnistas kirjas Tanejevile: “Ma vabisesin väljendamatust naudingust, kui kirjutasin seda [muusikat “Oneginile”]. Ja kui kuulajas kajab vastu kasvõi väike osa sellest, mida ma kogesin seda ooperit luues, siis olen väga rahul ja rohkemat pole mulle vaja.” Muide, kirjades oma õpilasele Tanejevile väljendas Tšaikovski tegelikult oma vaateid ooperile, oma esteetilist kreedit, mida sel ajal kaugeltki mitte igäüks ei jaganud. “Mulle on vaja inimesi, mitte nukke,” rõhutas Tšaikovski. “Ma võtan õhinal vastu iga ooperi, kus isegi ilma tugevate ja ootamatute efektideta minusarnased olendid kogevad tundeid, mida ka mina olen mõistnud ja kogunud. Egiptuse printsessi, vaarao, hullumeelse nuubialase tundeid ma ei tea ega mõista. Instinkt ütleb mulle, et need inimesed pidid liikuma, rääkima, tundma ning sellest järelduvalt oma tundeid väljendama kuidagi eriliselt, mitte nii nagu meie. Ma otsin intiimset, kuid tugevat draamat, mis põhineb minu poolt tunnetatud ja nähtud olukordade konfliktil, mis mind elavalt puudutab.” Sellepärast tervitas ta nii tormiliselt Bizet’ “Carmenit”, märkides prohvetlikult, et sellest saab kõige populaarsem ooper maailmas.

Oma kaasaegsetest meeldis Tšaikovskile väga Mascagni. “Talu poja au” pidas ta šedöövriks. Armastas Gounod’i, eriti “Fausti”, sest seal olid samuti muusikalise dramaturgia aluseks absoluutselt siirad tunded ja emotsioonid. Ta suhtus suure sümpaatiaga Masseneti, Delibes’i – siin võiks rääkida prantsuse ja vene kultuuri mõningasest sarnasusest.

Prantsusmaad ta jumaldas juba lapsepõlves. Aga tema suurimaks lemmikuks oli Mozarti “Don Giovanni”, seda ooperit pidas ta parimaks ja oli valmis seda lõputult kuulama. Aga Wagneri ooperidramaturgiat Tšaikovski vastu ei võtnud, pidades Wagnerit “suureks sümfonistiksi, kuid mitte ooperiheliloojaks”. “Austades suurt geeniusi, kes on kirjutanud “Lohengrini” avamängu ja “Valküüride lennu”, kummardan alandlikult prohveti ees, kuid ei kuuluta tema loodud religiooni!” – selline Tšaikovski ütlus ilmus Ameerika ajalehes Morning Journal. Aga kui huvitavad ülevaated Bayreuthi festivalist kirjutas Tšaikovski ajalehele Russkijje Vedomosti! Võibolla tõmban endale kaela wagneriaanide viha, kuid pean Tšaikovskiga nõustuma. Armastan väga kuulata, kuid mitte vaadata Wagneri oopereid, eriti kui lavastajal pole ei annet ega fantaasiat.

Wagner on selles mõttes raske helilooja. Arvan, et siin võiks rääkida ebasiirusest. Lavastasin tema varast ooperit “Armastuse keeld”, mis ei sarnane põrmugi sellega, mida ta hiljem kirjutas. Kui silmad sulgeda, võiks mõelda, et see on Offenbach. Ja sellisest lõbusast, väga siirast heliloojast kasvab “hämar saksa geenius”. Tahtmatult tekib küsimus: aga kas see geenius on siiras? Ja tekib teine küsimus: kuidas on võimalik kaasa elada kõigile Brünnhildedele, jumalatele, kes hukuvad... Muusika on ju tunnete stenogramm. Aga tunnevad inimesed. Ma pole kunagi näinud, et keegi nutaks või elaks kaasa Wagneri ooperis tema kangelastele.

Seda enam, et sulged silmad – ja naudid muusikat, avad silmad – ja näed mitte elusaid inimesi, vaid mingeid skeeme, ja tahaks jälle silmad kinni panna. Nagu kirjutas Tšaikovski pärast “Tristani ja Isolde” etendust Bayreuthis: “See on kõige väsitavam ja tühjem venitamine, elutu, ilma liikumiseta, võimetu publikut positiivselt kaasa haarama ja kutsuma esile südamlilikku osavõttu tegelaste vastu.”

Aga kas teate, et Wagneri ettekirjutuste kohaselt lukustatakse Festspielhausi saal Bayreuthis etenduse ajaks, et keegi ei saaks enne lõpu ära minna. Ja toolid, millel vaatajad istuvad on puust, nad on spetsiaalselt sellised ebamugavad, et poleks võimalik tukkuma jääda.

Sellest hoolimata on maailmas palju mitte ainult Wagneri muusika, vaid ka tema filosoofia ja esteetiliste tõekspidamiste pooldajaid.

Vene muusikas on ka oma Wagner – Rimski-Korsakov.

Nähakse isegi paralleele Wagneri “Parsifali” ja Rimski-Korsakovi ooperi “Jutustus nähtamatust linnast Kítežist” vahel.

Ka seal on muinasjutt, müstika, kuid Rimski-Korsakovil on ooperid inimlikumate süžeedega, nagu näiteks “Tsaari mõrja”, kuigi ka selles lahtub muusikaline dramaturgia. Kohe ooperi algul, kui kogu see vapustav lugu alguse saab, tuleb äkki lavale guslimängijate ansambel ja julm opritšnik Grjaznoi, lurjus ja kurjam, kes tappis Ljubaša vanemad, tänapäevases mõistes KGBlane, muutub kahekümneks minutiks “filharmoonia direktoriks”. Kõik on jõudnud juba ooperi unustada ja vaatavad tantse. See tähendab – siin hakkab Rimski-Korsakov venitama, nagu Wagner. Sest tema, erinevalt Tšaikovskist, kirjutas mõistusega. Vaadake ta märkusi “Surematule Kaštšeile”, kus on näiteks kirjas: “Dekoratsioonide vahetus – 3 minutit, 50 sekundit.” Tšaikovski poleks kunagi midagi sellist kirjutanud!

Jah, ja sealjuures olid Tšaikovskil laialdased teadmised kirjandusest, ajaloost, filosoofiast, ta oli väga haritud, kuid oli siiski peenelt tunnetav, emotsionaalne inimene ja muusika oli tema jaoks hinge pihtimus. Aga Rimski-Korsakovil oli palju puhtalt teoreetilist, nagu uurijal, õpetlasel. Ja ka Wagneril.

Selles mõttes on nad lähedased. Ja selles seisneb ka nende peamine erinevus Tšaikovskist.

Sellepärast Tšaikovski ooperid kutsuvad alati esile publiku emotsionaalse reaktsiooni, nagu ütleb Puškin: “äratavad häid tundeid”. Aga milleks me läheme ooperisse? Mitte ju ainult selleks, et kuulata kaunist muusikat, vaid ka selleks, et näha säravat vaatamängu ja kasvõi natukeseks unustada oma mured, kanduda mõttes teistesse aegadesse ja maadesse, “tunda veres erutust” ja vahetevahel ka pühkida pisara.

Ja täiendada seda emotsioonide ja muljete puudust, mida meil ei jätku realses elus. Mulle tundub, et see pole kompliment, kui räägitakse, et laval nägi kõik välja nagu elus. Teater peab tegelema elu erandlikkusega.

Kuidas te suhtute kartustesse, mida väljendavad mõned lugupeetud muusikud, nende hulgas dirigent Juri Temirkanov, et tänapäeva lavastajad tapavad ooperi ja on selle juba peaaegu tapnud?

Ma arvan, et ooperit tappa on võimatu. Ajalugu filtreerib ja puhastab välja kõik ajutised nähtused, puhastab kunstlikust ja võltsist. Sellepärast ma pole Temirkanoviga nõus ja arvan, et ka ooperidirendil on siin oluline sõna öelda. Lavastaja lavastab ooperi ja lah-kub, aga etendust jääb “toitma” dirigent, temast sõltub lavastuse edasine saatus. Dirigendil on kõik võimalused lavastust tappa ja kõik võimalused seda üles tõsta.

Kuid mõnikord pole jõud võrdsed. Sulged silmad – kõik on suurepärase. Avad silmad – pilt segab.

No aga alati on võimalus silmad sulgeda. (Naerab.)

Tatjana Tulubjeva

Helikon-Opera kostüümikunstnik

“Töötame koos Igor Nežnõiga (teatrikunstnik ja Tatjana Tulubjeva abikaasa) Helikonis 1996. aastast alates. Dimaga tutvusime 1992. aastal Odessas. Sel ajal oli tema teater alles loomisel, oli vaid stuudio Meedikute majas. Mäletan, kuidas ta kutsus meid esimest korda enda juurde töötama. Tulime sellesse väheldasse tuppa Meedikute majas ja Dima ütleb: “Lavastame õige “Aida”!” Imestas in väga: “No mida te küll räägite! Millise “Aida”?” Tema aga vastab: “Normaalse. Kõigil on laval suured püramiidid, aga meil saavad olema suured tunded ja väikesed püramiidid.” Geniaalne lahendus, nii te-gimegi. Etendus tuli välja vapustav.”

Tahaksin teilt lõpetuseks küsida teie teatri Helikon-Opera kohta, mis on juba palju aastaid “asumisel” Uuel Arbatil väikeses saalis, kus varem asus teater Et Cetera. Kas on tõi, et 2014. aastal te naasete restaureeritud Helikoni majja, tuntud ajaloolise eramuse Suurel Nikitskil?

Ma väga loodan seda. Hiljuti käisin Moskvast, läksin öösel ehitust vaatma ja nägin oma silmaga, et töö käib. Moskva linnaepa Sergei Sobjanin teatas hiljuti avalikult, et teater avatakse 2014. aasta algul. Ma kardan väga igasuguseid ettenägematu asjaolu-sid. Näiteks mäletan, kui eelmise linnaepa Lužkovi ajal ehitati Moskvast Spivakovile Muusikamaja, aga pärast anti ehitist Aleksandr Vorošilo organisatsioonile õigusega rentida seda Spivakovile. Kaks aastat käis ehitise pärast sõda, lõpuks pääses õigus võidule. Ma usun ja loodan, et meil läheb kõik hästi. Ja mul pole kahtlust, et sellest saab üks Venemaa parimaid teatreid.

Teile lubasid avamisele sõita Domingo ja Muti?

Jah. Tõtt-öelda pole ma Muti tulekus väga kindel, sest me temaga muutsime juba kolm korda avamise kuupäeva, aga sellistel muusikutel on kõik juba varem ära planeeritud. Kuid sellegipoolest loodan, et taastame suhted ja ta tuleb. Aga Domingo aitas meid väga. Ta andis hiljuti koos Carrerasega Moskvast kontserdi ja nõudis, et proovid toimuksid Helikoni laval. Teda püüti veenda, et seal on kohutavad tingimused, aga tema raius oma: “Me sõidame Carrerasega sinna ja harjutame ainult seal.” Ja kogu riiklik orkester sõitis meie poole – kuigi meil pole isegi orkestriauku – ja nad harjutasid seal kogu päeva. Kutsuti kohale ajakirjanikud, kes sellest pärast kirjutasid. Aga pärast kontserti õhtusöögil president Putiniga ütles Plácido, et kogu maailm on mures Helikoni olukorra pärast. Peab ütlema, et pärast seda pöördus kõik paremusele.

Domingo on üldse tuntud kui õilis ja avar hing.

Ja sealjuures polnud ma seda temalt palunud, see oli tema ootamatu, fenomenaalne tegu, mis osutus väga mõjuvaks.

4. mail tuleb Maria teatris välja “Nabucco” minu lavastuses ja Domingo laulab peaosas. Abigail rollis on Maria Guleghina. See on etendus Maria teatri uue lava avamise puhul ja Gergijevi juubeliks.

2. mail täitub Gergijevil 60 eluaastat. Arvan, et ta tuleb ka teie restaureeritud teatri avamisele. Millal külalisi ootate?

Praegu on teatri avamise kuupäev veel lahtine. Kuid ma väga loodan, et see on 2014. aastal. Kui mitte kevadel, siis annaks jumal, et sügisel.

Tõlkinud Ia Remmel

NELE-EVA STEINFELD

muusikaajakirjanik

Helilooja ja interpreet Tan Dun.

FOTO N. WATANABE

Tan Dun nimetati UNESCO hea tahte saadikuks

Hiina helilooja Tan Dun nimetati UNESCO hea tahte saadikuks. UNESCO direktori Irina Bokova sõnul on Tan püüdnud oma loominguga edendada kultuuridevahelist dialoogi ning juhtinud tähelepanu mitmete varade, nagu näiteks puhas vesi või paljud keeled, hävimisohule. Pidulik auhinna-seremoonia toimus 22. märtsil UNESCO peakorteris Pariisis, sellel kõlas Tan Duni teos "Music for Water" Madalmaade sümfoonia-orkestri esituses autori juhatusel.

Tan Dun on pärinud mitmeid auhindu, näiteks 1998. aastal Grawemeyeri preemia, samuti on teda tunnustatud Grammy ja Oscariga. Möödunud aastal pälvis ta Venemaal Dmitri Šostakoviči nimelise preemia.

USAs elava Tan Duni muusikas on mõjutusi erinevatest kultuuridest. Helilooja sõnul kirjutab ta muusikat inimestest ja inimestele. Ta tegutseb ka dirigendina ja on juhatanud maailma tipporkestreid.

Risë Stevens (1913–2013)

20. märtsil, kolm kuud enne oma 100. sünnipäeva, suri New Yorgi Metropolitan Opera kunagine särav täht, metsosopran Risë Stevens. Stevens sündis ja kasvas New Yorgis, hariduse sai ta Juilliardi muusikakoolis, hiljem täiendas ta end Viinis. Tema kõrgeaeg ooperilavadel oli möödunud sajandi 1940.–1950. aastatel. 1945. aastal kindlustas ta oma hääle miljonile dollarile.

1940. aastatel oli tal ka lühike filminäitleja karjäär Hollywoodis, ta tegi näiteks

kaasa Bing Crosby Oscari võitnud filmis "Going My Way". Televisiooni vahendusel tõi ta ooperimuusika lähemale miljonitele ameeriklastele.

Risë Stevens laulis Metropolitan Operas hulgaliselt rolle. Väga kõrgelt hinnati tema Carmenit, mida ta esitas sellel laval 124 korda. Tema repertuaari kuulus ka nn püksterolle, nagu Orfeus, Cherubino või Octavian. Stevens jättis lavaga hüvasti 1961. aastal, tema viimane etendus oligi "Carmen". Hiljem tegutses ta Metropolitan Opera mäenedžerina ja nõustas teatri noorte lauljate programmi kaasatud soliste. Stevensit nimetati selles teatris "tõeliseks kunstnikuks, väärtuslikuks kolleegiks ja ettevõtte pühendunud toetajaks".

San Francisco sümfoonia-orkestri streik

Märtsi keskpaigast aprilli alguseni oli San Francisco sümfooniaorkestri muusikute streik, mille olid põhjustanud palgaläbirääkimised. Streik lõppes, kui vaidlevad osapooled saavutasid kokkuleppe orkestrantide töölepingute pikendamiseks esialgu 26 kuuks. Pillimeeste seisukoht oli, et orkestri juhtkond varjab orkestri majanduslikku seisut ja raha, mis peaks minema orkestrantide palga tõstmiseks, kulutatakse ebatstarbekalt. Juhatus seevastu oli seisukohal, et orkestrantide nõudmised on praeguses viletsas majanduslikus olukorras kohatud. Streigi tõttu jäi ära orkestri kontserdireis Ameerika Ühendriikide idarannikule.

San Francisco orkestri muusikud on varemgi palgaküsimusi avalikkuse ees lahendanud. Näiteks 1990. aastatel Euroopas turneel olles piketeerisid nad kontserdisaalide ees, nõudes samuti lahendust palgavaidlusele.

Antonio Pappano pole rahul noorte ooperilauljatega

Londoni Kuningliku Ooperi peadirigent Antonio Pappano põhjustas dirigentide ja lauljate seas hiljuti elava arutelu. Pappanot häirib, et noored ooperilauljad tühistavad pidevalt oma etteasteid ning ta leiab, et selles on süüdi tänapäeva noorte nõrkus ja ükskõiksus. Ta avaldas arvamust, et esinemise tühistamise korral peaks ooperilauljat

lisaks teenistusest ilmajätmisele karistama ka rahalise trahviga.

Sellised seisukohad äratasid elavat vastukaja. Vastulauseid esitasid näiteks dirigent Fabio Luisi ning metsosopranid Susan Graham ja Rosalind Plowright. Nende sõnul on tänapäeva lauljad, eriti noored, nii ooperiteatrite kui ka dirigentide tohutu surve all. Kõik soovivad avastada uut annet ja värsket häält ning püüavad hea laulja kohe enda ridadesse värvata. Nii satuvad paljud noored lauljad rollidesse, milleks nende hääleaparaat ei ole veel valmis. See toob kaasa ülepingutamise, millest omakorda tulenevadki hilisemad esinemiste tühistamised.

Teise olulise tegurina nimetati tänapäeva elutempot, kus pole midagi ebatavalist, kui laulja esineb mõnepäevase vahega eri mandritel. Selline pidev koormus muudab lauljad haigustele vastuvõtlikumaks, aga haigus on häälele kurnav. Suuremad ooperilauljad võivad salvestada iga etenduse ning haigena tehtud kehvapoolsed esinemised võivad levida meediakanalite kaudu üle maailma. Kuna keegi ei soovi end halvast küljest näidata, siis seetõttu esinemisi tühistataksegi. Lauljad lisasid, et tühistatud esinemiste eest karistuste määramine oleks ülekohtune, sest oht palgas kaotada on piisavalt suur motivaator, et nii mõnigi laulja astub hoolimata kõigest ikkagi haigena lavale.

Läti Suure Muusikaauhinna võitjad

19. veebruaril toimus Läti Rahvusooperis suur auhinnatseremoonia, kus tehti teatavaks 2012. aasta Läti Suure Muusikaauhinna laureaadid. Elutöö preemia sai laulja Laima Andersone-Silāre. Muusikajaloolast Arnolds Klotiņšit auhinnati raamatute eest, milles ta käsitleb Läti muusikaelu aastatel 1940–1945. Viiuldajat Sandis Šteinbergi tunnustati osalemise eest mitmesugustes ansamblites; ta on tihti nii Kremerata Baltica kui ka Läti Rahvusliku Sümfooniaorkestri kontsertmeister. Parima interpretatsiooni preemia sai viiuldaja Baiba Skride Birminghami sümfooniaorkestriga Andris Nelsonsi juhatusel esitatud Brahmsi Viulikontserdi eest. Aasta debütandiks tunnustati viiulilõppilane Elina Bukša, talle määrati ka Hennessy 2000 euro

suurune eriauhind. Väljapaistvate saavutuste eest pärjati akordionisti Ksenija Sidorovat, kes esitas Riia Suurgildi hoones Sinfonietta Rīgaga Normunds Šņē juhatusel Erkki-Sven Tüüri "Prophecy" ning andis soolokontserdi Spikeri kontserdisaalis. Aasta kontserdiks nimetati "Garanča & Chichon: Läti Rahvusliku Sümfoonia-orkestri galakontsert", kus Karel Mark Chichoni juhata tud orkestriga esines metso- sopran Elina Garanča.

Läti Suur Muusikaauhind asutati 1993. aastal, selle ellukutsuja oli tolaeagne kultuuriminister Raimonds Pauls. Iga võitja saab hõbedase kujukese ja 1000 latti preemiara.

Bachi medal Peter Schreierile

Tänavune Leipzigi Bachi medali laureaat on 77-aastane tenor Peter Schreier, kes on Leipzigi Johann Sebastian Bachi muusikat esitanud nii laulja kui dirigendina. Žürii sõnul on Peter Schreier erakordselt mitmekülgne muusik, kelle Bachi-interpretatsioonid on olnud eeskujuks paljudele. Medal antakse Schreierile üle 21. juunil Leipzigi Bachi festivali raames toimival tseremoonial. Varem on Bachi medali saanud Masaaki Suzuki, Herbert Blomstedt, Philippe Herreweghe, Frieder Bernius, Nikolaus Harnoncourt, Ton Coopman, *sir* John Eliot Gardiner, Helmuth Rilling ja Gustav Leonhardt.

Amsterdami Concertgebouw 125

10. aprillil tähistati kontserdiga Amsterdami (nüüdsest Kuningliku) Concertgebouw' 125. aastapäeva. Kontserdimaja avati 11. aprillil 1888, Concertgebouw' orkestri esimene kontsert oli 3. novembril 1888.

Suures saalis, kuhu mahub 1974 kuulajat, on suurepärase akustika ja seda peetakse üheks parimaks maailmas. Sealne järeleka ja on täis saali korral 2,2 sekundit, mida loetakse ideaalseks hilisromantilise muusika esitamiseks (näiteks Mahler). Saali arhitekt oli Adolf Leonhard van Gendt, teda inspireeris temaaegne Leipzigi Gewandhaus, mis hävis Teises maailmasõjas. Hea akustika pole seal aga mitte algusest peale olnud, vaid see on aja jooksul tehtud paranduste tulemus.

Esimest korda Concertgebouw' suures saalis istudes ja kontserti kuulates võivat saada šoki. The Guardiani muusikakriitik Tom Service on kirjeldanud oma muljeid nii: "Esimest kontserti, mis ma selles saalis kuulasin, juhatas Mariss Jansons. Muu-

hulgas kõlas Debussy "Meri". Ma ei olnud kunagi varem kuulnud ettekannet, kus selle teose onomatopöa oleks kõlanud nõnda tundlikult. Iga gongilööök või tšelestaheli muundus selles saalis ja nende muusikute mängituna lihtsalt poeesiaks. Kõik kõlad olid velvetpehmeina minu kõrva jõudmise eel saali akustikas täiuslikult segunenud." Kuid mängijate poolelt paistab asi teisiti, sest muusikud kuulevad üksteist halvasti. Orkestrandid teavad, et kui nad juhendüksid sellest, mida nad kuulevad, jääksid nad hiljaks ja et tuleb mängida justkui ennetavalt. Laval võib tunduda, et asi ei kõla kokku, kuid saal teeb vajalikud korrektuurid ning kuulajate poolel on kõik korras.

Concertgebouw's on mitu saali, aastas toimub seal u 900 kontserti u 800 000 kuulajale ja selle arvuga ollakse Rooma Parco della musica järel maailmas teisel kohal. Kontserdimaja tähtpäeva tähistatakse terve aasta vältel, igal kuul pühendatakse erinevale perioodile Concertgebouw' rikkast ajaloo.

Ka Kuninglik Concertgebouw' orkester on maailmas üks hinnatumaid, 2008. aastal Gramophone'i kriitikute hinnangul lausa parim. 125-aastase ajaloo jooksul on sellel olnud üksnes kuus peadirigenti: Willem Kes 1888–1895, Willem Mengelberg 1895–1945, Eduard van Beinum 1945–1959, Bernard Haitink 1961–1988, Riccardo Chailly (esimene mittetaanlane) 1988–2004 ja alates 2004. aastast lätlane Mariss Jansons.

Orkester tähistab oma tähtpäeva 2013. aastal ulatusliku maailmaturneega, mille käigus antakse 48 kontserti 30 linnas. Külastatakse kuut mandrit, kusjuures ei Aafrikas ega Austraalias pole orkester varem käinud, Venemaal oldi viimati 1974. aastal. Turnee toimub seitsmes osas. Jaanuaris-veebruaries esineti Euroopas ja Ameerika Ühendriikides, märtsis oli neli kontserti Aafrikas. Augustis ja septembris on taas Euroopa-kontserdid, neist 29. augustil Helsingis, kus Daniele Gatti juhatusel esitatakse Lutosławski "Leinamuusika", Bartóki Kolmas klaverikontsert (solist Yefim Bronfman) ja Prokofjevi süit "Romeo ja Julia". 3. novembril on peadirigent Mariss Jansonsi juhatusel aastapäevakontsert kodusaalis. Sellele järgneb turnee kõige ulatuslikum osa: 8.–10. novembril on kontserdid Peterburis ja Moskvas (dirigent Jansons, mh kõlab kummaski linnas Mahleri Teine sümfoonia koos Latvija segakooriga), edasi sõidetakse Hiinasse, Jaapanisse ja Austraaliasse. Maailmaturnee lõpeb kontserdiga 1. detsembril Sidneys.

Virge Joamets

Pianist Martha Argerich jättis Bolognas ära oma esinemise ja vaid ühepäevase eteteteatamisega astus tema asemel lavale 17-aastane poola pianist **Jan Lisiecki**. Tema esituses kõlas Beethoveni Klaverikontsert nr 4, Bologna Mozarti orkestrit juhatas Claudio Abbado.

Viini Filharmoonikud leinavad oma kauaaegset esiflötisti **Wolfgang Schulzi**, kes suri märtsis 67-aastasena. Schulz sai Viini Rahvuskooperisse konkursiga 18-aastaselt, kuus aastat hiljem siirdus ta Viini Riiklikku Ooperisse, kust valiti Viini Filharmoonikute koosseisu. Schulz oli ka nõutud õpetaja ning nüüdismuusika pühendunud esitaja.

Metropolitan Opera Beverly Sillsi auhinna (50 000 dollarit) tänavune laureaat on tenor **Bryan Hymel**. Sellele auhinnale saavad kandideerida Ameerika lauljad vanuses 25–40 aastat, kes on juba Metropolitan Opera laval solistina üles astunud.

Hollandi helilooja **Michel van der Aa**, kes võitis möödunud aastal maineka Grawemeyeri auhinna, pälvis hiljuti 50 000 euro suuruse Mauricio Kageli nimele auhinda. Tema uue ooperi "Uppunud aed" esietendus toimub Londonis 12. aprillil.

Seiji Ozawa kunsti austajatel oli rõõm maestrot taas laval näha. 27. märtsil juhatas ta Kyotos Beethoveni avamängu "Egmont". Täispikkuses kontserdid on planeeritud tänavu augustisse.

Gstaadi festivaliorkestri peadirigent on uuest hooajast **Kristjan Järvi**. Gstaadi Menuhini festival toimub iga kahe aasta tagant augustis, sellele järgneb festivali tarbeks moodustatud projektorkestri ringsõit. Tänavu esinetakse Viinis, Stuttgartis ja Kölnis.

Alates 2009. aastast Šoti kammerorkestri peadirigendina töötanud noore **Robin Ticciati** lepingut pikendati 2018. aastani. Ühtlasi teatas alates 2000. aastast Šoti kammerorkestri patrooniks olnud prints Charles oma toetuse pikendamisest aastani 2017.

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Jazzisuvi Euroopas

27.–30. juunini toimub Saksamaal festival “Jazz Baltica” – Schleswig-Holsteini liidumaa olulisim kultuurisündmus, mis sai alguse 1990. aastate hakul. Sel aastal esineb festivalil koos European Jazz Orchestraga ka meie Kadri Voorand. Eelmisel aastal sai festivali kunstiliseks juhiks Rootsi jazz-trombonist Nils Landgren, kes vahetas välja festivali asutaja Rainer Haarmanni. Muutus ka festivali asukoht. Seni peeti jazzipidu Kieli lähedal Salzau lossis, nüüd toimub see Niendorfi sadama ja laevaehitustehase alal. Hoolumata festivali mõnevõrra segadusseajavast nimest, mis tuleneb kunagisest koostööst Ars Baltica nimelise võrgustikuga, on programmis läbi aastate esindatud olnud peamiselt kodumaine ja Skandinaavia jazz ning muidugi ka tippnimed Ameerikast. “Jazz Baltica” pole veel läinud mitmete teiste Euroopa suurfestivalide teed ega võtnud oma kava pop-, rock- ja hiphopartiste. Tänavuste peaesinejate seas on Mathias Eick, Lars Danielsson ja Paolo Fresu. Esindatud on ka meie lõuna-naabrid; festivali Rigas Ritmi korraldaja, Eestiski korduvalt esinenud trummar Maris Briezkalns astub üles sekstetiga, kust leiab teisigi eestlastele tuttavaid muusikuid nagu Viktors Ritovs ja Intars Busulis.

■ Prantsusmaa festivalidest on laiemal

publikul põhjust oodata Vienne'i jazzfestivali. Nagu alati, on programm äärmiselt pillkupüüdev: Dee Dee Bridgewater, Marcus Miller, Sonny Rollins, Youn Sun Nah, Avishai Cohen, George Benson. Vienne on sel aastal üks vähestest kohtadest Euroopas, kuhu jõuab ka Chick Corea täiesti uus ansambel The Vigil, kus mängivad lisaks bassist Christian McBride'ile trummar Marcus Gilmore, saksofonist Tim Garland ja kitarrist Charles Altura. Festival vältab 28. juunist 13. juulini ning toimub kolmekümne kolmandat korda, areeniks suur, kunagise Rooma imperiumi üks võimsamaid amfiteatreid.

■ 13.–21. juulini toimub Skandinaavia jazzisuve tähtsündmus “Pori Jazz”. Nagu viimastel aastatel kombeks, on “Pori Jazz” rütmimuusika festivali programmi koostamisel arvestatud väga laia muusikalise maitsega. Esimesed peaesinejad on teatavaks tehtud, nendeks on Mali maailmamuusikaduo Amadou & Mariam ning USA hiphoppar Kendrick Lamar. Eelmisel aastal oli festivalil sada nelikümmend tuhat külastajat ja korraldajad eeldavad tänavuseks samasuguseid numbreid.

■ Hispaania on tuntud lausa kahe jazzimaailmas prestiižseks peetava festivali poolest. 15.–20. juulini toimub Baskimaal

“Vitoria-Gasteiz Jazz Festival” ning nädal hiljem, 24.–28. juulini kogunevad Ibeeria poolsaare jazzisõbrad San Sebastianis “Jazzaldia” festivalile. “Vitoria-Gasteiz” on peaesinejatena välja kuulutanud Paco de Lucia, Branford Marsalise ja Melody Gardot. Kuulda saab ka Grammy võitja Esperanza Spaldingi kava “Radio Music Society” ja Liibanoni kuulsaimat jazzmuusikut Ibrahim Maaloufi.

48. “Jazzaldia” festivali säravamad nimed on Diana Krall, Pharoah Sanders ja Dave Douglas. Taas tuleb kokku legendaarne *fusion*-grupp Steps Ahead, mis tähistab tänavu 35. sünnipäeva. Steps Aheadi uuismas koosseisus on peale bändi liidri Mike Mainieri bassist Etienne Mbappe, saksofonist Donny McCaslin, pianist Geoff Keezer ja trummar Steve Smith. Festival annab välja ka Donostiako-nimelist auhinda, mille saab sel korral üks hispaaniakeelse maailma mõjukamaid jazziajakirjanikke, aastakümneid raadios ja televisioonis jazzisaateid teinud Juan Claudio Cifuentes.

■ Itaalia tuntuima, Umbria jazzifestivali avab 5. juulil Diana Krall, kes esitleb Euroopa tuuril oma plaati “Glad Rag Doll”. Kohal on suur hulk maailma tippudest: Keith Jarrett, Herbie Hancock, Gilberto Gil, Kurt Elling. “Umbria Jazzil” on selja taga juba neljakümne aasta pikkune ajalugu.

Tipptrombonist ja tippfestivali kunstiline juht Nils Landgren.
FOTO INTERNETIST

Claudio Abbado lummuse paradoks ehk geenius on alati mõistatus

KAI TAAL
muusikaajakirjanik

Kuidas kirjeldada maagiat? Kuidas lahti seletada seda miskit, mis paneb publiku kontserdil hinge kinni pidades kuulama iga nooti, naeratama ja nutma samaaegselt? Kuidas põhjendada seda, miks üle sajaliikmeline orkester jälgib nii andunult dirigendi iga liigutust, iga näoilmet, reageerides momentaanselt? Kuidas rääkida sellest ülimast kontsentratsioonist kontserdil, mis tundub lausa käega katsutav ja mis kummalisel kombel tekitab muusikutes ja publikus senikogematu vabadustunde ja katarsise? Olen olnud **Claudio Abbadost** võlutud juba palju aastaid, kuid mida edasi, seda mõistatuslikum ta mulle tundub. Ta on geniaalne, mõjuvaim muusik, keda tean.

Kuulamise ideaal

Abbado muusikukreedo juured ulatuvad tema varasesse lapsepõlve. Sündinud muusikute perekonnas, kus isa oli viiuldaja ja dirigent, ema hea pianist ning õde-vend tegelesid samuti muusikaga, oli ometi ta suurim mõjutaja emapoolne vanaisa, kes oli ajaloolane ja arheoloog. Abbado on nimetanud teda kõige inspireerivamaks inimeseks oma elus. “Ta õpetas mind kuulama,” räägib Abbado. “Kui olin väike laps, võttis ta mind kaasa jalutuskäikudele mägedesse. Ta rääkis vähe ja nii ma õppisin kuulama vaikust. Minu jaoks on kuulamine kõige olulisem asi elus – oskus kuulata üksteist, kuulata muusikat.”

See omadus läbib punase niidina kogu Abbado elu, olles tema iseloomulikemaks jooneks inimese ja dirigendina. Juba üliõpilasena kuulsate dirigentide proove jälgides oli Abbado kindel otsus saada mitte Toscanini- või Karajani-taoliseks diktaatoriks, vaid saavutada oma eesmärged demokraatlikul teel, suhtudes orkestrisse kui võrdsesse partnerisse. Temaga koostööd teinud muusikud kinnitavad nagu ühest suust, kui avatud ta on nende nägemustele ning et ta tekitab orkestrandis tunde, et too võib

mängida täpselt nii, nagu hetkel ette kujutab. Ta on ääretult mõistev ja tolerantne, teisi aktsepteeriv inimene.

Kuulamine on Abbado jaoks kõige olulisem ka muusikas. Tema levinuim märkus proovides on: “Kuulake üksteist!” Nii proovide kui ka kontsertide videotest on näha, kuidas ta juhib orkestri tähelepanu pillile või pillirühmale, kellel on parasjagu täita teose arengus oluline osa, ärgitades nimmoodi muusikuid palju suuremale aktiivsusele, kui tavaliselt kombeks. Ma julgen öelda, et Abbado orkestrandid on nagu “kaasdirigendid”, kel on suur vabadus oma loomingulisuse väljendamisel ja samas veelgi suurem vastutus kogu teose õnnestumises.

Berliini Filharmoonikud kujunesid tema peadirigendiks olemise ajal suureks kammeransambliks ning veelgi täiuslikumalt on üksteise kuulamine välja arenenud Luzerni festivaliorkestris, peamiselt kammermuusikutest ja solistidest koosnevas kollektiivis. Kuulates Abbado kunstnikutee triumfi, Mahleri sümfooniaid Luzerni orkestri esituses, nõustuvad ilmselt paljud, et tegu on kammermuusikaga selle sõna kõige sügavamal ja suuremas tähenduses.

CLAUDIO ABBADO – 80!

- On sündinud 26. juunil 1933 Milanos.
- Õppis Milanos G. Verdi nim. Konservatooriumis.
- Õppis Viini Muusikaakadeemias dirigeerimist Hans Swarowsky juures.
- 1968–1986 Milano La Scala muusikajuht ja peadirigent.
- 1978 asutas Euroopa Ühenduse noorteorkestri, millest 1981 kujunes Euroopa kammerorkester.
- 1979–1988 Londoni sümfooniaorkestri (LSO) peadirigent.
- 1982–1986 Chicago sümfooniaorkestri peaküladirigent.
- 1986 asutas G. Mahleri nim. noorteorkestri, mille liikmetest hiljem kujunes Mahleri kammerorkester ning mis on praegu LFO tuumik.
- 1986–1991 Viini Riigiooperi muusikajuht ja peadirigent.
- 1987 Viini linna muusikadirektor.
- 1988 kutsus ellu festivali “Wien Modern”.
- 1989–2002 Berliini Filharmoonikute peadirigent.
- 2003 asutas Luzerni festivaliorkestri (LFO).
- 2004 asutas Bolognas Mozarti orkestri (Orchestra Mozart).

Ükskõik kui kummaline ja vastuoluline see väide Mahleri ülisuurt orkestrikoosseisu ja ülipikki sümfooniaid arvestades ka ei tundu.

Abbado maagia allikad

Teine liin, mis läbib kogu Abbado elu, on

ajaloolasest vanaisalt pärit uurijavaist ja avatus kõigele uuele. "Iga viie aasta järel alustas vanaisa uue keele õppimist, uue kultuuri tundmaõppimist. Veel oma surivoodil küsis ta minult hiina hieroglüüfide tähendusi," meenutab Abbado. "Ma ei kannata, kui eelistatakse traditsioonilist lahendust vaid seetõttu, et see on traditsioon," tunnistab ta.

"Minu jaoks on ääretult oluline püüda alati vaadata asjadele uue nurga alt." Tõesti, kogu Abbado elu näib olevat janunemine uue ja seniavastamata järele. La Scalas peadirigendiks olemise ajal uuendas ta põhjalikult repertuaari, tuues ettekandele ka nüüdisaegseid teoseid; Viini linna muusikadirektorina kutsus ta ellu festivali "Wien Modern", mis ühendas muusika, kino, kujutava kunsti ja sümpoosionid; Londoni sümfooniaorkestri peadirigendina asutas ta kontsertide tsükli "Mahler, Viin ja 20. sajand". Ta esitas Mahlerit austerlastele siis, kui Mahlerit veel Austrias eriti ei tuntud – tema debüüt Viini Filharmoonikutega 1965. aastal oli Mahleri Teise sümfooniaga, ehkki Karajan oli soovitanud tal esitada Cherubini Missat. Teda hämmastas, et Viinis peeti Franz Schubertit peamiselt suurepäraseks laululoojaks, ning ta tõi ettekandele ja plaadistas Schuberti suurepäraseid lava-teoseid, mis said ka sooja vastuvõtu osaliseks. Tuntud teostes otsib ta alati uut, värsket lähenemisnurka, uurib põhjalikult käsikirju, mis viiksid helilooja taotlustele nii lähedale kui võimalik. Väga mõjuv, värsk, vaimustav ja kõlalisel kohati ka harjumatu on tema Schuberti sümfooniade terviksalvestus

Euroopa kammerorkestriga plaadifirmale Deutsche Grammophon, mille tarvis tegeles ta põhjalikult originaalkäsikirjadega, eemaldades redigeerijate sügavalt esitustraditsioonidesse juurdunud omavolitamised. Minu isikliku mulje kohaselt on see parim

Schubert, mida kuulnud, avades kõige ehedamalt selle helilooja maailma.

Põhjalik ettevalmistus on eelduseks tänapäeval üliharuldasele nähtusele, et Abbado juhatab alati peast, olgu siis tegu kasvõi mitmetunnise ja komplitseeritud helikeelega ooperi või sümfooniaga. "Kui ma

rib peamiselt oma silmade ning näoilmega. Hetkes loomise võlu ja risk on see, mis on minu meelest üks Abbado maagia allikaid. Ka orkestrandid väidavad, et Abbado proov ja kontsert võivad erineda nagu öö ja päev. Samas on Abbadoapid žestid nii selged,

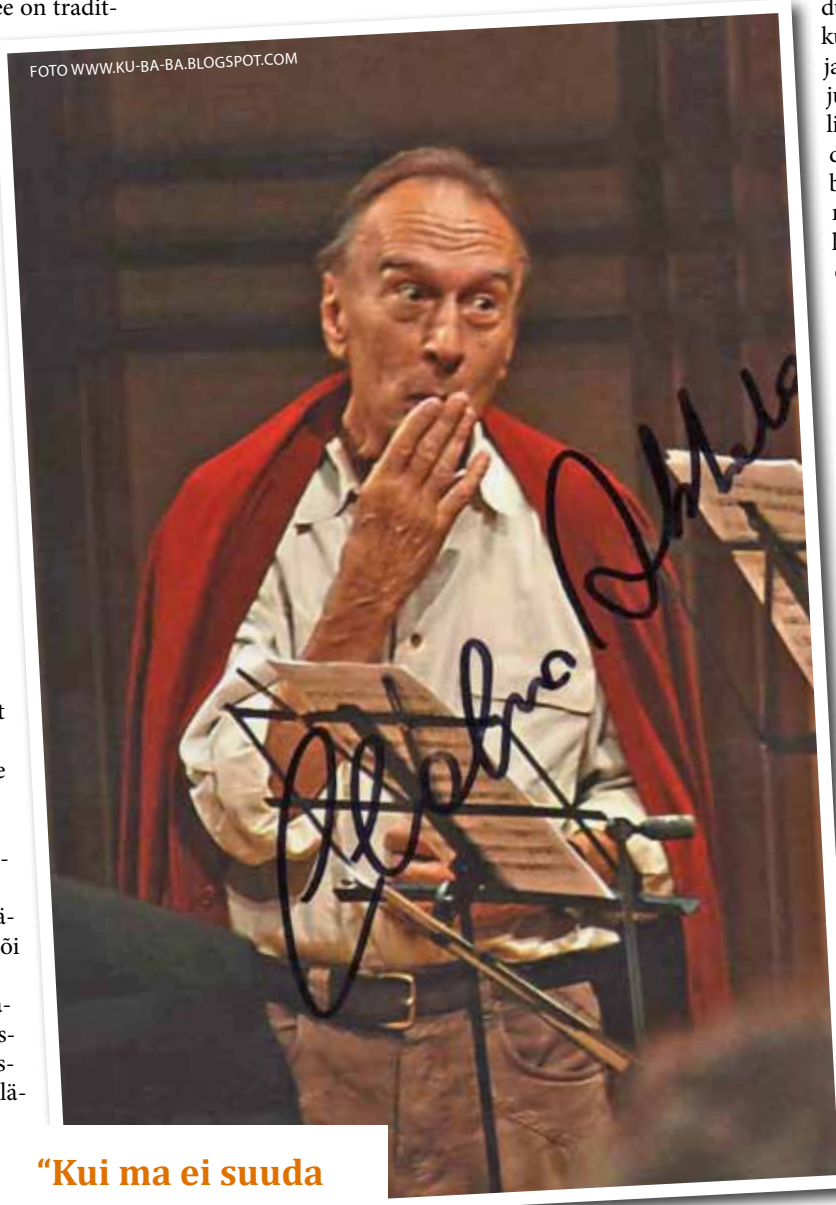
tema näoilme nii väljendusrikas ning muusika kulgemine nii loomulik ja loogiline, et pole põhjust imestada, et orkestri liikmed on kontserti andes silmanähtavalt vabad, lõdvestunud ja rõõmsad. Kui ei näeks-kuuleks, siis ei usuks, et on võimalik ühildada sellist ülimat keskendumist ning pingevaba ja täielikult kokkusulavat musitseerimist. Paljud dirigendid taotlevad enda sõnul seda, et orkester "hingaks" ja toimiks kui üks organism. Abbado puhul on see aga saanud reaalsuseks.

Võimatu võimalikus

Paradoksaalselt on selles leebes ja teistega ülimalt arvestavas muusikus peidus väga tahtejõuline isiksus, kel oli juba varases nooruses selge ettekujutus, mida ta tahab ja kuidas seda saavutada.

Abbado väitel teadis ta juba seitsmeaastaselt, et soovib saada dirigendiks ning ehkki õpingud kulgesid edukalt ka kompositsioonis ja klaveri

alal (Daniel Barenboimi sõnul oli Abbado nooruses väljapaistev pianist), otsustas ta jääda truuks lapsepõlvest pärit veendumusele. Dirigendikarjäär algas mitme olulise konkursivõiduga, ent ometi leidis Abbado, et dirigendiks kujunemisel on väga oluline õpetada mingi aeg tudengitele kammeransamblit, ning seda ta kolm aastat Parma konservatooriumis tegigi. Kui ta on tundnud, et mingi töökoht või eneseväljendusvõimalused on piiravad ja kammitsevad teda, on ta liikunud edasi teistesse linna-

"Kui ma ei suuda teost peast juhatada, siis ei tunne ma seda piisavalt hästi."

ei suuda teost peast juhatada, siis ei tunne ma seda piisavalt hästi," väidab Abbado. See võimal-

dab orkestriga pidevat silmsidet ja on tema kontsertide videotel erakordselt huvitav vaadata. Pole näinud ühtki teist dirigenti nii suure huviga oma muusikuid jälgimas ja kuulamas, ta jõuab tähelepanu jagada orkestris kõigile, naeratab neile ning dirigeer-

desse, teiste orkestrite ette. Vist ükski teine tippdirigent pole loonud nii palju uusi, peamiselt noortest muusikutest koosnevaid orkestreid. “Mulle meeldib väga noortega töötada,” tunnistab Abbado. “Mulle meeldib nende avatus, energia, entusiasm ja julgus tulla kaasa minu pööraste ideedega. Just nende omaduste tõttu saavutan ma noorteorkestritega tihtipeale paremaid tulemusi kui nimekate professionaalsete orkestritega. Nad pole vajunud rutiini.”

Tugev tahe on kindlasti üks põhjusi, miks Abbado tuli edukalt välja eluohtlikust ja kriitilisest olukorrast 2000. aastal, kui tal diagnoositi maovähk. Raske operatsiooni ja paranemise järgne tegevus oli samas hämmastavalt töörohke ja edukas: sajandi algul tegi ta Berliini Filharmoonikutega kaks suurepärast Beethoveni sümfooniaterviksalvestust, juhatis mitmel festivalil Wagneri “Parsifali”, käis turneedel Ameerikas ja Itaalias ning lõi täiesti uue ja ainulaadse orkestri, Luzerni festivaliorkestri. Selle debüüti Luzerni festivalil Mahleri Teise sümfooniaga “Ülestõusmine” 2003. aastal võib pidada lausa Abbado isiklikuks “ülestõusmiseks” – pärast haiguse seljatamist oli ta tagasi võimsama ja mõjuvamana kui kunagi varem.

LFO suurim projekt oli esitada kõik Mahleri sümfooniad ja ühe erandina on need nüüdseks ka ette kantud ja plaadistatud; suurt tähelepanu väärrib seejuures asjaolu, et valdavale enamikule selle orkestri muusikutest oli see esimene kogemus Mahleri sümfooniaid esitada! Tegemist on projektorkestriga, mis koguneb Luzerni suvel kolmeks nädalaks, kümneks prooviks, ning koosneb peamiselt kammermuusikutest ja tippsoolistidest, kes on eri aegadel ja olukordades

Abbadoga koostööd teinud. Abbado on nad isiklikult orkestrisse kutsunud ning ehkki töö toimub muusikute suvepuhkuse ajal ning orkestris mängimise eest ei saa neile kaugeltki nii kõrget honorari maksta nagu solistid ja kammermuusikud on oma esinemiste eest harjunud saama, nõustusid kutsutud kohe. Ilma mõtlemisaega võtmata. “Sest see on ju Abbado. Me armastame teda,” kõlab selgituseks. “LFO on minu

ajal ning orkestris mängimise eest ei saa neile kaugeltki nii kõrget honorari maksta nagu solistid ja kammermuusikud on oma esinemiste eest harjunud saama, nõustusid kutsutud kohe. Ilma mõtlemisaega võtmata. “Sest see on ju Abbado. Me armastame teda,” kõlab selgituseks. “LFO on minu

“Kui olin väike laps, võttis vanaisa mind kaasa jalutuskäikudele mägedesse. Ta rääkis vähe ja nii ma õppisin kuulama vaikust. Minu jaoks on kuulamine kõige olulisem asi elus – oskus kuulata üksteist, kuulata muusikat.”

eluunistuse täitumine,” räägib Abbado. “See on imeline: me kõik oleme sõbrad ja LFOs mängivad parimad muusikud igast tähtsamast orkestrist, rahvusest, pealinnast.” Et need sõnad vastavad tõe, võib kinnitada igaüks, kes on viibinud LFO suvekontsertidel või näinud DVD-salvestusi.

Brahms, Schubert ja Mahler

1989. aastal valisid Berliini Filharmoonikud Abbado oma peadirigendiks ning viimases valikus konkureerisid Abbadoga sellised kuulsused nagu Maazel, Muti, Levine, Kleiber, Mehta, Barenboim ja Haitink. Üks tema eelistamise põhjusi oli kahtlemata Abbado demokraatlik dirigendiisiksus, mida selleks ajaks Abbadoga juba aastakümneid koostööd teinud orkester oli tundma õppinud ja mis nii erines eelmise peadirigendi Karajani diktaatorlikust loomusest, mis oli orkestrit väga väsitanud. Väidetavalt oli aga suurim tähtsus faktil, et Abbado oli orkestri südame võitnud oma haaravate Brahmsi-tõlgendustega.

Abbado ja Brahms – see on jällegi maagiline ühendus, mille tunnistajaks olen olnud, kuulates Berliini Filharmoonikute ja Abbado esituses Brahmsi orkest-

rimuusika salvestusi. Sellist sära, nagu on nende esitatud "Akadeemilises avamängus", kohtab harva. Sellist kirglikkust, elaanu, valu ja ahastust, nagu on Esimeses sümfoonia, kuuleb samuti harva. Tunded on kogu oma jõulisuses varjamatult alasti ning moodustavad ometi loogilise loo; nad ei jää seostamatuteks emotsiooniplahvatusteks. Ainult Abbado üdini loomulik ja sügavalt geniaalne tõlgendus suudab siduda sellise tunnete möllu orgaaniliseks tervikuks.

Ehkki Abbado tundub olevat dirigent, kelle käes muutub kõik kullaks, on siiski heliloojaid, kellega tal on eriline side. Brahmsi kõrval on selleks kahtlemata Schubert. "Minu meelest on Schubert üks suurimaid heliloojaid," väidab Abbado. "Et mõista Mahlerit, peab hästi tundma Schubertit." Juba eespool mainitud Schuberti sümfooniade salvestuse kõrval tuleb vähemalt sama lummavaks pidada plaati, kus Schuberti laule esitavad Anne Sofie von Otter ja Thomas Quasthoff Euroopa kammerorkestri saatel. Kui üldse keegi suudab veenda, et töötlus, orkestreeritud variant on

kordi mõjuvam kui klaveripartiiga originaal, siis on see Abbado.

Ometi on selge, et Abbado "päriskeedu" on alati olnud Mahleri muusikas. Olles salvestanud Mahleri sümfooniaid elu jooksul mitme orkestriga, on Abbado loomingu tipp LFOga tehtud kontserdisalvestused. Ma pole esimene ega ilmselt ka viimane, kes väidab, et paremini pole keegi kunagi Mahlerit esitanud ja arvatavasti ei esita ka tulevikus. Abbadole nii iseloomulik suure laulvuse ja kauni fraasi taotlus on siin saavutanud täiuslikema väljenduse. Kuna faktuur on nii selge ja läbipaistev, võib üht ja sama esitust avastada mitmeid kordi – tervik värvub selle järgi, mille või kelle kuulamisele parasjagu keskenduda. Teoste kulgemine on abbadolikult loomulik, voolav, ilma ehmatavate üllatusteta ning samal ajal nõiduslik ja kütkestav, haigetegev ja kirgastav. Kohati tundub, et kooslus Abbado-LFO-Mahler on ülim, mis muusika on võimeline inimesega teema. See pole enam pelgalt muusika, vaid midagi palju suuremat: see on elu kvintessents.

*

Abbado maagia avaneb siis, kui kuulaja tuleb dirigendile poolele teele vastu: kui ta kingib oluliselt rohkem tähelepanu, süvenemist, avatust kui tavapäraselt harjutud. Kui ta soovib tõeliselt kuulata. Siis avaneb Abbado interpretatsiooni lõputu nüansirikkus, ülim tundlikkus, tohutu värvirohkus ja muusika kulgemise müstiline ilu. Siis võib juhtuda, et poolteist tundi kestev sümfoonia möödub nii, et kuulaja tähelepanu ei haju hetkekski. Siis kujuneb kontserdist katarsis. Aga proovige ära seletada seda, miks on Mahleri Kolmanda sümfoonia finaali LFO ja Abbado tõlgendus nii lummav! Kuidas ta seda saavutab? Abbado maagiat ei oska seletada ei kontserdikoolajad ega temast paari meetri kaugusel mängivad muusikud. Vahel peab lihtsalt leppima, et imed sünnivad ja geeniused on mõistatused. Et silmanähtavalt tagasihoidlik ja esmapilgul mitte millegi erilisega silma paistev dirigent võib olla üks suurimaid muusikuid, kes kunagi maailmas elanud.

NÜÜD MÜÜGIL!

Kontserdisari "ERSO ESTONIAS.

100 AASTAT SÜMFOONIAKONTSERTE"

- HOOAJA AVAKONTSERT, 7.09.2013 (dirigent Neeme Järvi)
- HAYDNI "AASTAAJAD", 12.09.2013 (dirigent Neeme Järvi)
- BEETHOVENI IX SÜMFOONIA, 20.09.2013 (dirigent Mihhail Gerts)
- HOOAJA LÕPPKONTSERT, 9.05.2014 (dirigent Neeme Järvi)

Sarjapileti hind 50 € / soodushind 40 € (õpilastele ja pensionäridele).

Sarjapiletiga võidate 40% üksipileti hinnast.

Üksipiletid 20 € / sooduspiletid 15 €.

Sarjapiletid on müügil Estonia kontserdisaali ja Rahvuskooper Estonia kassades,

Piletilevi müügipunktides ning internetis.

Peter Kooij: Bach seisab üksi oma loomingu jumalikkuses

ANNE PROMMIK
ajakirjanik

Jaanuari keskel oli Eesti vana-muusikasõpradel haruldane võimalus osaleda ühe maailma tuntuima barokklaulja, Hollandi bassi **Peter Kooij** meistrkursusel ja kuulata kursuse lõppkontserdil Mustpeade majas ka maestrot ennast.

Eestit esmakordselt külastanud Kooij rahvusvaheline karjäär algas 1981. aastal koos Philippe Herreweghega, kellega salvestatud Bachi kantaadid on ta teinud tuntuks kogu maailmas. Kooij on salvestanud üle saja kolmekümne plaadi ja laulnud parimates saalides üle maailma. Ta õpetab aktiivse kontserttegevuse kõrval noori lauljaid Haagis ja Bremenis ning annab ka neli-viis meistrkursust aastas. Eestist kiirustas Kooij Belgiasse Brüggesse. Jaanuari lõpul ootas teda Berliinis Bachi kantaatide salvestamine koos Philippe Herreweghega, ees seisavad meistrkursused Prantsusmaal Metzis ja kontsertturnee Bachi kantaatidega Jaapanis.

Kooijle meeldis Tallinna vanalinna õhustik ja Mustpeade maja akustika väga. Soomet külastanuna ei üllatanud teda ka krõbedad külmakraadid. Väravatornis keedeti neil päevil küll rohkem teed kui terve ülejäänud aasta jooksul kokku, sest teisiti poleks pikki tööpäevi seal üle elatud. Peter Kooij töötas ühesuguse innuga nii tudengite kui ka tunnustatud lauljatega. Ta lähenes õpilastele haruldase empaatiaga, oskas märgata iga laulja potentsiaali ja tuua välja tema ainulaadsust, ta suutis oma taotlusi briljantselt illustreerida ükskõik millisele hääleliigile mõeldud repertuaari puhul.

Kooij leidis oma lõunatunni arvelt ka aega mõnele küsimusele vastata.

Kas töötate alati pigem lauljate artikulasiooni kui tehniliste probleemidega?

Kui ma oma karjääri alguses esimest korda Saksamaal laulsin, märkis arvustaja: väga ilus hää! ja veel kui kena hollandi aktsendiga (*naerab*). Jah, ma pean artikulasiooni ja hääldust väga oluliseks. Kursusel osalejate tehniline baas on Eestis piisavalt hea, et seda tööd võimaldada. Ja vokaalmuusikas on esmatähtis jutustada lugu, mis peab sõnade vahendusel kuulajani jõudma.

Usutakse, et eestlaste tekst on eriti ebaselge, kuna meie emakeel soodustab "laiska" hääldust.

Ma ei arva nii. Foneetilised probleemid on lauljatel kõikjal üle maailma. Isegi sakslaste saksa keelt tuleb väga palju parandada – sageli on seal füüsilised probleemid, näiteks keel pingestub ja ei püsi laulmise ajal rahulikult paigal. Muidugi, niisugused asjad ei muutu kiirelt. Aga hea tehnika juures on artikulasioonil vältimatu osa.

Kursusel osalenud Taavi Tampuul lasite Bachi "Jõuluoratoriumi" kõrval laulda ka fraasi Schumanni tuntud laulust "Im wunderschönen Monat Mai". Kas on üldse tehnilist vahet baroki ja romantilise muusika laulmisel?

Liiga paljud arvavad, et tegemist on erineva lähenemisega. Ainus vahe baroki ja hilisema muusika laulmises seisneb häälestuses, täpsemalt nootidevahelise kauguse ebarõrdsuses, kuna toonaste pillide ehituse tõttu polnud intervallid tempereeritud. Aga ma pean tähtsamaks töötada teksti kui häälestusega. Meie kohus on teksti kaudu edasi anda sõnumit. Lähenemine Schumannile on tehniliselt sama mis lähenemine Bachile.

Miks siis mõni dirigent on pidanud suuri hääli vanamuusika laulmiseks sobimatuks?

Küsimus on, kuidas seda suurt häält kasutada. See, et kolmkümmend aastat tagasi hakati osa lauljaid pidama barokklauljateks, oli

"Interpretatsiooni pole võimalik õpetada. See, kuidas lugu jutustada, publik looga enese haardesse saada, tuleb endal välja peilida."

FOTO WWW.PETERKOOIJ.DE

tegelikult üks arusaamatus. Mõni suure häälega laulja ei suutnud dirigentide tehniliste nõudmistega sammu pidada ja tekkiski valearvamus, et tegemist on hääle kaasasündinud omadustega. Tegelikult on asi oskustes. Aga see, milliseid soliste tahetakse kuulda vanamuusikat laulmas, on paljuski maitse küsimus, mis samuti aja jooksul areneb.

Ka vanamuusika ja romantilise ooperi publik pole tavaliselt sama.

Publiku vanus on erinev. Ja ka inimesed, kes seda muusikat teevad. Näiteks mina olen alati huvitatud kõigest uuest. Mul

oleks kerge sõita “Matteuse passiooniga” mööda maailma, aga ma tüdineksin ruttu. Seetõttu otsin pigem uut muusikat. Ma ei taha olla elus plaadimängija, mis korrutab alatasa samu teoseid. Mind huvitab noortega töötamine. Mul on vokaalansambel, kus laulavad noored Ungari, Inglise, Belgia ja Prantsuse lauljad. Otsin selle ansambli jaoks pidevalt uut repertuaari.

Miks valisite kursuse teemaks just Bachi?

Bach on minu arvates üksik oma jumalikus loomingus. Ma ei tea ühtki tema teost, mis poleks huvitav. Olen õnnelik, et saan seda laulda. Mul võiks olla üks selline koht nagu see siin (kursus toimus Väravatornis – *Autor*), sellises keskkonnas oleks imeline tema muusikaga töötada.

Bachi muusikat naudin ma ka siis, kui seda esitab saksofon või klaver. See, mis mind selles muusikas nutma paneb, pole instrument, millel seda esitatakse.

Missugust muusikat veel hindate?

Palestrina, Schütz, Schein. Muusika on mulle oluline oma ajastu ja õhustiku kontekstis. Näiteks rokokoo ei ole mulle nii südamelähedane.

Kas olete alati tahtnud saada lauljaks?

Oh ei! See oli kokkusattumus (*naerab*). Minu isa oli dirigent. Kuueselt hakkasin laulma tema poistekooris. Ja muidugi ei esitanud me ainult Bachi. Ma polnud koolis hea õpilane ja karistuseks jäeti mind sageli pärast tunde. Seal oli õpetaja, kes mängis klaverit ja eriti hull oli see, et pidin temaga pidevalt Schuberti laule laulma. Toona ma sellest muidugi vaimustatud ei olnud. Algul õppisin konservatooriumis hoopis viiulit, aga pidin pooleli jätma, kuna mul tekkisid probleemid õlaga. Siis tuli kellegi meelde, et poiss oskab ju laulda ka. Libedalt see mul ei läinud. Pärast kahte aastat Utrechti konservatooriumis avaldasid õpetajad arvamust, et selle erialaga ma küll leiba lauale ei saa. Siis läksin hoopis Amsterdami Sweelincki konservatooriumi, kus kohtasin oma esimest suurt õpetajat, legendaarset Max van Egmondi. Tema oli muuhulgas üks esimesi Nikolaus Harnoncourt'i lauljaid. Egmond oli koos Ton Koopmaniga ka üks interpretidest, kes muutis kardinaalselt toona kehtinud arusaamu ja hinnanguid vanamuusika esitamise kohta.

Kes on teid kõige rohkem mõjutanud?

Ma olen töötanud paljude muusikutega ja neist väga paljud on mulle olnud tähtsad –

Gustav Leonhardt, Philippe Herreweghe, Frans Brüggen. Kuid laulmises olen leidnud oma tee, mis on lähemal südamele kui tehnilisele täiuslikkusele. Pean tähtsaks teksti ja sisu.

Kui palju saab üldse laulmist õpetada?

Nii nagu iga inimese silmad on erinevad, tuleb ka igale üliõpilasele läheneda eri viisil. Hea õpetaja peab mõnikord olema hoopis hea psühholoog.

Kui ma õppisin viiulit, sundis toonane entusiastlik pedagoog mind samu käike kaksikümne korda kordama. Kohutavalt tüütu oli (*muigab*). Õpetada saab näiteks seda, kuidas harjutada. Kunagi ei ole hea samu fraase viis tundi päevas korrata. Tuleb mõelda, lugeda teksti ja siis laulda. Töötama peab mõistusega, mitte füüsisega. Liigne harjutamine ainult väsitab ja pingestab häälepealu.

Suhe õpetajaga on lauljale iseenesest väga oluline. Hea tehnikaõpetaja ei pea olema ise hea laulja. Oma otsingutega on ta ehk rohkemgi õppinud. Aga konservatooriumid tahavad oma õppejõudude ridadesse ikka kuulsaid nimesid.

Interpretatsiooni pole võimalik õpetada. See, kuidas lugu jutustada, publik looga enese haardesse saada, tuleb endal välja peilida. Muidugi võin ma ette näidata, kuidas mina seda teeksin, aga paljas imitatsioon pole kunagi hea. Sa pead laulma oma sisetundest lähtudes. Näiteks igal “Matteuse passiooni” osal on mitmeid tõlgendamise võimalusi, sisetunne peab olema õige. Laulja peab olema iseseisev. Mul on olnud jaapanlastest õpilasi, kes on teadupärast geniaalsed imiteerijad. Üks tudeng kuulas mu juttu ja ütles, et ta ikka ei saa aru, kuidas seda laulda. Näitasin siis talle ette, aga täpselt vastupidise versiooni sellele, kuidas oma tundest lähtuvalt oleksin teinud. Tavapärast oleks ta kohe järele laulnud, aga ta jäi mind kohkunud näoga vaatama ja ütles: “Yes, thank you, now I can understand!” Ta sai aru, et ma ei tee seda südamest, ja see oli suur samm edasi.

Kas noored lauljad on praegu teistsugused kui veerand sajandi eest?

Siis ei seadnud keegi kahtluse alla seda, mida neile öeldi. Noored olid varmselt valmis proovima kõike, mida sa soovitasid. Nüüd on nad iseseisvamad, teavad, mida tahavad, ja vahel ka ütlevad kohe, kui see neile ei sobi. See, et nad julgevad teha oma sisetunde järgi, on iseenesest hea.

Muusikamaailmas on rahaline situatsioon oluliselt muutunud. Mõnigi hea laulja läheb kaotsi, sest ei julge riskida. Aga

mina soovitan siiski: kui sul on kirk laulda, siis ära mõtle rahale. On ka muid võimalusi. Minu juures käis viimati kaks juuratudengit, kelle tase võimaldaks neil ka lauljana tööd saada. Et nad ei julge laulmise peale kindlad olla, on nad paralleelselt omandanud teise eriala.

Teil on palju õpilasi, lisaks olete oma ansambli kunstiline juht, annate regulaarselt meistrkursusi ja kontserte üle maailma. Kuidas leiate tasakaalu õpetamise ja laulmise vahel?

Ma ei tea, ise ka imestan, aga kuidagi see õnnestub. Ansambel Sette Voci koosneb professionaalsetest lauljatest, nagu Dorothea Miels, Hana Blazikova, Margot Oitzinger, Jan Kobov jt. Lauljatest, kes on nii head solistid kui ka perfektsed ansambelilauljad. Meie repertuaar ulatub Schützist Schubertini. Bremenis on mul kaheksa lauluõpilast, Haagis kaksikümne kaks, küll mitme peale koos kontratenor Michael Chance'i ja sopran Jill Feldmaniga. Me püüame teha omavahel tihedat koostööd, et lauljad ei oleks kinnistatud vaid ühe õpetaja külge ja saaksid end võimalikult mitmekülgseks arendada. Selge see, et puhkuseks aega leida on keeruline. Ma püüan alata rakendada reeglit, et puhkan vähemalt üks-kaks nädalat aastas. Aga tavaliselt lõpeb see ikka nii, et umbes viis päeva sellest vaevaga leitud nädalast tuleb tööd teha...

Endrik Üksvärava sünnipäevakink kestab kolmandat aastat

Eestisse jõudis vanamuusika suurmeister tänu noorele dirigendile ja tenorile Endrik Üksväravale, kes õpib praegu tema juures Haagis. Üksvärav sattus Kooij juurde juhuslikult, kui 2011. aasta novembris toimunud perereisil otsustas tema abikaasa teha mehele Leipzgis üllatusseks sünnipäevakingi Bachi laulmise kursuse näol. Juhuslikult sattus see olema just Üksvärava ühe lemmiku Peter Kooij kursus. Üksvärav leidis Kooijga kiiresti ühise keele ja tunnustatud laulja julgustas kooriga Collegium Musicale edu saavutanud dirigenti end hoopis lauluõpingutele pühendama, öeldes, et tema tüüpi tenorihääl on praegu maailmas suure väärtusega. “Kooij on minu jaoks ideaalne õpetaja, lisaks suudab ta ka viimse kui oma soovitusel lauldes ette näidata,” kinnitab Üksvärav. Vähem tähtis pole õpetaja klavessiini valdamine ning stiilitaju.

pilk

Uus sugupõlv – kaotanud sugupõlv?

LIIS KOLLE
lavastaja

Berliini Saksa Ooperi koolinoorteprojekt “Sõrmus”: uus põlvkond”, kus noored said Wagneri tetraloogias esineda laulja, tantsija või instrumentalistina ja kätt proovida ka lavastuse, lava- ja kostüümikujunduse, dramaturgia ning video ja heli alal.
FOTO THOMAS JAUK

Kolmest Wagneri aasta algul Berliinis nähtud wagneriana-katsetusest:

- Näitus ja ürituste sari “Wagner 2013 – kunstnike positsioonid” 7. XII 2012 – 17. II 2013 Berliini Kunstide Akadeemias;
- Berliini Hanns Eisleri nimelise Muusikakõrgkooli ja Berliini Kunstide Ülikooli üliõpilaste ühisprojekt “Armee. Neli operatsiooni Wagneri “Sõrmuse” kallal” 24.–27. I 2013;
- Berliini Saksa Ooperi koolinoorteprojekt “Sõrmus”: uus põlvkond”, esietendus 10. III 2013.

Mida tehakse Wagneri aastal? Mängitakse helilooja kuulsaid muusikadraamasid, tuuakse lavale repertuaarikaanonist välja jäänud varajasi teoseid, korraldatakse kontserte, näitusi, sümposioone, konverentse, rääkimata arvukatest raadiosaadetest ja muust meediast. Kõike natuke rohkem kui tavaliselt. Olgu juubeliaasta või mitte, ikka leidub aeg-ajalt kunstnikke, kes tunnevad tungi luua midagi Wagneri ainetel, temast inspireerituna või tema kohta, ka temaga heideldes, nii et sünnib uus, iseseisev kunstiteos. Julgen oletada, et Wagneri aasta väljakuulutamamine ja helilooja sünni- ning surmaaastapäeva saabumine iseenesest seda tungi ei võimenda, küll aga võib loominguga ajendiks olla teemakohane tellimus. Kunsti pu-

hul seostub see küll ühelt poolt võimalusega oma ideed realiseerida, teisalt aga ka loomingulise kompromissiga.

Esimene pilk: professionaalid

Berliini Kunstide Akadeemia kunstnikupositsioonide näitusel esinesid nii akadeemia liikmed (saksa tipplavastajad ja -stsenograafid), mainekad välismaised kunstnikud (näiteks Romeo Castellucci) kui ka noorem põlvkond. Leidus video- ja ruumiinstallatsioone, lavakujunduse kavandeid, lavastuste foto- ja videodokumente, plakateid jm. Muidugi ei puudunud Patrice Chéreau Bayreuthi “Nibelungi sõrmus”, Joachim Herzi sama teose Leipzigi versioon ega ka Heiner Mülleri – Erich Wonderi kuuluse Bayreuthi mittesuhte-“Tristan” René Kollo ja Waltraud Meyeriga. Põnev oli näha Achim Freyeri ja Einar Schleeffi realiseerimata jäänud lavastuste kavandeid. Oli tore paljusid “vanu tuttavaid” ühes ruumis koos näha ja kokku võttes oli tegu niivõrd võimsa näitusega, et lahkudes oli tunne, nagu oleksin viibinud Bayreuthis etendusel.

Kui enamik lavastuskunstnikke oli välja pannud oma töömaterjalid, siis teised olid näituse jaoks ekstra midagi loonud või muundanud. Need teosed osutusid näituse kõige nõrgemaks osaks, ei tekitanud mingit uut kvaliteeti ja panid küsima, miks nii mainekatel teatralidel oli vaja ühtäkki ins-

tallatsioonikunstnikkeks hakata. Tellimus?! Kõige huvitavamad olid minu jaoks ohtrad videointervjuud (neist enamik Alexander Kluge telesaadetest) Wagneri interpretidega. Mida näeb ja kuuleb partituuris Kent Nagano, miks otsustas Peter Konwitschny Moskva Suures Teatris “Lendava Hollandlase” lõpus Senta õhku lasta ning kuidas sündis Christian Boltanski ning Ilja Kabakovi Wagneri-installatsioon mahajäetud kopsusanatooriumis.

Väga informatiivse ja emotsionaalse väljapaneku lõpus, just enne väljumist, ootas külalastajat “jokker”, Berliini Koomilise Ooperi västse intendandi Barrie Kosky intervjuu koos lavastuskatkenditega kõrvalekraanil. Just tema, Austraalias sündinud juut, ütles välja asju, mida saksa intellektuaalid aeg-ajalt “püha lehma” suhtes samuti tunnevad, kuid avalikult sellist ambivalentust, et mitte öelda vaenulikkust, endale lubada ei julge. Peaaegu lapsesuuliku naiivsusega jutustab Kosky oma kannatustest “Nibelungi sõrmuse” proovides, mille ta tihti lõpetas varem, kuna ei suutnud väikses ruumis kauem täishäälega laulmist taluda. Et Wagneril on (kohati!) imeilusat muusikat, aga tema tekstid on kohutavad. Ja muidugi Wagneri juudivaenulikkus! Kosky, kelle sugulasi hukkus kontsentratsioonilaagrites, ei suuda helilooja vastavaid kirjutisi käsitleda lahus tema loomingust ning otse loomulikult on Alberichi kuju te-

ma jaoks juudi karikatuur. Selle kinnituseks võis "Siegfriedi" katkendis Supermani kostüümis nimitegelase kõrval näha kurikääbust ortodoksse juudi traditsioonilises rõivastuses koos kõigi aksessuaaridega – kaabu, oimulokid ja groteskne nina. Pole vist vaja lisada, et sellist interpretatsiooni ei saaks endale lubada ükski mittejuut. Nii andis näitus veel viimastel minutitel tabavalt pihta tabudele ja osutas nende murdmise võimalikkusele Wagneri teostes ja neist väljaspool.

Teine pilk: üliõpilased

Sama hoone allkorrusel võis neljal jaanuariõhtul näha alles ametit õppivate lavastajate, lavastuskunstnike, lauljate, dirigentide ja heliloojate nägemusi Wagneri tetraloogia osadest. Enne "kunsti" juurde pääsemist tuli vaadata suhteliselt igavat, kuid vägivaldset videoinstallatsiooni, tungida läbi minigset võbisevast plastsoolikast ning seista vähemalt veerand tundi isukalt haukavas pakases (mõtteis garderoobis puhkav talvejope) ning kuulata frustreeritud asotsiaalset tänavakunstniku iseenesest päris vaimukat monoloogi, kes meid lõpuks ärritunud "oma ihaldatud kunsti" vaatama lasi.

Iga muusikadraamaga tegeles eri seltskond. Soo-eun Lee popilikus "Reini kullas" võttis muusikalist pompoossust maha orkestri asemel tegutsenud DJ, kusjuures lauljad esitasid Wagneri originaalpartiid. "Valküüri" puhul oli lavastaja lähtunud tõestisündinud loost: juuditariet bassklarnetist mängib surmalaagri orkestris, pääseb eluga ning siirdub Ladina-Ameerikasse, pagasis vaid "Valküüri" bassklarnetipartii, mida ta ikka jälle mängib, suutmata unustada vangipõlve Wagneri-etendusi. Margo Zälite (režiini) ja Hadas Peery (muusika) versiooni keskmeks ja teljeks (nii ruumiliselt kui ka kompositsiooniliselt) oligi bassklarnetimängijanna, kellega aeg-ajalt liitus teisi instrumente, elektroonikat, lauljaid ning kummaline liikumiskoor, mis poolpaljaste pool-loomade, pool-ei-tea-mis-olenditena tegutses vapralt ja ülientusiastlikult klaas-seinte taga selleks kellaajaks ilmselt juba viieteistkümnepäevase külmas. Siiski jäid nii "eelõhtu" kui ka "esimese päeva" sõnumid segaseks ning kogu "töötlemise" keskel mõjusid muutumatuks jäänud vokaalpartiid võorkehadena.

Veenavam oli Franziska Kronfothi lähenemine, kes "Siegfriedi" puhul tegi panuse huumorile ja ironiale. Martin Gerke suupäraselt välja mängitud Wotani nõrkus ja ahastus, hiidkasvu soprani Vera Maria Kremersi nauditav Brünnhilde-erootika

ning nii vokaalsete kui näitlejavõimete poolest igati ülesannete kõrgusel, väga sportlik Johannes Grau Siegfriedina tekitasid esimest korda õhtu jooksul teatripnevuse ja selle "uue kvaliteedi", millele Wagneriga tegelemine oli ju suunatud. *Attaca* mängitud tetraloogia kestis sel õhtul veidi üle kolme tunni ning nii oli publik "Jumalate huku" ajaks jõudnud teatud meditatiivsesse seisundisse. Julia Lwowski oli kokkuvõtva muusikadraama lahendanud Siegfriedi peiepeona matkapikniku vormis, mida pidasid viis Brünnhildet. Neist sümpaatsemat kehastas pensioniealine vilgas meeste-rahvas, kes enne publiku abiga moodustatud leinarongi õue suundumist (kus valitses juba klirisev külm) ulatas mulle hoolitsevalt ühe mantli. Seal asendus matuserituaal äkki lärmaka tantsupeoga bändi Knoblauch Klezmer saatel, mis külma tõttu siiski tuure väga üles ei võtnud.

Õhtu kokkuvõte: tee või tina, aga Wagneri kolossi otsa ronida ei suudetud, rääkimata selle lammutamisest. Oma ja sama hea või parema Wagneri tegemine tundub olevat ilmvõimatu ülesanne (säärast kapituleerumist olen kogenud ka näiteks Mozarti ja Monteverdi puhul). Ei tahaks etevõtmist siiski ebaõnnestumiseks kuulutada, sest niisugused projektid kinnitavad originaalteoste esitamise mõttekust, juhul kui selles vahepeal on kahtlema löödud.

Kolmas pilk: koolinoored

Viimase projektiga võrreldes sai Saksa Ooper lubada endale wagnerlikke dimensioone: suur saal ja lava, täismahus orkester, "päris" lauljad ja massistseenid – laval oli kuuskümmend noort. Proportsionaalselt tehti ka meediakära, nii et kõrvalseisjatele jäi mulje, et nüüd ongi jalgratas leiutatud, et noored Wagneri juurde toodud. Kuuskümmend *casting'u* käigus välja valitud õnelikku said lisaks laulja, tantsija või instrumentalistina esinemisele kätt proovida ka lavastuse, lava- ja kostüümikujunduse, dramaturgia ning video ja heli alal. Wagneri mammutteost tutvustati noortele koomiksi vahendusel. Lavastaja Robert Lehniger julgustas noori sündmustikku oma sõnadega ümber jutustama ning filmis neid seejuures.

Üliõpilaste "Valküür": sinise näoga Mime, motoülikonnas Siegfried, tagaplaanil baaris Wotan ja Brünnhilde.
FOTO ROGER ROSSELL

Dramaturg Dorothea Hartmanni ideest sündinud projekt keskendus "uuele" ja "uuendusele" kui "Nibelungi sõrmuse" tähtsaimale teemale. Jumalate väsinud pealik Wotan loodab maailma edasiviimisel laste ja lastelaste peale, kes hakkavadki tegutsema iseenda töökspidamise järgi, Siegfried toob endaga kaasa uue tehnoloogia (mitte-traditsiooniline sepatöö), Brünnhilde otsustab jumalate loodud tsivilisatsiooni sootuks hävitada. Nüüd siis antakse "maailma saatus" koolilaste kätte?

Vestlusgruppides arutati väga tõsiselt ka looduse, evolutsiooni, perfektsiooni, tehnoloogia, tuleviku ja vananemise, samuti igavese elu võimalikkuse teemadel. Ka need sõnavõetud filmiti ning põimiti koos sisujutustustega lavastusse. Kuna need katkendid olid surutud väga rangesse vormi, mida toetas ühetaoliseks koreografeeritud massiliikumine, jäid ütlused energeetiliselt nõrgaks, ei kandnud endas mingit "uute tuulte" pauerit. Sellest oli väga kahju nagu ka tõsi-asjast, et vikerkaarvärve järgivas vormirõivastuses noored ei mõjunud mitte isiksuste kogumi, vaid homogeense massina. Produktsiooniplaani kohaselt tuli heliloojal ja DJ Alexandra Holtschil muusikalise töötusega algust teha juba ammu enne esinejate valimist. Nii said noored muusikalist teravikut mõjutada vaid marginaalselt.

Kriitik peab kirjeldama ja hindama nähtut, mitte õhkama taga seda, mida tegijad pole lavastusse pannud, aga peaaegu kahetunnise õhtu jooksul üllontlikke ja -organiseeritud teismelisi vaadates tekkis põletav igatsus pesapallimütsi ja lontis pükstega tegelase järele, kes pritsiks Saksa Ooperi lavalt omaloomingulist Siegfriedi räppi näiteks stiilis "Hey, Mime, du arschloch...". Liiga anarhiline? Loomulikult on kuuekümmene energiant pulbitseva amatöörnäitleja ohjamine juba iseenesest saavutus ja lavastusmeeskond oli sellega nii hästi hakkama saanud, et kaos oli täiesti elimineeritud. Kuid kas just kaosest ei teki (uus) maailm?

Muusika: kas uus vesi?

Muljeid Tallinn Music Weeki konverentsilt

MARGE SASSI

vabakutseline ajakirjanik

Viiendat korda toimunud **Tallinna muusikanädala** konverentsil arutleti muu hulgas, kas muusikat võib võrrelda veega. Kraanivesi on kättesaadav peaaegu kõigile, kuid isiklikuma elamise ja kõrgema kvaliteedi ihalejad võivad naudingut ammutada kargest mägiallikast villitud eksklusiivsest pudeliveest. Mitmed kohalikud ja välismaised esinejad tõdesid, et tänu TMWle pole Eesti muusika enam seal, kus viie aasta eest. Selle asemel, et meie muusikuid välja viia, on mõistlikum tuua professionaale meie muusikaeluga tutvuma. TMW konverentsil tulid jutuks muusikale väärtuse andmine, striiming, muusikaekspord, loomemajanduse sektoraalne koostöö, kontserditurism, muusikakirjastamine, uute talentide avastamine, naaberrigi turule sisenemine, plaadilepinguni jõudmise eeldused jne.

Eksportida ellujäämise nimel

Paneelis "Export or Die" arutleti selle üle, miks on eksport loomesektoris üldse oluline. Tea Danilovi (Eesti majandus- ja kommunikatsiooniministeerium) hinnangul on põhjused väga pragmaatilised – kohalik turg ei toida muusikatööstust ära ja seepärast peab välisurgude poole vaatama. Paneelis osalejad olid üksmeelsel seisukohal, et uute tehnoloogiate arengu tõttu viib eesmärgini kultuuride- ja valdkondadeüleline koostöö. Eduka näitena toodi esile Garage48. Sami Häikiö (Music Finland) tõi

näite Soomest, kus osutus edukaks rahvusvaheliste muusikakirjastajate osavõtul toimunud laulukirjutamise töötuba, kus loodi mitu Jaapanis ja Koreas hitiks saanud laulu. Tegemist on väga odava ideede genereerimise võimalusega, sest kulutusi tehti vaid lennupiletitele ning ruumide rendile.

Paneelis käsitleti lühidalt ka uut kultuuriturismi alaliiki – kontserditurismi kui võimalust muusikat kui mitte otseselt ekspordida, siis ometi rahvusvaheliselt tutvustada. Ralph Christoph (Creativity & Business Convention) tõi näite Berliinist, kuhu sõidab igal nädalavahetusel pidutsema umbes kolmkümmend viis tuhat inimest. Ilma nendeta tuleks mitu klubi sulgeda.

Osalejad jagasid arvamust, et on juhtumeid, kus liiga kergekaelise raha, sealhulgas eksporditoetuste eraldamise korral ei järgnegi edu. Kokkuvõtteks järeldati, et rahastamisest (eelkõige otsetoetustest) olulisem on luua süsteem ja täita "strateegiaaugud". See aitaks loomeinimestel koostööd teha ja ekspordit korraldada. Danilovilt pärineb mõte, et rahastamisest olulisem on koostöö ning investorite huvi äratamine. Ta tegi ettepaneku luua spetsiaalne investeringute fond.

Voogteenuste vooluga kaasa

Digitaalmaailma ja salvestatud muusika tulevikku käsitletud paneelis osalejad olid nõus, et voogteenused mõjutavad olulisel määral muusikatööstuse tulevikku. Ühelt poolt lihtsustab see artistide läbimurret, kuna puuduvad geograafilised barjäärid ning muusikat saab teha "maailma", mitte konkreetset sihtriühma silmas pidades. Toomas Olljumi (Made in Baltics) sõnul ei ole *gatekeeper*itel enam endist rolli, kuna muusikud jõuavad publikuni ka nende osaluseta. Jonas Sjöström (Impala) oli aga seisukohal, et meedia on endiselt kontrollipositsioonil. Oma väite illustreerimiseks tõi ta näite, et me kaldume valima filme ja muusikat, millel on kõrge reiting. Meedia liht-

sustab valikute langetamist.

Selles, kas tänapäeval on alustaval muusikul lihtsam või keerulisem mõjule pääseda, üksmeel puudus. Toomas Olljumi hinnangul langetavad inimesed muusikavalikuid järgmiste kriteeriumide põhjal: sõprade eelistused, nende enda muusikaline maitse ja artistide *live*-esinemised. Olljumi sõnul võib muusikamaailmas valitsevat hetkeolukorda nimetada "täielikuks restardiks" – muusikud peavad olema varasemaga võrreldes oluliselt loomingulisemad ning teadma, kuidas sotsiaalmeedia vahendeid kasutada.

Tommi Kyyrä (IFPI Finland) rõõmustas, et kunagi pole olnud nii palju võimalusi muusika nautimiseks. Kahekümne aasta eest pani bänd oma plaadi kohalikus plaadipoes müüki ning lootis, et keegi selle sealt leiab. Nüüd on internetis meeletu arv uusi albumeid ja tuleb olla nutikas, et muusikat õigesti turundada.

Enamik osalejaid jagas seisukohta, et nii turunduse kui ka kommunikatsiooni osatähtsus suureneb ning läbilöömiseks on üha enam vaja loomingulisust. Räägiti ka juhtumitest, kus läbimurre on saavutatud vaid Facebooki ja Twitteri abiga, st traditsioonilise meediata. Mathieu Molinero (Deezer) peab praegust ajajärku oluliseks, nimetades seda lausa kolmandaks revolutsiooniks. Tema sõnul pole hirmu, et andunud fännid oma lemmikbändide muusikat ei ostaks. Ta rõhutas vajadust anda muusikale taas väärtus hinna kehtestamise teel. Paneelis osalejad väljendasid seisukohta, et legaalsete saitide tekkimine on tingitud sellest, et inimeste usk piraatlusse on kadumas ning tõusuteel on valmisolek kvaliteetse teenuse eest maksta. Juho Koikkalainen (Universal Music) juhtis omakorda tähelepanu olulisele faktile, et netikeskkonna kasutajad ei langeta mitte ostu-, vaid kuulamisotsuseid, mida ei saa pidada samaväärseks.

Jonas Sjöström leidis, et striiming täien-

TMW: kellele ja miks?

Eesti ja rahvusvaheliste delegaatide ning esinejate (kokku kümme inimest) küsitlemine näitas, et nii palju, kui on inimesi, on ka põhjusi TMW külastamiseks. Näiteks Juho Koikkalainen (Universal Music) tuli festivalile väga pragmaatilisel põhjusel – siia on kogunenud kogu Eesti muusikatoöstus. Paul Cheetham (The New Music Office) nentis, et on kohal juba viiendat korda, eesmärgiga korraldada paneele ning leida uusi ansambleid. Tema oli ka see, kes “avastas” Ewert and The Two Dragonsi ning tutvustas seda festivalidel ja plaadifirmades üle Euroopa.

Kohalike ja välismaiste muusikute ambitsioonid erinesid oluliselt. Kui Argo Vals loodab TMW abil läbimurdele väljaspool Eestit, siis Iberi koori eesmärk oli tutvustada oma rahvast ja riiki.

Toomas Olljum (Made in Baltics) rõhutas, et TMW annab meie muusikutele ja muusikategelastele harukordse võimaluse kohtuda kodulinna maailmanimedega. Ei pea kulutama palju raha, et sõita kuskile kaugele ja püüda seal anonüümselt kontakti luua, inimesed, kes tahavad eesti muusika arengule kaasa aidata, tulevad hoopis siia.

dab digitaalmeediat. Ta on seisukohal, et süsteem ise ning ka selle loendamissüsteem on igati õiglane ning kasulik nii tarbijale kui ka teenuse pakkujale. Toomas Olljum kirjeldas tavatarbija käitumist: ta avastab YouTube'is uue bändi ning hakkab selle lugusid regulaarselt striimis kuulama. Kui bänd tuleb fänni kodulinna, läheb ta kontserdile.

Kes kaitseb autorit?

Muusikakirjastamise autoriõigustele keskendunud paneelis osalejad defineerisid muusikakirjastamist suhete kaudu muusika autoriga, tuues esile kirjastaja funktsioonid: konsulteerimine, kaubamärkide leidmine ning üldine proaktiivne planeerimine (sh uue turu põhjalik tundmaõppimine). Lühidalt öeldes tegeleb kirjastaja kogu asjaajamisega, et autor saaks keskenduda loomisele.

Produtsenti ja muusikakirjastajat peetakse tihti ekslikult sünonüümideks, mida nad kindlasti pole. Küll on aga osaliselt

põimunud ja üksteisest sõltuvad nende funktsioonid. Lühidalt öeldes tegelevad kirjastajad loominguga ning produtsendid selle esitamisega. Looja autoriõigus kehtib seitsekümmend aastat, samas kui kirjastaja kasutab seda õigust vaid teatud ulatuses. Millist otsust ka ei langetataks, kehtib reegel, et autori nõusolekut tuleb küsida.

Kuna kuulajate hulgas oli mitmeid autoreid, rõhutati ennetamise tähtsust – enne loomingu avaldamist peab kõik juriidiliselt korras olema. Guntars Racsi (MicRec Publishing) arvates on autoriõigus oluline, sest autoritasud annavad võimaluse enda karjääri investeerida. Levinud on viga pida laulukirjutamist hobiks. Ei, tegemist on äriga. Sama kehtib ka laulusõnade tõlkimise kohta.

Jonas Holsti (Sony ATV) sõnul ei ole tänapäeval enam tavaks sõlmida pikki kümneaastaseid lepinguid. Pigem sõlmitakse leping üheks kuni kolmeks aastaks ning sobiva koostöö korral pikendatakse lepingut viie aasta võrra. Autoriõigus saadakse enda käsutusse ainult lepinguliseks perioodiks. Lepingud ei ole standardised, vaid arvestavad autori vajadusi. Einar M Helde (Apollo Music) Taanist ei nõustunud sellega, väites, et tema firmas sõlmitakse ka palju standardlepinguid.

Paneelis osalenud jagasid seisukohta, et suhtumine “milleks mulle kirjastaja, saan ise hakkama” enam ei toimi. Üksmeelselt peeti vajalikuks investeerida raha loometööks vajalike tingimuste tagamiseks.

Uute artistide avastamisest

Paneel ei keskendunud etteantud teemale “Erinevate professionaalide roll muusiku karjääris”, vaid kõneaineks kujunes pigem uute artistide avastamine ning lepinguni jõudmine. Moderaator Paul Cheetham tundis huvi selle vastu, kuidas agentuurid uusi talente ära tunnevad.

Jessica Tolf Vulpiuse (Crunchy Frog and Bobkat Agency) sõnul on uut bändi avastades oluline, et muusika teda isiklikult puudutaks. Ühtlasi soovib ta näha ka bändi potentsiaali leida oma kuulajaskond. Tolf Vulpius rõhutas kontsertide olulisust, kuna need võimaldavad uusi lemmikuid avastada, tekitavad meediahuvi ning annavad muusikutele enesekindlust.

Sean Bouchard (Talitres) rääkis, et tema on seni sõlminud lepinguid peamiselt

Tippkohtumine – legendaarne muusikatoöstur Seymour Stein ja president Toomas Hendrik Ilves.

“Enne plaadifirmasse pöördumist on vaja teha eeltööd. Pole mõtet pöörduda plaadikompanii poole, millel on juba lepingud väga sarnase muusika viljelejatega. Pole palju lootust, et lihtsa demo põhjal kellegi muusika silma või kõrva võiks jääda.”

(Nils Bernstein, Matador Records.)

bändidega, kes on laval väga head. Nils Bernstein (Matador Records) väitis, et tema plaadikompaniis ei sõlmita lepinguid enne, kui bänd on korduvalt kodupubliku ja ka võõra publiku ees säravalt esinenud. Sean Bouchard rõhutas ka, et suudab bändi meediakanalitele promoda vaid juhul, kui selle muusika talle isiklikult väga meeldib. Huvitav oli tõdeda, et Bouchardi karjääris on olnud juhtum, mil ta hakkas bändi vastu huvi tundma foto põhjal. Esitlusfotole järgnes loomulikult muusika kuulamine, kuid on võimalik, et lepinguni poleks jõutud, kui bänd poleks visuaalselt sedavõrd silmatorkav olnud.

Nils Bernstein rääkis, et tema töölauale jõuab kilode viisi cover-bändide demosid, ja rõhutas, et enne plaadifirmasse pöördumist on vaja teha eeltööd. Pole mõtet pöörduda plaadikompanii poole, millel on juba lepingud väga sarnase muusika viljelejatega. Samas ei andnud ta palju lootust, et lihtsa demo põhjal kellegi muusika silma või kõrva võiks jääda. Oluliselt suurem tõenäosus ära kuulatud saada on siis, kui keegi, keda ta isiklikult tunneb, saadab talle meilile Soundcloudi lingi. Bernstein väitis, et piisab viiest sekundist mõistmaks, kas muusika on hea või mitte. Ka Paul Bridge-

TMW tungis kontserdisaalidest ka linnaruumi. Pildil Iberi koor Gruusiast.
FOTOD TMW

water (The Line of Best Fit) jagas arvamust, et tõenäosus ärakuulamiseni jõuda on suurem siis, kui isiklik tuttav bändi (kuulata) soovitab.

Jonas Holst (Sony ATV) ütles, et *showcase*-festivalidel on bändid "eelvalitud" ja nii on tõenäosus väärt muusikat kuulda suurem. Tema tutvub lepinguid sõlmides põhilikult turu ja bändi taustaga. Kahepoolse meeldivuse korral on võimalik saada leping umbes kaks aastat pärast esmakohatumist bändiga. Ühtlasi rõhutas Holst pöördumise sisu olulisust ning tõi näite e-kirjast, mis pani teda lisatud linki kuulama: "Listen to it, I write hit songs only." Tookord kahjuks hea muusikaga tegemist ei olnud, küll aga päädis massist eristuv lähenemine sellega, et plaadifirma esindaja kuulas just seda lugu. Ka Paul Bridgewater tõi näite kaaskirjast, mis tähelepanu pälvis: "Please listen to us, we do not suck."

Paneelis osalejad olid üksmeelsed, et rahvusvahelisel turul läbilöömiseks peab muusika olema unikaalne, andekas ja haarava tekstiga. Sellise muusika märkamise eelduseks on isiklikud kontaktid. Pelk demo või lingi saatmine üldjuhul plaadikompanii huvi ei ärata. Esitati poolt- ja vastuarargumente ingliskeelsete *versus* emakeelsete laulude kohta, kuid leiti, et teatav kohalik eripära tuleb bändile kasuks. Taas toodi näiteks Ewert and the Two Dragons, kelle muusikat kuulades pidavat selge olema, et poisid on pärit just siit maailmajaost.

Muusika mõju mõõtmisest

Muusikatööstuse statistika eesmärk on anda sellele sektorile numbriline väärtus, mis

"Muusikatööstuse statistika kogumine on Eestis lapsekingades ning just algfaasis on oluline parameetrid paika panna. 2014. aastal rakendub Euroopa Liidu programm "Creative Europe", mis võimaldab ka muusikatööstuse jaoks toetust taotleda. Aga kuidas valdkonna arendamise vajadust põhjendada, kui puudub täpne info selle suuruse kohta?"

(Jonas Sjöström, Impala.)

võimaldab näiteks poliitikutele näidata, kui tähtsat rolli muusika majanduses mängib. Statistika tuleb appi ka siis, kui on vaja juhtkonnale või välisinvestoritele valikuid või otsuseid põhjendada. Kõnelejad olid telnud muusika ja/või loomemajanduse arvulise väärtuse kogumisega ning jagasid nõuandeid, kuidas statistika kogumisega alustada.

Pauliina Ahokas (Tampere Hall) rääkis, et Soomes kaardistati 2009. aastal muusikatööstuse väärtust, mis on hinnanguliselt seitsesada miljonit eurot (nelisada miljonit moodustas avalik ja kolmsada miljonit erasektor). Statistika kogumise mahuka töö taga oli kolm ministereeriumi: majandusministeerium huvitus muusika majanduslikust mõjust ja tööhõivest, välisministeerium riigi imagost ning kultuuriministeerium kultuuri väärtusest ja üldisest heaolust. Koostöös Music Export Finlandiga õnnestus suur ettevõtmine edukalt läbi viia ning hiljem seda ka korrata. Tõdeti, et kui riik ei ole info kogumisest huvitatud, siis see ei õnnestu.

Paneelis osalejad nõustusid, et enne statistika koguma hakkamist tuleb paika panna raamistik ja otsustada, millised valdkonnad statistikasse kajastuma peaksid. Näiteks Rootsi statistikasse on kaasatud kõik autoriõigustega kaetud loomevaldkonnad. Eestis teeb kogumise keerukaks see, et

Festivalikülastaja Andres Arendi

Von Krahlist jäid meelde Frankie Animal, Sibyl Vane ja soomlaste Big Wave Riders. Kuna mulle meeldib väga *unplugged*-muusika, kuulasin Kanuti gildis eesti bändi Eysin, millest ma ei olnud midagi kuulnud. Ansambel osutus minimalistlikuks ja mõnusalt meloodiliseks.

Teadlikult läksin kuulama Soome bändi Aino Venna, mis oli kihvt segu šansoonist, folgist, jazzist ja *indie*'st. Naissolist laulis mõnusa aldiga nagu Marlene Dietrich, aga *rock'n'roll*'i tuli ka sisse. Meeldis ka Eesti ansambel Odd Hugo – vahepeal oli tunne, nagu oleks sattunud *Ennio Morricone* filmi... Argo Vals Band on väga ving, ka *sound* ja valgus olid tasemel. Tõsiselt hää avastus oli Pastacas, kes ladus *looper*'i, erinevate muusikariitade ja lauluga kokku muusikakihte.

Delegaadid märkasid

Kümne delegaadi hinnagute põhjal võib järeldada, et enamik rahvusvahelisi külalisi lasi end üllatada. Eelvalikut polnud, oldi avatud üllatustele. Varasemast ajast nimetati selliseid Eesti muusikuid nagu Ewert and the Two Dragons, Iiris, Liis Lemsalu, Malcolm Lincoln ja Siiri Sisask. Selle aasta programmist mainiti korduvalt positiivselt järgmisi nimedid: Jakob Juhkam, Midrid, Argo Vals Band, Elephants From Neptune ja Odd Hugo. Tähelepanu pälvisid ka MaiNekk, Highasakite, Rangelklods, Me & My Drumme, Frankie Animal, Sibyl Vane, Big Wave Riders, Eysin, Aino Venna, Pastacas ja MaiGroup.

palju on ühemehefirmasid, kelle andmete saamine pole lihtne ega pruugi alati ka õigeid tulemusi anda. Oleks abiks, kui infot ei peaks koguma firmakaupa, vaid loome- liitude või teiste katusorganisatsioonide kaudu.

Tommi Kyyrä (IFPI Finland) pani ette teha algust igakuise müügistatistika kogumisega ning hakata hiljem lisama muid andmeid, sh autoriühingu ja teiste aastastatistikat. Ta rõhutas, et statistikale on väärtust

vaid võrdluses, mistõttu peab olema püsiv ning jätkama iga-aastast kogumist. Jonas Sjöströmi (Impala) hinnangul on statistika kogumine Eestis lapsekingades ning just algfaasis on oluline parameetrid paika panna. Sjöström mainis ka, et statistikat küsides peab rõhutama, et infoga käiakse ümber konfidentsiaalselt. Ta tuletas kuulajatele meelde, et 2014. aastal rakendub Euroopa Liidu programm “Creative Europe”, mis võimaldab ka muusikatööstuse jaoks toetust taotleda. Aga kuidas valdkonna arendamise vajadust põhjendada, kui puudub täpne info selle suuruse kohta? Seega võib just Euroopa Liidu toetuste taotlemine olla üks põhjus, miks erinevad osapooled peaksid olema huvitatud loomemajanduse statistiliste andmete kogumisest.

Vestlusring päädis sellega, et Jonas Sjöström lubas saata Juko-Mart Kõlarile Rootsi muusikatööstuse indeksi koostamise meetodika, mille põhjal võiks Eestis alustada statistika koostamist.

Ei saa me läbi Lätita, Soometa ega Venemaata

Vestlusring muusikaekspordist naaberriikidesse avati tõdemusega, et Venemaa muu-

sikamaastik on koloriitne ja Soome artistid on väga huvitatud seal kanna kinnitamisest. Ilja Bortnjuk (Light Music ja STEREOLETO) rääkis, et kuna Vene valitus ei ole muusikaekspordist huvitatud, puudub neil ka sellega tegelev keskasutus. See teeb keeruliseks muusikute välisesinemised, keerukas on katta isegi Tallinna esinema sõitmise transpordikulusid.

Arutati, kas Venemaal eeldatakse, et bändid esinevad vene keeles. Delegaadid tõid argumente emakeeles laulmise poolt ja vastu. Näiteks Soome bänd Eläkeläiset esitab soomekeelseid *cover*eid ning on Venemaal tuntud. Inglise keeles lauldes nad ilmselt kuulsad poleks. Ka Islandilt pärit ja islandi keeles laulev *reggae*-bänd on suisa kolm korda edukalt Venemaal esinenud.

Ansambli Brainstorm läbimurre Vene turule sai samas alguse venekeelsest loost. Bruno Roze (I Love You Records) kinnitas, et enne kui talle antakse võimalus mõnel *showcase*-festivalil mõnda Läti ansamblit tutvustada, küsitakse, kas nad ka inglise keeles laulavad. Kui mitte, on jutt sellega tihtilugu läbi. Ta lisas, et ei hakaks Lätis promoma Eesti bändi, mis lau-

lab vaid eesti keeles. Põhjus – lätlased ei oska eesti keeles kaasa laulda. Ainsaks erandiks olevat Vaiko Eplik, kes laulab ka Lätis edukalt eesti keeles. Toni Ritonen (Fullsteam) võttis arutelu kokku, öeldes, et kui bänd on piisavalt kreisi, siis polegi oluline, mis keeles lauldakse.

Toomas Olljum ja Bruno Roze rääkisid ka plaanist kasutada soojenduselinejana naabermaa bände. Olljumi sõnul tuleb unistada suurelt, kuid astuda väikseid samme.

Lõpetuseks

Lõpetuseks sobib ühe välisdelegaadi tõdemus: artistid on muusikaookeani plankton. Kas võib väita, et TMW on ja jääb Eesti muusikatööstuse mootoriks? Kindel on see, et tänu TMWle on tekkinud kriitiline mass muusikavaldkonna eksperte, kes on huvitatud koostööst Eesti muusikutega. Näiteid ansamblite kohta, kes “avastati” Tallinn Music Weekil, võib tuua mitmeid. Ühtlasi on tänu kontsertidele ja konverentsile tekkinud teatav võrgustik. Tegemist on olulise festivaliga kogu Eesti jaoks, sest just kultuurisündmused asetavad riigi rahvusvahelisele kaardile.

Tulevik täis muusikat

Tallinna Muusikakeskkooli kontserdid mais

<p>4. mai kell 12.00 Keskraamatukogu suur saal Esinevad Anu Nahkuri klaveriõpilased Sissepääs tasuta</p>	<p>5. mai kell 15.00 ja kell 18.00 Vanalinna Muusikamaja Abiturientide kontsert Sissepääs tasuta</p>	<p>19. mai kell 12.00 EMTA orelisaal Esinevad Raeli Florea viiuliõpilased Sissepääs tasuta</p>
<p>4. mai kell 15.00 Keskraamatukogu suur saal Esinevad Triin Ella (metsosopran) ja Katrin Peitre (klaver) Sissepääs tasuta</p>	<p>18. mai kell 12.00 EMTA orelisaal Esinevad Kristiina Are klavessiiniõpilased Sissepääs tasuta</p>	<p>21. mai kell 16.00 Nõmme Muuseum Esinevad Triin Ella laulueriala ja hääleseade õpilased Sissepääs 1 euro</p>
<p>5. mai kell 11.00 EMTA kammersaal TMKK Mudilaste Muusikastudio kevadkontsert Sissepääs tasuta</p>	<p>18. mai kell 13.00 Nõmme Muuseum Esinevad Külli Kiiveti lauluõpilased Sissepääs 1 euro</p>	

Unustamatu Miliza Korjus

IA REMMEL

Jaak Jõekallas. *Unustamatu Miliza Korjus*.

Pegasus, 2013. Toimetaja: Lauri Vanamölder. Kujundaja: Mart Kivisild. Valminud koostöös Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumiga

Iga põlvkonnaga on käinud kaasas müüt Miliza Korjusest, tema imelisest häälest, mille koloratuuride kõrgust ja täpsust võis võrrelda flöödiga, ja filmist “Suur vals”, millega ta tõusis Hollywoodi staariks. Aga kes ta siis õieti oli? Juba tema rahvaski on olnud arutluste aineks. Kindlasti on temas mitme rahva verd, oli ju ta ema poolatar. Kõigele sellele ja paljule muule annab nüüd vastuse Rahvusoper Estonia laulja Jaak Jõekalda põhjalik raamat sellest salapärasest primadonnast.

Eessõnas räägib raamatu autor elavalt ja kaasahaaravalt, kuidas algas tema huvi Miliza Korjuse vastu, kirjeldades end sõbra kodus lappamas eestiaegseid ajakirju, kus rohkesti imelisi fotosid tolaeagsetest tähtedest Greta Garbost, Marlene Dietrichist, Zarah Leanderist, lapstähnt Shirley Temple'ist. Ja nende hulgas pilt Miliza Korjusest, sellest “heledate juustega kaunist naisest, kes toetas oma pead paremale käele ning oli suunanud veidi nukravõitu ja mõtliku pilgu fotograafi poole”. Seejärel on aga ka juttu juba järgmisest suurest elamusest, milleks oli film “Suur vals” tollases Oktoobri kinos Tallinnas. Autor mainib ülalatava asjaoluna, et kuigi Miliza Korjusest on tehtud mitmeid telesaateid ning kirjutatud artikleid, ei ole temast siiani olnud ulatuslikku biograafiat. Seda lünka täidab see raamat nüüd hiilgavalt. Juba trükise väline kuju on särava primadonna vääriline – kvaliteetne paber, väga hea trükk. Fotomaterjal näeb välja suurepärase, kaunilt mõjuvad lillad sisekaaned, on tunda, kuidas kogu kujundus on põhjalikult läbi mõeldud ja armastusega tehtud. Raamat sisaldab oi-

valist valikut fotosid lauljatar elutee igast etapist, vanematest, toredaid lapsepõlvpilete õdede-vendadega, imekauneid glamuurpilte hiilgehetkedest ning fotosid elu lõpuajast, mida vaevalt kuskil on nähtud. Kokku on kogutud erinevates maades avaldatud artiklid Eestist Ameerikani. Autori hoolikus ja fanatism nende kogumisel on olnud uskumatu. Seda illustreerib üks seik raamatu eessõnas, kus autor jutustab, kuidas ta ostis internetist Miliza Korjuse originaalautogrammiga foto “Suurest valsist”, mis maksis 75 dollarit. Melissa Wells, Miliza Korjuse diplomaadist tütar, tollane Ameerika suursaadik Eestis, olevat selle peale öelnud: “You are crazy! This is expensive even for me!”

Raamat on ka sisu poolest kauni väliskuju vääriline ja väga hästi liigendatud. Avateemaks on muidugi Miliza Korjuse päritolu ja perekond; jutustatakse Miliza Korjuse vanematest ja nende sugupuust, nii palju kui katkendlikud ja vahel vastuolulised algallikad seda lubavad. Alapeatükid on pühendatud markantsematele suguvõsa liikmetele. Põhjalikult ja põnevalt on käsitletud Korjuse õpinguid Varvara Malama laulustuudios; huvitav on teada saada, kuidas isa õpetas teda laulma viiuli järgi (“Suure vals”) võtetel hakanud viiulikunstnik Toscha Seidel Miliza Korjust kutsuma inimviiuliks). Miliza Korjuse sõjaväelasest isa Arthur Korjus oli suur muusikahuviline ja ka ise võimekas muusik, kes mänginud suurepäraselt viiulit. Raamatus on mitmeid võluvaid kirjeldusi perekonna musitseerimisest. Omajagu põnev teema on, miks Miliza Korjust ei võetud solistiksi Estonia teatrisse. Vastavat peatükki lugedes selgub, et põhjuseks võis olla asjaolu, et teatril juba oli üks kõrgetasemeline primadonna, Ida Aav-Loo või et Miliza eesti keel oli olnud konarlik ja aktsendiga, repertuaar olnud liiga väike või honorarisooivid liiga suured. Lõplikku vastust sellele siiski ei saagi. Hiljem siirdus Miliza Korjus Berliini Riigiooperisse ja Hollywoodi ning kõlbas

sinna väga hästi.

Huvitav lõik Korjuse elust on ka tema töö Berliini Riigiooperis ning esinemine Saksa filmides.

Raamatu põhiosa võtavad enda alla muidugi Korjuse elu tähtsete, filmi “Suur vals” puudutavad materjalid. Sellest ajast on säilinud Miliza Korjuse kirju, samuti kaasaegsete mälestusi. Kogu see paraadfoto, plakatite, ajaleheartiklite, filmistseenide galerii, mis annab aimu nüüdseks juba kadunud Hollywoodi glamuurist, väärivad tõesti vaatamist! Väga huvitav lisa kõigele sellele oli peatükk “Suure vals” menust Nõukogude Liidus. Üllatuslikult polnud selline “kapitalistlik glamuur” seal sugugi keelatud ja näha sai seda kõikjal üle Nõukogude Liidu. Hilisem kuulus filminäitleja Ljudmila Gurtšenko meenutab, kuidas ta käis “Suurt valssi” koolitüdrukuna oma kodulinna Harkivis peaaegu iga päev vaatamas.

Oluline osa raamatust on ka lauljatar elu pärast “Suurt valssi”, millest siiani on vähe juttu olnud. Võluv on raamatu lõpetus, kus tütar Melissa Wells ütleb oma ema kohta: “Ma pole kunagi kohanud kedagi nii hea huumorimeelega, kui mu ema. Talle oli loodus kinkinud võime olla 90 protsenti heas tujus.” Ning Miliza Korjuse sõnad, kui talt küsiti, kas ta peab ehk oma liiga lühikeseks jäänud karjääri tragöödiaks. “Ei, sest kui ma oleks veel filmides osalenud, siis ehk poleks nad tulnud nii head. Kuid nii jään ma väga salapäraseks. Vaadake, ma olen alati soovinud olla legend.”

Valitud muljeid festivalilt “Eesti muusika päevad 2013”

MAARJA KINDEL
muusikateaduse magistrant

FOTO MAIT JÜRIADO

Eesti muusika päevad on vajalik ja tänuväärne ettevõtmine, peaauglikult seetõttu, et erinevate kontsertide ja teiste ürituste külastamine annab võrdlemisi lühikese aja jooksul hea ettekujutuse eesti akadeemilise muusika suundumustest, aga ka sellepärast, et nõnda paljude kuulamiskogemuste järel tekib vajadus taas läbi mõelda, miks teatud asjad puudutavad ja haaravad, mis on muusika funktsioon elus, aga ka üleüldse ühiskonnas, miks keegi tunneb vajadust komponeerida ja teised seda kuulata, ja nii edasi. Palju suuri küsimusi, millega tegelemine on aeg-ajalt päris mõistlik ja vahel lausa hädavajalik. Nendele küsimustele järgnevas artiklis küll lahendusi pole, jäägu vastuste leidmine isiklikesse mõtisklustesse, küll aga leiab siit mõningaid muljeid lõppenud festivalist.

Tänavune 1.–7. aprillini toimunud EMP algas juba festivali eelõhtul koorimuusika kontserdiga “KOORumine”. Ettekandele tuli kümme uut teost, sekka esitati ka vanemaid laule (Pärt, Grigorjeva, Siimer). Teosed kõlasid erinevate koosseisude esituses, ent paraku polnud kooride tase võrdne. Ebakindla esituse tõttu võis nii mõnigi teos jätta tagasihoidlikuma mulje kui mõni teine teos heas ja kunstiliselt

veenvas ettekandes. Nii ETV mudilaskoor kui ka ETV kontsertkoor (dirigent Lii Leitmaa) musitseerisid aktiivselt, ja mis vokaalmuusika puhul eriti oluline – selge diktsiooniga. Nende esituses jäid meelde põnevate kõlaleidudega **Timo Steineri** laul “Meloodia, mis leebelt hõljub üle magajate...”, müstilise atmosfääriga **Mari Amori** “Unemetsades”, **Liis Viira** mänguline ja absurdihõngulise tekstiga “Ei ole mina su raadio”. Suure sisendusjõuga esitas ETV kontsertkoor **Tiina Kiilaspea** teose “Sest me oleme tähed”. Tartu Ülikooli Akadeemilise Naiskoori (dirigent Triin Koch) võimsas esituses äratas huvi ja taaskuulamissoovi **Mariliis Valkoneni** laul “Sinu südames” Rabindranath Tagore tekstile.

Pisem mammutkontsert

Esmaspäeval toimus traditsiooniline “Mammutkontsert” Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kammersaalis. Ootused olid suured, sõna otseses mõttes, ent leppima pidi seekord pigem väikese elevandipõlve (kes on isendina palju harilikum kui mammut) – just nii mõjus tänavune kontsert mahu, aga ka sisulise kaalu poolest. Kontsert algas koorimuusika plokkiga, kus demonstreeriti – see on parim sõna selle

kirjeldamiseks –, kuidas näeb välja üks kooriproov. Nähtu tundus veidi kunstlik, ent kõrvaltvaatajale võis see siiski teatud määral huvi pakkuda. Seejärel esitas EMTA koor pisut karvase intonatsiooniga, ent muidu püüdliselt ning südamliselt **Tormise** teose “Nuttev neiu”, **Mägi** “Pietà”, **Martin J. Sildose** “Taaveti laulu nr 136” ning **Pärdi** “Solfeggio” (dirigeerisid Miina Pärn, Kristina Kodas, Ksenija Grobova ja Veronika Portsmuth).

Vaheajal võis akadeemia koridorides ringi patseerida ning jälgida pisikestes klaviersides end järgmiseks plokiks ettevalmistavaid pianiste, kes andsid heliloojate juhendusel veel viimast lihvi ühe päevaga kirjutatud klaveripaladele. Just sellist pealkirja kandis “Mammutkontserdi” teine plokk, kus võis kuulda neljateistkümne helilooja klaveripalu. Enamik miniatuure oli ilmselt tõesti valminud ühe päevaga ning nii mõnegi puhul tundus, et napp valmimisaeg vajutas ka sisule oma pitseri. Nii pisikestest ja kirjudest helipildikestest koosnevast galeriist on sellise põgusa kogemuse põhjal midagi olulist võimatu arvata: nad kõik olid ju omamoodi erilised ja iseseisvad, südamlislikud või naljatlevad, vastavalt oma looja natuurile. Kõige tugevama elamuse pakkus

Lauri Jõelehe “Tristezza”, mille ülemhelide müstilisuse, õrnuse, kurbuse ja varjatud kirklikkuse töid harmoonilises koostöös esile pianistid Joonatan Jürgenson ja Grete Jädal. **Erki Meistri** “Shwedagon”, mis on inspiratsiooni saanud Birma suurima pagoodi nägemisest päikeseloojangu ajal, kasutas impressionistlikult klaveri eri registreid. Avara kõlaruumi täitis hõrkude ja soojade toonide virvarr, mille mõjuvas esilekerkimises oli ilmselt kaalukasa osa pianist Karl Petersonil. Džässpialistina tuntud Joel Rimmel esitas **Timo Steineri** pala “Kusagilt tuleb meelde...nagu lõõts?... karmoška?”, mis mõjus nostalgiliselt, teatud määral ka unenäoliselt. Teos esitati nii vaikselt dünaamikaga, nii õrnalt ja delikaatselt, et see kõikus olemise ja mitteolemise piiril. Ehk oligi selline mulje kuskil kauguses helisevast ja aimatavast teosest helilooja kunstiline taotlus? Igatahes äratas nii esitus kui teos tähelepanu ja mõistmissoovi.

Teatraalsus ja üllatused on küll **Liis Viirale** väga iseloomulikud jooned. Tema klaveripala “Sel ööl/Tol ööl” koosnes üsna napist muusikalisest materjalist, ent see-eest oli esiplaanil teatraalselt esitatud tekst, mida skandeeris ilmselge esitamisnaudinguga pianist Jaak Sikk. Kõikide miniatuuride uhke kroonina kõlas EMPd läbiv klaveriteos – **Tõnis Kaumanni** “I gree thee” pianist Johan Randvere energiaküllases ja voogavas esituses. Kaumanni lugu on efektne, kompaktne ja pakub kontraste – võimas akordika ja virtuoossus annab episoodiliselt ruumi ka mõtisklevalt lüürilisele kantileenile. Teost võis EMPl kuulda kokku neljal korral. Selge struktuuri ja läbipaistva faktuuriga esitas teost Marrit Gerretz-Traksmann, hoopis teistsugusena kõlas see Jaan Kapi esituses, kes üllatas ootamatute kulgemistega ja teatud romantilis-tundelise impulsiivsusega oma tõlgenduses. Neljandat korda võis teost kuulda pühapäeval Talvi Hundi heas esituses. Paraku tundus sel puhul, et Rootsi Mihkli kiriku akustika ja klaveri kõlalised omapärad ei toetanud teose esitust.

Huvitavad alternatiivid kontsertidele
Teisipäeval toimus Mustpeade maja kambarris **Märt-Matis Lille** juhtimisel kultuuri-foorum, kus arutati eetika teemat kultuuris. Eri kultuurivaldkondade esindajad püüdsid lahata, mis see eetika üldse on ning kuidas ja millisel määral see nende tegevusvaldkonnas toimib ning mida endaga kaasa toob. See oli rikastav koosolek (kestis kolm tundi), kus võtsid sõna mitmekülgsed vaa-detega ja erinevaid väärtusi hindavad inimesed, sh etnograafiliste filmide looja Liivo

Festival annab võimaluse taas läbi mõelda, miks teatud asjad puudutavad ja haaravad, mis on muusika funktsioon elus, aga ka üleüldse ühiskonnas jne.

Niglas, arhitekt Margit Mutso jt. Soovitan Klassikaraadio koduleheküljelt üles otsida ja üle kuulata.

Kolmapäeval toimus kaks mõnusalt positiivse energiaga üritust. EMTA kammer-saalis esilinastus dokumentaalfilm **Eino Tambergist** peakirjaga “Epikuurlase õnnelik teekond. Eino Tambergi 6 maapealset episoodi” (autorid Timo Steiner, Ülle Öun ja Ruth Alaküla). See polnud traditsiooniline, faktidega üle külvatud rekonstruktsioon helilooja elust, vaid südamluk ja visuaalselt kõnekas erinevate fraaside ahel Tambergi olulisematest elusündmustest, töökspidamistest ja mälestustest. Lähenedisnurki on muidugi mitmesuguseid ja küllap oli inimesi, kellele selline tulemus midagi uut ja erakordset ei pakkunud, ent mulle ilmutas end Tambergi natuuri helge soojus valitud formaadis tabavalt ja haaravalt. Teine kolmapäevane üritus toimus Raadiomaja I stuudios sarja “Areaal LIVE” raames. Seekord astus üles EMTA esimesel kursusel elektronmuusikat õppiv **Jakob Juhkam** koos bändiga. Publikut oli stuudiosse kogunenud rohkesti. Positiivsed resonantsid, vaheldusrikas rütmika ja kurvilise arenguloo-gikaga muusika koos nauditava esitusega pakkusid head alternatiivi akadeemilistele kontsertidele.

Vaheldusrikas läbilõige Mustpeades

Laupäeva õhtul toimus Mustpeade majas seitsmest plokist koosnev esitluskontsert Tallinn Music Weeki raames. Selle kontserdi eesmärk oli pooletunniste *showcase*-idega anda ülevaade eesti heliloojate eri põlvkondade viimaste aastate loomingust. Selline ülesehitus on tõeliselt kuulajasõbralik ning huvitav vaheldusrikkuse poolest. **Evelin Seppari** kooriteoseid esitas Voces Musicales Martin Sildose juhtimisel. Kõige huvitavam on Seppari vokaalteoste juures see, et koor ei kõla nagu koor tavaliselt. Eks see ole seotud ka Seppari maailmatunnetusega, kus on teatud igavikulist, minevikust küünitavat tõsidust ja sügavust. Eelkõige väljendub see tekstide valikus (seekord Shakespeare'i “Sonetid” nr 43 ja 53 ning Elizabeth Barrett Browningu “Still/Near” tsüklist “Near”), aga ka teatud olemuslikus hämaruses, mida raamib isikupärane disso-

nantside ja lahenduste pidev vaheldumine, oskuslik kulminatsioonide ehitamine ning pingestatud meloodialiinide põimimine. Voces Musicales esituses kõlasid tänapäevased koorivõtted, sonoristlik mikropoli-foonia ja *glissando*-d, üldiselt heal tasemel, vahel siiski esines mõningat ebakindlust sissetulekutes.

Olavi saalis kõlas **Páll Ragnar Pálsoni** tsükkel “Looduslüürika”, mida esitas ansambel Konveier. Selle teosega sisenes kuulaja iseäralikku distantseeritud, kaugustes hõljuvasse puhtasse ruumi, kus kõnelevad pehmed ning hillitsetud kõlad, õrnad *pizzicato*-d ja mahedad *glissando*-d. Vahel tundus, et kontraste võiks muusikas rohkem olla, seda peamiselt teksti väga tugeva ning selge kujundlikkuse tõttu.

Kõige suuremat huvi äratas ilmselt **Ülo Kriguli** loomingu plokk Valges saalis, kus kõlas “Ajakeevitaja” elektrikitarrile ning tõeliselt hitiks kujunenud “Swan Bone City” kammerorkestri, ansambel U: ja Iirise esituses. Selle teose eest anti Krigulile ka EMP preemia.

Juba eelmisel EMPl oli minu jaoks üks tippetki vokaalgrupi Heinavanker kontsert, nõnda ka sellel aastal. On hämmastav, kui paljusid hingepunkte ja kui sügavalt võib puudutada inimesi. **Margo Kõlari** delikaatsed rahvalauluseaded moodustasid vokaaltsükli “Ammuste aegade laulud”, mis kulmineerus võimsa seto lauluga “Jeesuse sõit”, kus sopran Ilona Ernes esitas suurepärase killõ partii. Heinavankri võimas kontsert päädis tormilise aplausi ja publiku kiiduhüüetega. Järgnes **Maksim Štšura** loomingu kontsert, kus kõlas viiulile, trompetile ja klaverile kirjutatud “Revali tuuled”.

Olavi saalis võis kuulda aga teise EMP preemia laureaadi **Liis Viira** muusikat Una Corda esituses. Tõeliselt lummav ja maagiline on **Viira** teos “Stella Maris” soolokandlele, mis Kristi Mühlingu artistlikus esituses oli ilmselt üks pika kontserdiõhtu kõrghetki. “Stella Marises” ilmutab kannel end mitme-palgeliselt – esines õrna värelust, aga ka intensiivset dramaatilist –, näidates, et pillina võimaldab see täita kõrgemadki helilooja fantaasialennud. Viimase ploki sisustas **Robert Jürjendali** mahedakõlaline, valdavalt kitarrile ja vokaalile kirjutatud muusika.

Võrdlused ja kõrvutused

AARE TOOL

muusikateaduse doktorant

Mis tahes kultuurinähtuse üle saab otsustada vaid siis, kui tekib võimalus võrrelda seda millegi erinevaga, kui avanevad alternatiivid. Sellise tõdemuseni võis jõuda tänavustel **Eesti muusika päevadel**, mille mitmekesine programm sisaldas peale kõige muu ka kolme "Kõrvutuse"-nimelist pealkirja kandvat kontserti. Kõrvuti olid seatud Tallinn ja Tartu, planeeritud ja juhuslik, uus ja vana ning lõpuks veel välis- ja sisemaine. Seega moodustus omalaadne kogum märksõnadest, mis võtavad lühidalt kokku paljud Eesti muusika eilse ja tänase päeva sõlmküsimumused. Kõik kolm kontserti ja eriti sümfooniakontsert "Hea Eesti asi" olid viimistletud kavaga ning tõid eesti interpretides esile nende parimad küljed. Et mängiti ka uudisteoseid, on kõnealuse festivali puhul ütlema tagi selge.

"Kõrvutus 1. Tallinn/Tartu" 2. aprillil Mustpeade majas. Esinesid: Uus Tallinna Trio ja Tartu Uue Muusika Ansambel.

Raimo Kangro Klaverisüit *op. 1 nr 1* on teenitult püsinud pianistide repertuaaris, kontserdil "Kõrvutus 1" avanes aga võimalus kuulda seda hoopiski Kristo Matsoni seades, esitajaks Uus Tallinna Trio (Harry

Traksmann – viul; Kaido Kelder – tšello; Marrit Gerretz-Traksmann – klaver). Head šansid püsirepertuaari jäämiseks on ka **Tõnis Kaumanni** etüüdilikul klaveripalal "I greet thee" ("Ma tervitan sind"), mis kõlas kontserdi esimeses pooles Marrit Gerretz-Traksmanni ja teises pooles Jaan Kapi esituses. "Õisel teel seisatades võib

kogeda midagi ootamatut ja hämmastavat" – nõnda on **Märt-Matis Lill** selgitanud oma uudisteose "Õine tee" pealkirja. Nagu ööst vaimustumiseks on tarvis kannatlikkust ja ka üksjagu kujutlusvõimet, nii saab Lille öömuusikaski ootamatu ja hämmastav märgatavaks alles süvenenema kuulamise järel, mida teos kindlasti väärrib. Kontserdi teises pooles tulid Tartu Uue Muusika Ansambli (Oksana Sinkova – flööt; Tõnu Kalm – klarnet; Kadri Rehema – vioola; Kadri-Ann Sumera ning Jaan Kapp – klaver) mängituna esiettekandele **Ardo Ran Varrese** "The Field of Now" ("Praegu-väli") flöödile, (bass)klarnetile, violale, kahele klaverile ja *live*-elektroonikale, **Alo Põldmäe** norra rahvaviisidest inspireeritud "Sognefjörd" kahele klaverile ja **Mari Vihmandi** 2007. aastal valminud teose "Chopini pisarad" uus variant. Kontserdi teise poole kuulamisel aegamisi tekkinud mulje süvenes **Raimo Kangro** "Display V. Inglise portree" ettekande järel veendumuseks, et hoolimata vahemaast,

EMP kui hea võimalus häid eesti heliloojaid omavahel kõrvutada.

Festivalil olid kõrvuti seatud Tallinn ja Tartu, planeeritud ja juhuslik, uus ja vana, välis- ja sisemaine – s.o kogum märksõnu, mis võtab kokku palju Eesti muusika eilse ja tänase päeva sõlmküsimumsi.

mis geograafiliselt ja sümboolselt lahutab Tartu Uue Muusika Ansambli ja nende Tallinna kolleege, on kahel ansambli täpse koosmängu ja muusika mõtestamisokuse näol palju meeldivat sarnasust.

“Kõrvutus 2. Planeeritud/juhuslik. Uus/vana” 7. aprillil Lauluväljaku klaassaalis. Esinesid: TMKK mudilaste muusikastudio (dirigendid Mariann Nurk, Teele Utt), TÜ kammerkoor (dirigent Triin Koch), keelpillikvartett Prezioso.

Timo Steineri uudisteos “Elu saade” mudilaskoorile ja keelpillikvartetile sisustas teise “Kõrvutuse” esimese poole. Kuigi kontserdi alapealkiri “Planeeritud/juhuslik” pidanuks publiku ootamuseks hästi ette valmistama, suutis teos siiski üllatada. TMKK mudilaste muusikastudio kasvandike planeeritud sundimatu lavaline tegevus hajutas publiku tähelepanu sedavõrd, et keelpillikvarteti sujuvalt valjenev mäng jäi umbes esimese kümne minuti jooksul tähelepanuta. Niiviisi kaasati pahaaimamatud saalisviibijad elu ja kunsti dialoogi ülistavasse riitusesse, mis kulmineerus **Steineri** lastelaulude tujuküllase ettekandega. Kontserdi teine uudisteos, **Mariliis Valkoneni** “Lendutõus” segakoorile ja keelpillikvartetile, paelus mitmekülgse tekstivaliku ja sõnakäsitlusega; eesti algupärane koorirepertuaar saab siit tänuväärset lisa.

“Kõrvutus 3. Välismaised siseheliloojad/sisemaised välisheliloojad” 7. aprillil Mustpeade majas. Esinesid Iris Oja (hää), Tallinna Kammerorkester (dirigent Risto Joost).

Kohavaimu mõju loomingule ei tasu alahinnata; asumine teise keskkonda rikastab helilooja käekirja uute joontega ning elavdab mõtteid teemavalikul. **Páll Ragnar Pálssoni** “Rahu ülemvõim” on kantud mõtisklustest Kirde-Eesti mineviku ja kontrastirohke tänapäeva üle. Väljenduslaadilt umbes viiekümne aasta tagusele muusikale (näiteks Penderecki “Itk Hiroshima ohvritele”) tagasivaatav teos jätab Eestimaa tollest piirkonnast kahtlemata karmivõitu

Heliloojad ja pianistid EMTA klassides teostele viimast lihvi andmas: Timo Steiner ja Joel Rimmel.

FOTOD MAIT JÜRIADO

mulje, ehkki portreelt ei puudu ka omad pool- ja isegi veerandtoonid. Veelgi selgesõnalisemalt jõuab hävingutemaatika juurde **Jorge Rodriguez-Caballero** “Muusika seenpilvel”. Selge ülesehitus koos ökonoomsusega väljendusvahendite valikul ja orkestrikäsitluses andsid teosele tõsimeelse ilme, mis niivõrd süngelt teema puhul ju

enam kui kohane. **Eugene Birmani** “Nostra culpa” sopranile ja orkestrile tekitas kõneainet juba enne esiettekannet. Nimelt on teose ingliskeelses teksti põimitud mõningaid värviküllaseid väljendeid hiljuti laiema tähelepanu saanud majandusteemalisest väitlusest Twitteris. Tõsi küll, vokaalpartii ülevoolava mitmekesisuse tõttu võisid huviga oodatud ühesilbilised sõnad ja muud imelised hetked kuulajal tabamata jääda, seda isegi hoolimata Iris Oja asjatundlikust esitusest. “Välismaiseid siseheliloojaid” esindasid kontserdi teises pooles **Kaljo Raid**, kelle 1941. aastal loodud “Largo” kõlas Kristo Matsoni seades tšellole (solist Leho Karin) ning keelpilliorkestrile, ja noorima põlvkonna üks lootustandvamaid heliloojaid **Jonas Tarm** (“Peal kirjud”).

Sümfooniakontsert “Hea Eesti asi”

5. aprillil Estonia kontserdisaalis. Esinesid Mihkel Poll (klaver), Mari Poll (viul), ERSO (dirigent Arvo Volmer).

EMP üks kõrgpunkte oli Estonia kontserdisaalis toimunud kontsert “Hea Eesti asi”. **Tubina** Kontsertiino klaverile ja orkestrile *Es-duur* kõlas Mihkel Polli soleerimisel tehniliselt kindlalt, kaasaelamist Tubina muusikale õhkus orkestripartiidest. Tubina teosed, mida viimastel aastatel on mängitud kahetsusväärset harva, vääristavad loomulikult iga festivali kava. Kontserdi ja võibolla kogu festivali üheks suurimaks üllatuseks osutus aga hoopiski **Helmut Rosenvaldi** Sümfoonia nr 3 (1966) esitus. Rosenvald, üheksa sümfoonia ja muudegi kaalukate orkestriteoste autor, kõneleb dramaatilist keelt, milles peegeldub 20. sajandi vastuolude erk taju. Heitlikkuse küündivad kontrastid ja rütmi motoorsus lubavad teose liigitada niinimetatud sõjasümfooniade kategooriasse, mille näitena on see eesti muusikas kindlasti üks mõjuvamaid. Kolmandat sümfooniat on asjahuvilisel seni olnud võimalik kuulata kümnekond aastat tagasi ilmunud heliplaadilt, kahtlemata aga väärib Rosenvaldi ühtaegu nii mahukas kui ka sisukas looming püsivat esindatust ERSO kavades. Kontserdi teises pooles esitati **Jaan Räätsa** Viulikontsert *op. 51* (solist Mari Poll) ja **Tõnu Kõrvitsa** uudisteos “Ballaad (Dolorese lauluvihikust)”.

EMP ja selle juurde kuulunud “Kõrvutuste” järel on hea meel tõdeda, et festivali korralduses ja kunstilises teostuses oli tunda rohkem planeeritust kui juhuslikkust. Kõlas rohkesti uut, kuid austusega vaadati ka vanale. Õhku jääb ainult üks küsimus: millega kõrvutada Eesti muusika päevi?

Hetk unustatud meistriga

Intervjuu Helmut Rosenvaldiga

HENRI CHRISTOFER AAVIK

TMKK muusikateooria õpilane

“No... ta on helilooja. See oli vist tema sümfoonia, mida ERSO hiljuti mängis, jah?” Nii kõlaks ilmselt kõhklev vastus mõnelt muusikamaailmaga paremini kursis olevalt eestlaselt, kui temalt pärida, mida ta teab Helmut Rosenvaldist (s 1929). Just niisama lakooniliseks see vastus tõenäoliselt jääbki, hoolimata sellest, et tegemist on Eesti ühe läbi aegade viljakaima heliloojaga. Hiljuti avanes mul aga haruldane võimalus kohtuda unustatud meistri endaga. Järgnevalt mõned eredamad hetked meie vestlusest.

Kuidas teis tärkas huvi heliloomingu vastu?

Tasapisi proovisin kirjutada juba viiuli õpingute kõrvalt, ei julgenud siis kellelegi sellest rääkida. Hiljem aga Tallinna Muusikakooli (praegune Otsa kool, H. R. lõpetas selle 1958 – Toim.) teisel kursusel Veljo Tormise juures õppides hakkas asi vaikselt minema. Õpingukaaslane Arvo Pärt oli kohe suur tegija. Minu puhul sai aga otsustavaks üks päev, kui koolis oli küte ära ja kõik klassid olid tühjad. Siis ütles Tormis, et pangu ma muudkui kasukas selga ja mingi sinna komponeerima – siis hakkas midagi tulema.

Kes olid noorena teie eeskujud?

Mina olin väga n-ö klassikas kinni. Eriti vaimustusin Beethoveni sonaatidest, samuti Mozartist. Ka minu nummerdatud sümfooniade arv ei ületa üheksat suurest austusest Beethoveni vastu.

Te olete kirjutanud väga rohkesti sümfoonilist muusikat, teie meelisžanriks on olnud sümfoonia. Miks just sümfooniažanr?

Läksin juba enne konservatooriumi lõpetamist sümfooniaorkestrisse mängima, eks sain sealtki selleks äratust. Vokaalmuusika

juures näiteks häirivad mind alati sõnad, kuna muusika jääb sel juhul vaid illustratsiooniks. Sümfooniline muusika on aga oma väljendusvahendite poolest väga võimalusterohke.

Kas kirjutate veel praegugi midagi?

Ei, aktiivselt küll mitte. Vahel korrigeerin oma vanu teoseid – Tšellokontserdi (1970) olen tugevasti ümber teinud ja ka Kolmanda sümfoonia (1966) orkestratsiooni sai nüüd muudetud. Peale pensionile jäämist olen kirjutanud väiksemaid asju keelpilliorkestrile (hiliseim teos “Cantus” 2011. aastal) ja klaverile. Ega midagi, vana inimene ja elutöö on tehtud, nii hästi või halvasti kui ta on.

Kas te uut sümfooniati ei ole plaaninud kirjutada?

Niisugune tahtmine tegelikult oleks küll, aga praegu ei ole selleks jõudu.

On teil veel ka mõni loominguline täitmata unistus või arvate, et kõik, mis vaja, on praeguseks juba öeldud?

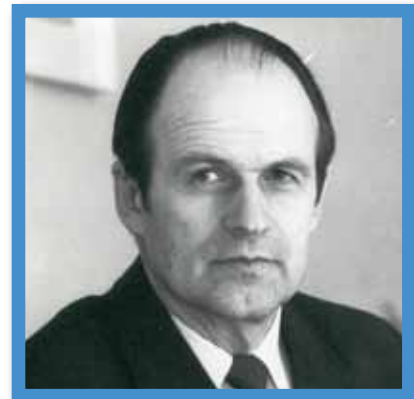
(Mõtleb.) No, eks midagi, mis ütleks midagi... (pikem paus) mis muudaks maailma.

Kas teil on oma teoste hulgas ka mõni “lemmiklaps”, millega olete ise eriti rahule jäänud?

Ma annan teile oma plaadi [CD “Helmut Rosenvald”, Bella Musica, 2004] – need siin vist ongi minu “lemmiklapsed”. Eriti need kaks viiulikontserti.

Olete mänginud pikka aega, 1961–1989 viiuldajana meie esindusorkestris ERSOs. Meenutage veidi ka seda aega.

Orkestri tase ei olnud algul eriti ühtlane, esimesed viiulid olid head, teise viiuli rühm aga hoopis nõrgem. Vaskpillimängijatel ei olnud aga korralikke pillegi, mäletan, et pidevalt oli probleeme häälestusega. Praegu on olukord palju muutunud, kuid orkestri koosmäng nõuab veel tööd. Minu enda sei-

Helmut Rosenvald
FOTO KALJU SUUR

sukohalt oli aga ERSOs mängitud aeg kindlasti ka olulise mõjuga minu loometööl.

Te olete läbi aegade üks Eesti produktiivsemaid heliloojaid, olete kirjutanud üheksa sümfooniati ja ka hulgaliselt kamermuusikat. Teie loomingut kuuleb aga kontserdikavades väga harva. Kas te oskate võibolla öelda, miks see on nii läinud?

Kuuekümnendatel oli minu teoseid veel üsna sageli kuulda. Nüüd on aga tulnud peale palju uusi heliloojaid ja väärtuslikke teoseid. Võiks ju vahel ka olla mõni minu teos kuskil, aga eks aeg näitab, mis jääb ja mis mitte. Vaatame, mis kahekümne, mis neljakümne, mis saja aasta pärast on – siis on ajalugu oma otsuse langetanud.

Kas on midagi sellist, mida tahaksite kindlasti öelda ühele noorele heliloojale?

Tänapäeval on väga palju väga hea haridusega heliloojaid ja kõik, mis maailmas toimub, on hästi kättesaadav. Kunagi ütles Eugen Kapp, kelle juures ma ka vahel tundides käisin, et väga hästi on siiski raske kirjutada. Tänapäeva heliloojate kohta ma ütlekski, et sellest “väga hästi” jääb natuke puudu... mitte, et minul seda tingimata oleks. Palju pannakse rõhku väliste teguritele ja sellele, et oleks põnev. Samuti on pealkirjad väga suunava sisuga. Lugupeetud pedagoog ja helilooja Heimar Ilves ütles kunagi, et Mozarti muusika kohta ei saa ju kuidagi öelda, et see oleks põnev – see lihtsalt on hea. Miks, selle jaoks ei olegi õiget sõna. Seega põnevust võiks olla vähem ja selle asemel võiks sisuliselt rohkem ütelda.

Esimesed klassikatähed

VIRVE NORMET

muusikaajakirjanik

Telekonkurss alla 25-aastastele noortele interpretidele 17. märtsist 14. aprillini. Konkurss lõppes 17. aprillil piduliku galakontserdiga Estonia kontserdisaalis.

Saate formaadi autorid Timo Steiner ja Helen Valkna. Korraldajad ETV, Klassikaraadio ja Eesti Kontsert.

Kõik need tuhanded, kes jälgisid ETV saatesarja “Klassikatähed”, tunnistavad, et usk noore põlvkonna andekusse, töökusse ja võimekusse on tohutult suurenenud. Ka veendumus, et noored oskavad seada oma ideaale meelelahutusest oluliselt kõrgemale.

Meediakära ürituse ümber oli suur, palju oli üksteisega üsna sarnaseid intervjuusid nii kõnes kui kirjas, ent nende koosmõju oli väga positiivne: 9000 hääletajat lõppvoorus parimatest parima välja valimiseks – see on kõnekas fakt!

Kuigi formaadi mõttes on tänapäeval raske midagi uut, enneolematut ja erakordset välja mõelda, siis seda suurem osa õnnestumisel on sisul. Ütlen siiralt: mõlemad pooled olid head, kuid etendust kandis siiski suurepärase sisu, s.o väga heade noorte interpretide vaimsus ja artistlik sära.

Saate formaadist ja “köögipolest”

Saatesarja “Klassikatähed” eesmärk oli superstaarisaadete ja paljude sellesarnaste eeskujul just rahvapärases *show*-formaadis välja selgitada parimad nende noorte seast, kes on valinud oma elukutseks tõsise muusika. Telekraanil oli “kohtunikuks”, esinejate esimeseks arvustajaks ning ka kuulajajale omajagu tarkusetarade puistajaks kolmeliikmeline žürii. Selle põhiliikmed olid Olav Ehala ja Kalle Randalu, kolmas hindaja oli igas saates erinev: Kadri Tali, Aile Asszonyi, Marje Lohuaru, Virgo Veldi, René Eespere või Arvo Leibur. Saatejuht oli Marko Reikop.

Sarja alguses rõhutati, et sisuliselt oli see vabariikliku konkurss-festivali “Con brio” moderniseeritud jätk. “Con brio”

Klassikatähed 2013: Auli Lonks, Heigo Rosin, Marten Altrov, Ksenia Kuchukova, Marcel Johannes Kits, Märt Metsla, Johan Randvere, Mihkel Kallip.

FOTO WWW.ETV.ERR.EE

korraldas aastast 1991 Eesti Kontsert, esimesed võitjad olid Arvo Leibur ja Toomas Vavilov. “Con brio” toimus üle aasta, vanusepiirang oli 30 eluaastat ja selle konkursi parimad pälvisid EK aastastipendiumi. Reglement ütles tookord, nagu praegugi, et “võidab muusik, kes lisaks mängutehnilistele oskustele võlub žüriid ja publikut ka oma muusikuisiksuse ning kunstilise lähenemisega”. Näiteks 2009. aastal oli peaaugi hind 25 000 krooni, EK korraldas võitjale järgmisel hooajal kontserdid, ETV tegi võitjast kontsertsaate, eriauhinnad olid välja pannud Klassikaraadio, ERSO, Vanemuise SO, EMTA, EIL, publikupremiad olid ajalehelt Postimees ning ajakirjalt Muusika.

Nüüdse konkursi formaadi autoritena on nimetatud Timo Steinerit ja Helen Valknat, kuid arvata võib, et selline kollektiivne ja suur töö nõuab kaasamõtlemit nii neilt, kes on kaamerate taga või puldis, kui ka stilistidelt, valgustajatelt, lavaseadajatelt jt.

Esimesse, videovooru laekunud suurest hulgast DVDdest valiti välja viieteist silmapaistvamat noort esinejat. Neist omakorda juba silmast-silma ja vestlustki kuulates kaheksa parimat: trompetistid **Märt Metsla** ja **Mihkel Kallip**, pianistid **Johan Randvere** ja **Auli Lonks**, sopran **Ksenia Kuchukova**, klarnetist **Marten Altrov**, tšellist **Marcel Johannes Kits** ja löökpillivirtuoos **Heigo Rosin**.

Sarja eesmärk oli tutvustada esinejaid võimalikult mitmekülgset. Voorude alapealkirjad olid “Virtuoosne tulevärk”, “Kontserdivoor”, “Unustamatu meloodia”, “Koos superstaariga”, “Parafraas” ja “Finaal”.

Iga esineja eel tutvustati esitusele tulevat pala, selle keerukust, ideed, vahel ka interpreeti ja tema valiku tagamaad. Kaadritagune tekst (Sandra Uusbergi hääl, Timo Steineri tekst) võttis kuulaja-vaataja justkui käekõrvale ja juhendas, mida eriti tähele panna. Kohati, eriti sarja alguses, tundus see võte naiivsevõitu ja ülearune,

- Klassikatäht 2013 on **Marcel Johannes Kits**. Eesti Kontserdi auhind on 2000 eurot ja saali kasutamise salvestamiseks või vähemalt viis kontserti järgmisel hooajal.
- EMTA auhind (esinemis- või õppereis) – **Heigo**.
- Klassikaraadio auhind (salvestusleping, esinemine EBU noorte interpretide konkursil "New Talent") – **Marcel ja Heigo**.
- ERSO auhind – **Marcel ja Heigo**.

kuid mida aeg edasi, seda asjakohasemaks tekstid läksid. (Või tekkis harjumus neid kuulata?)

Lood kuulatud, ütles iga žüriiliige välja oma eelistuse. Aeg, mis jäi televaatajatele hääletamiseks, kulus stuudios videolõikude vaatamiseks ja professionaalsete muusikute esinemiseks. Seejärel liideti hääletuse tulemused stuudiokohtunike otsusega ja kuulutati välja iga saate väljalangeja(d). Viimases saates selgus võitja, kelleks oli võistluse noorim, 17-aastane Rakverest pärit tõelist **Marcel Johannes Kits**. Miks just tema, miks mitte Heigo Rosin, kes balansseeris kuni lõpuni samuti esikoha piiril? Nii otsustas *vox populi vox dei...* Galakontserdil said taas kokku kõik kaheksa väljalõitut, neist kolm parimat, Marcel Johannes, Marten ja Heigo astusid üles koos ERSOga Risto Joosti juhatusel.

Sisust nii ja naa

Täiuslikkust oodates muutud paratamatult ka pisut virisejaks. Nii tekkiski mul küsimus "Kontserdivooru" kohta: miks oli see pärast esimest telesaadet ehk pärast esimese noore väljalangemist, s.o seitsmele anti võimalus, kaheksas jäeti ilma! Mind hämmastas, et žüriid ei olnud kaasatud seda esinemist arvustama. Õigupoolest oligi see ju noortele ainus võimalus t õ s i s e l t muusitseerida ja ainus võimalus publikul näha neid tõeliste lavatähtedena. "Kontserdivoor" oli väga huvitav õhtu, see ütles palju iga noore kohta, nii tema lavaküpsuse kui ka "ülüküpsuse" ehk staaritsemise kohta. Edasine tele/tulevärk oli hakitud temaatilisteks lühivormide virvarriks ning teenis meelelahutuse ja vaatamängulisuse eesmärki.

Mõnevõrra kahjustas saadet professionaalide kahvatu esinemine. Asi oli hästi mõeldud, kuid noorte, tegelikult õppurite suurepärase tase tegi võrdluse pöördvõrdeliseks. Kriisi tunnet ei tekitanud üksnes kaksikutest pisipoiste Traksmannide tõsine ja rahulik ülesastumine.

Me kohtume nende kaheksa noorega veel ja veel ja täidame ehk pilgeni ka nende kontsertide saalid.

Mulle oli vastukarva enamik taustaekraani värvilahendusi ja kujundeid. Need tabasid märki ja toetasid muusikat ja esinejat vaid juhuslikult. Näiteks Heigo imelise Bachi-interpretatsiooni taust oli küll täiesti "mööda"! Eriti jubedalt ja täiesti arusaamatult mõjusid mustad lendlevad "linnud" ja seda lausa esiplaanil! Sümpaatselt tõmbas aga endale tähelepanu esinejate varieeruv ja stiilne riietus. Kui lauljanna tunduski ehk mõnes tualetis oma eale mittevastavalt väljakutsuv, siis pianistist neiu oli absoluutselt kaunis.

Ülepakutuna tundus popmuusika tundmise kiirtest, samuti EK direktori Jüri Leiteni arvamusalaldus, kes püüdis justkui õigustada muusikalist "kõigesöömist". Hindan kõrgelt Marcel Johannese otsekohesust, kes ütles julgelt, et ta lihtsalt ei huvitugi kõigest! Mitmelgi korral tabasin end mõttelt, et vastajad olid tasakaalukamad ja arukamad kui küsijad, eriti küsimuste puhul, mis puudutasid nende unistusi, eraelu jm. (Iga Miss World vastanuks kõrgelennulise maailmaparandamisprogrammiga! Need noored jäid eranditult "oma pillide juurde". Sümpaatne!) Žanri stiilist kukkus välja publiku püüe igal võimalikul juhul hüilata ja röökida. Eriti häiriv oli see esimestes televoorudes; hiljem oli sellele vist tähelepanu juhitud. Sellist eesmärki – lõiv meelelahutusele iga hinna eest! – teenis sarja mõni teinegi detail, ent mitte häirivalt.

Kuidas võita, kuidas kaotada

Järkjärgult taandati saadetest trompetistid, siis üks pianist, lõpuks lauljanna ja teine pianist. Tee võiduni oli keerukas ja tüdrukutele, nii kauni häälega ja väga intelligentsele Kseniale kui ka võimsale pianistile Aulile, said saatuslikuks parafrasid. Nad olid valinud väga rasked numbrid, Ksenia end ise klaveril saates kammitsetes oma väljendusvahendeid eriti. Poiste valikud olid tasakaalukamad, neis oli rohkem kindla peale minekut.

Finaali jõudsid Marten, Marcel Johannes ja Heigo. Nii, koduselt eesnimi pidi räägitaksegi neist nüüd kuluaarides ja kohvikutes, tänaval ja kodudes. Kõik kolm mängisid end tuntuks ja imetletuks. Neil kõigil on väga tugev, lausa virtuoosne tehniline baas, nad on väga muusikalsed ja julgelt artistlikud. Neil kõigil on ka jumalalt

kaasa antud eriline lavasarm, ja see pole mitte väike boonus! Nad pidasid suurepäraselt lõpuni vastu! Võiduni või kaotuseni, hinnates kõrgelt, ka sõnades, oma rivaale. Ometi tunnen kahetsust, et need viis, või siis vähemalt need kolmgi viimase etteasteni jõudnud noort ei või võrdselt tähtedena särada! Arvan, et tegelikult nad üldsuse silmis säravadki klassikatähtedena ja paljud jagavad minu "kaastunnet".

Marten on klarnetil küps virtuoos. Ta valdab vabalt ka džässistiili ja improvisatsioon jookseb tema sõrmede alt sama lennukalt kui "Kimalase lend".

Heigo on oma marimbal šamaan või võlur, tema keskendumisvõime ja muusikasse sisse minek on võrratud, tema (lõök!) pillidelt kõlavad meloodiad ja harmooniad tunduvad uskumatutena. Tsiteerides Olav Ehalat: "Ma ei suuda uskuda, et sul, Heigo, on ainult kaks kätt, seal kuskil on sul veel kolmas ja neljaski salakäsi..."

Võidu pälvinud Marcel Johannesel oli kohtunike poolehoid juba algusest peale. Tema tšello toon on võrratult kaunis, tema osavus meelitada sellelt pillilt välja absoluutselt iga laadi trikke, toone ja meeleolusid on kõrgem pilootaž. Tema härrasmeelik hoiak selle kõige juures on sarmikas ja südamlilik. Ta on valmis isiksus!

Lisaksin siia neljanda nimenä veel väikese, ent võimsa (Kalle Randalu epiteet!) pianisti Auli. Tema esituses kõlas kontserdisaali laval Eduard Tubina "Ballaad *chaconne*"i vormis Mart Saare teemale" nii jõuliselt, nii muusikalselt ja säravselge muusikaliste mõtete joonisena, nagu ma pole professionaalsete meespianistide esituseski kuulnud. See neiu toob veel Eestile nime ja kuulsust! Mulle meeldisid väga ka tema lahkumissõnad: "Olen väga uhke, et jõudsin viie parima hulka kõrvuti Marceli, Heigo ja Marteniga. Olen väga rõõmus."

Väärikalt ja kaunilt kaotada on õilis kunst. Võibolla isegi anne.

Konkurss oli paljudes aspektides õnnestunud, seades ja täites suuri eesmärke, aga põhitarbija ehk kuulaja-vaataja jaoks ennekõike põnev saade täis tõeliselt kaunist muusikat ning ilusaid noori ja intelligentseid inimesi. Eesti muusika tulevik on võimsates kätes. Me kohtume nende kaheksa noorega veel ja veel ja täidame ehk pilgeni ka nende kontsertide saalid.

The Baltic Scene

31. märtsil ilmub esimene The Baltic Scene veebiajakiri www.balticscene.eu. See on üks osa laiema ekspordi- ja turundusplatvormist. Ettevõtmise eesmärk on suurendada huvi Balti riikide uue muusika vastu ja anda selle kohta lähemat informatsiooni. Lisaks ajakirjale on kavas veel raadioprogramm, kontsertide süsteem ja agentuur.

The Baltic Scene juht **Natalie Mets** räägib ettevõtmise ideedest järgmist: “Inglisekeelne veebiajakiri on kergesti ligipääsetav ja suurepäraselt sobiv viis levitada rahvusvaheliselt uudiseid Baltikumi uuest muusikast.” Veebiajakirjas leiavad koha heliplaatide ja sündmuste arvustused, intervjuud muusikute ja muusikatööstuse valdkondade esindajatega, muusikauudiste rubriik, uusimad muusikavideod, samuti sündmuste kalender. Tegu ei ole nädala- või kuu- kirjaga, veebileheküljel on dünaamiline ja pidevalt uuenev. Tutvustatavate isikute ja muusikanähtuste valikust kõneleb Natalie Mets: “Meie valikutes on esmane teema põnevus ning mingil määral ka eksklusiivsus. Soovime tähelepanu pöörata noortele ja andekatele ning ka neile artistidele, kes võibolla saavad vähem meedikajastust.”

Kogu Baltikumis on kaastöölisi 30 rin-

THE BALTIC SCENE

NEWS REVIEWS FEATURES EVENTS VIDEOS

FEATURES

ASPHALT SOLOQURES

MADIS NESTOR AND HIS LOVE OF MUSIC

OSKARS HERLINI & FUSES ACADEMIC AND NON-ACADEMIC MUSIC

GOING THROUGH THE MEMORY DRAWERS OF DR. KRISTJAN KALM

LATEST REVIEWS

gis. See on sobivalt suur arv kirjutajaid, et oleks kättesaadav kõigi kolme riigi kõige aktuaalsem informatsioon. The Baltic Scene laiema eesmärkide kohta ütleb Natalie Mets, et selleks on rahvusvahelisel tasandil levitada Balti riikide suurepärasest muusikast tutvustada andekaid muusikuid. “Samuti on oluline suurendada liikumist ja teadlikkust Balti riikide sees. On kummuline, et Eestis teatakse näiteks palju sellest, mis toimub Inglismaal, kuid teadmised Lätis ja Leedus

toimuvast on minimaalsed või puudulikud.” Kas Baltic Scene’il on plaanis kajastada ka klassikalises muusikas toimuvat? Natalie Mets: “Jah, meie eesmärk on olla žanriulone meedium. Näiteks oli juba meie esinumbris portreelugu Läti noore klassikalise helilooja Oskars Herlini ja ning Tallinn Music Weekil olid meie kirjutajad peale popmuusika *showcase*’ide tähelepanekuid ja muljed üles märkimas ka klassika- ja nüüdismuusika üritustel.”

Estonia 100

26. märtsil toimub Estonia maja 100. sünnipäeva sissejuhatav pressikonverents, kus tutvuti Rahvusoperi maja, selles tegutsevate organisatsioonide ning septembris toimuva juubelifestivaliga.

Pressikonverentsil rääkisid festivali programmist Rahvusoper Estonia nõunik ja lavastaja **Arne Mikk**, Eesti Filharmoonia Kammerkoori dirigent **Heli Jürgenson**, Eesti Rahvusmeeskooi direktor **Indrek Umberg**, ERSO direktor **Kadri Tali**, Eesti Kontserdi

direktor **Jüri Leiten** ja Rahvusoper Estonia peadirektor **Aivar Mäe**.

Aivar Mäe hinnangul läheb Estonial praegu paremini kui sada aastat tagasi ja teine sada seisab kindlasti ees. Oma sõnavõtus tõi Mäe välja, et kuigi Eestis vaieldakse palju kultuuri rahastuse üle, suudetakse siinses kultuuris maksumaksja rahaga väga palju ära teha. 6. septembril möödub Estonia maja avamisest 100 aastat. Pidulikku sündmust tähistatakse 6.–20. septembrini kestva festivaliga. Festivali kavas leidub üritusi ooperi-, balleti- ja ajaloo huvilistele ning lastele ja noortele. Toimuvad kontserdid, autogrammitunnid, ekskursioonid, avatud proovid, avalikud salvestused, jututoad, raamatuesitlus ja laad, avatud on ka džässikohvik. Kavaga saab tutvuda Rahvusoperi kodulehel www.opera.ee/estoniamaaja100.

100. sünnipäeva raames tulevad Rahvusoperisse tagasi ka sinna algaastatel kuulunud August Weizenbergi kaunid skulptuurid “Koit” ja “Hämarik”. Fotol annavad kujude saabumisest eelaimuse Estonia tantsijad.

FOTO IA REMMEL

Eesti Autorite Ühingu muusikaeksporditoetused

Eesti Autorite Ühingu toetas tänavu 21 projekti kokku 19 983 euroga.

Taotlusvooru esitati 38 projekti summas 86 132 eurot. Toetuse saajad valis välja MTÜ Eesti Muusika Ekspordi kuueliikmeline komisjon: **Jüri Makarov** (Viljandi Kultuuriakadeemia), **Kristiina Alliksaar** (Tallinn Music Week), **Maria Mölder** (Eesti Heliloojate Liit), **Danel Pandre** (Crunch Industry OÜ), **Kristjan Mazurtchak** (Eesti Jazzliit) ja **Juko-Mart Kõlar** (MTÜ Eesti Muusika Ekspord). Lisaks rahastati osa projekte eelmise voores reservidest 4983 euro ulatuses.

Suurima toetuse, 4000 eurot sai **Metsatõlli** USA turnee. Suuruselt teine, 2500-eurone toetus anti **Tallinn Music Weeki** väliturunduseks ja muusikute esitlemiseks. 2000 eurot läks **Ewert and**

The Two Dragons ja **Iirise** 2013. aasta väliskontsertideks. 1500-eurone toetus määrati Euroopa turneeeks ansamblile **Talbot**, kes pälvis eelmisel aastal Tallinn Music Weekil Skype'i auhinna. 1500 eurot sai ka **Eesti Jazzliit** viie kodumaise jazzartisti esinemisteks välisfestivalidel. 800-eurosed toetused läksid **Holger Marjamaa** projektile Lääne-Ameerikas, **Elephants From Neptune**'i kontserdile Londonis ja **Villu Veski/Ola Onabule** rahvusvahelisele projektile. Jagati ka 500-euroseid ning väiksemaid toetusi.

Projektide hindamisel võeti arvesse taotluse vastavust programmi eesmärkidele, taotleja senist tegevust ja ettevalmistust (kindlaksmääratud kontsertide kuu-päevad), välispartnerite ning oma- ja kaasfinantseeringute olemasolu ja süsteemaatilist ja läbimõeldud ekspordiplaani sihtturul.

Üks toetuse saajatest, ansambel Talbot esinemas eelmise aasta Tallinn Music Weekil.

FOTO TMW

Kuldne Plaat 2013

Popmuusikaauhinda Kuldne Plaat antakse välja Eesti Autorite Ühingu, Eesti Esitajate Liidu ja NCB Eesti faktiliste andmete alusel. Auhindu on välja antud alates 1998. aastast ning neid jagatakse üheteistkümmes kategoorias. Aasta esitajaks sai tänavu **Ott Lepland**, kelle singel "Kuula" valiti aasta raadiohitiks. Aasta naisartisti tiitli pälvis **Maarja**, meesartisti tiitli **Jaan Tätte**, kelle "Äratund" sai aasta albumiks. Aasta ansambli ja aasta uustulnuka preemiad pälvis ansambel **Põhja-Tallinn**, aasta autoriks tunnustati **Sven Lõhmus**. Aasta plaadifirmaks sai **Hitivabrik**. Preemia panuse eest Eesti popmuusikasse pälvis ansambel **Mahavok** ning aasta artistiks Internetis sai ansambel **Respekt**.

Aasta esitaja Ott Lepland ja aasta naisartist Maarja.

FOTO KUTT NIINEPUU / KULDNE PLAAT

Klassikaraadio peatoimetaja Tiia Teder pälvis Felix Moori nimelise tänuauhinna. Auhind anti Tiia Tederile üle Felix Moori 110. sünniaastapäeval Terevisiooni saates.

Lehte Mark oma hiilgeajal 1969. aastal Vanemuise laval Tosca rollis.
ARHIIVIFOTO

Suri ooperisolist Lehte Mark

23. märtsil lahkus 89-aastaselt teatri Vanemuine kauaaegne ooperisolist **Lehte Mark**. Lehte Margi lauluõpingud algasid 1938. aastal Made Pätsi juhendamisel, sellele järgnesid õpingud Tallinna Muusikakoolis. 1952. aastal lõpetas ta Tallinna Riiklikus Konservatooriumis Jenny Siimoni lauluklassi.

1957. aastal sai Lehte Margist Vanemuise teatri solist. Selles teatris töötas ta ligi nelikümne hooaega. Tema esimeseks rolliks oli Agathe Weberi “Nöidkütis”, järgnes Juta Aava “Vikerlastes” (1958). Lehte Margi teatritee kõrgajaks kujunesid 1960. aastad, mil tema kehastuses jõudsid lavale mitmed sopranite unelmaterollid: Fiordiligi (Mozart “Cosi fan tutte”, 1959), Aida ja Amneris (Verdi “Aida”, 1961), Santuzza (Mascagni “Talupoja au”, 1963), Naine (Poulenci “Inimhää”, 1967) ning nimiosad Šostakoviči “Katerina Izmailovas” (1966), Puccini “Tosca” (1969), Bizet’ “Carmenis” (1969), Cherubini “Medeias” (1971) ning Tubina “Barbara von Tisenhusenis” (1971). Hilisemast ajast märkisid lauljanna kestva loomingulist kõrgvormi Körtsemant (Janáčeki “Jenufa”, 1979) ning Ema (Menotti “Konsul”, 1985).

Lehte Mark oli isikupärane ja perfektne vokaaliga laulja, teda iseloomustas ka mänguline vabadus, mistõttu ooperirollidele liisandusid sageli osatäitmised operettides, muusikalides ning üksikutes sõnalavastusteski, mida jätkus kuni 1990. aastateni. Mainimist väärib ka Lehte Margi töö oratooriumi- ja kontsertlauljana. 1983. aastal pälvis ta Eesti NSV rahvakunstniku aunimetuse, 1990. aastal tunnustati tema elutööd Georg Otsa preemiaga.

Keskastme muusikakoolide puhk- ja löökpillimängijate konkurs

16.–17. märtsini toimus Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis vabariiklik keskastme muusikakoolide puhk- ja löökpillimängijate konkurs. Osavõtjad jagunesid kolme kategooriasse: puu-, vask- ja löökpillid. Igas kategoorias oli kaks vanuseastet, IX–X klass ja I–II kursus ning XI–XII klass ja III–IV kursus. Tänavuse konkursi žüriisse kuulusid klarinetist ja EMTA professor **Hannes Altrov**, saksofonist ja EMTA professor **Olavi Kasemaa**, flötist ja Eesti Kontserdi produtsent **Neeme Punder** ning trompetist, Rahvuskooper Estonia orkestri teine kontsertmeister **Mart Kivi**.

Grand prix võitis flötist **Kristin Määrsepp** (TMKK, vanem vanuseaste). Esikohad said **Teno Kongi** (tromboon, Otsa-nim MK), **Karl-Johan Kullerkupp** (löökpillid, Otsa-nim MK) ja **Rene Laur** (saksofon, Elleri-nim MK). Nimetatud laureaate iseloomustas väga hea tehnika, keskendumis- ja süvenemisoskus, ansambliitunnetus ning vahetu suhtlemine publikuga. Löökpillimängijaid oli kon-

kursil kaheksa, kõik pälvisid žürii heakskiidu. Nooremas vanuseastmes sai II koha **Gertrud Leopard** (Elleri-nim MK) ning III koha **Anni Karu** (Otsa-nim MK). Vanemas vanuseastmes jagasid II kohta **Karl Johann Lattikas** (TMKK) ja **Ivo Lain** (Otsa-nim MK). III koha pälvis **Madis Katkosilt** (Otsa-nim MK). Püüppillide kategoorias pälvisid nooremas vanuseastmes II koha **Jakob Peäske** (fagott, TMKK) ja **Karl Tipp** (saksofon, Otsa-nim MK). Kolmandat kohta jagasid **Erle Kont** (klarinet, Elleri-nim MK) ja **Nils-Kristjan Kosapoeg** (flööt, Otsa-nim MK). Vanemas vanuseastmes jagasid II kohta TMKK õpilased klarinetist **Mirjam Avango** ja flötist **Pipilota Neostus**.

Vaskpillide kategooria nooremas astmes läks II koht **Enri Remmelgasele** (tuuba, TMKK), III kohta jagasid **Mait Peterson** (tromboon, Elleri-nim MK) ja **Laur Keller** (trompet, TMKK). Vanemas vanuserühmas sai III koha trompetist **Samuel Jalakas** (Otsa-nim MK).

Löökpillide erialal esikoha pälvinud **Karl-Johan Kullerkupp**. Fotol esinemas Otsa-nimelise Muusikakooli sümfoonia-orkestriga kooli kevadkontserdil.

FOTO IA REMMEL

Konkursi võiduloo autor Pent Järve.
FOTO ERAKOGUST

XXIX Uno Naissoo nimeline konkurss

7. aprillil toimus Georg Otsa nimelises Tallinna Muusikakoolis 29. Uno Naissoo nimeline noorte loomingu- ja interpretatsioonikonkurss. Žüriis olid **Siim Aimla, Kristjan Mazurtchak, Anne Erm, Karin Kopra** (Klassikaraadio esindaja), **Sirje Medell** ning **Jaanika Ventsel** (Nõmme Jazzi esindaja). Otsa kooli improvisatsiooniõpetaja **Diana Kiiviti** sõnul oli tänavuse konkursi tase kõrge, lood üks parem kui teine. Seetõttu oli žüriil raskusi ka finalistide väljavalmisega ning nii kuni lõppkontsert pikaks – kavas oli 15 lugu. Üritus on muusikute hulgas populaarne, taas kord esineti täissaalile. Muusikaliste etteastete vahel loeti ette

katkendeid äsja ilmunud Uno Naissoo elulooraamatust “Põgene, vaba laps!”. Aukülastilena kuulusid konkursi Uno Naissoo abikaasa ja õde.

Konkursi võitis **Pent Järve** “West Coast”, teise koha sai **Laur Telliskivi** “Dogma” ning kolmanda koha **Karl Helmeste** ja **Maris Aljaste** “Hang on”. Neljandat ja viiendat kohta jäid jagama **Piret Pajusaare** “Polyrhythmic” ja **Viveli Maari** “Change”. Lisaks loominguale valiti esmakordselt parimad ka esitajate seast. Parima noore laulja preemia sai **Maria Gertsjak**, parimaks nooreks pillimeheks valiti **Martin-Eero Kõressaar**. Trummari eripreemia sai **Rauno Pella**.

III üleriigiline duettide konkurss Viljandis

22. märtsil toimus Viljandi muusikakoolis kolmas üleriigiline duettide võistlus, millest võttis osa 36 koosseisu. Võistlejaid oli Tallinna, Tartu, Põlva, Rápina, Viljandi, Pärnu, Kilingi-Nõmme, Kuressaare, Tõrva, Tarvastu, Türi ja Ülenurme laulustuudiotest ning üldharidus- ja muusikakoolidest. Žüriisse kuulusid **Thea Paluoja, Eve Viilup, Mare Väljataga** ja **Tauno Aints**. Konkursi peakorraldaja on laulustuudio Viva la Musica õpetaja **Hedi-Kai Pai**. Žürii liige ja lauluõpetaja **Thea Paluoja** usub, et koos musitseerimine aitab noore laulja arengule palju kaasa.

Tänavuse konkursi tase oli Paluoja hinnangul väga hea, sellegipoolest oli ka selgeid eristujaid, kes paistsid silma hea lavalise koostööga. Laste muusikalaaduse kõrval tõi Paluoja välja ka õpetajate-juhendajate suure panuse. Peale lauljate hea ettevalmistuse peab Paluoja oluliseks lugudele leidlike seadete tegemist, oskuslik seade asetab loo ja laulja hoopis uude valgusesse. Konkursi *grand prix* läks **Gertu Pabbole** ja **Brigita Sillaotsale** Tõrva laulustuudiost, juhendaja **Novella Hanson**. Parimaks juhendajaks valiti **Margot Suur** Rápina ja Põlva muusikakoolist.

Sofja Kisseljova
Marine Oganjesjan
Andriana Tšupova
III koht

Ansamblikonkurss Jaanilinnas

28. märtsil toimus Jaanilinnas ansamblikonkurss lähiumbruskonna Venemaa ja Eesti muusikakoolidele. Konkursil osalesid 110 õpilast neljateistkümnest koolist, Eestist Iisaku, Kohtla-Järve, Sillamäe, Narva-Jõesuu, Narva Koorikooli, Kreenholmi muusikakooli ja Narva muusikakooli õpilased. Venemaal esindasid Gatšina, Kingissepa, Peterburi ja Sosnovõi Bori koolid. Konkurs on pühendatud parun Stieglitzi mälestusele, kes oli väljapaistev Vene riigimees ja filantroop.

Konkursil saavutasid häid tulemusi Kreenholmi muusikakooli õpilaste ansamblid **Jekaterina Maslova-Mihhail Trifanov** (I koht, õp. Jelena Gruljova, Aksel Svensson), **Andriana Tšupova-Marine Oganjesjan-Sofja Kisseljova** (III koht, õp. Julia Smirnova, Riina Vohta), **Samira Pavlenko-Vlad Šmigelski** (III koht, õp. Riina Vohta, Igor Zemski), **Klim Smirnov-Jakov Prohhorenko** (III koht, õp. Julia Smirnova, Jelena Gruljova), **Mihhail Trifanov-Jegor Bogdanov-Maksim Kotkas** (III koht, õp. Irina Trofimova, Aksel Svensson).

Riina Vohta
Kreenholmi MK pedagoog

EMTA II kursuse üliõpilane **Joonatan Jürgenson** prof **Ivari Ilja** klaveriklassist saavutas Hispaanias toimunud rahvusvahelisel pianistide konkursil XVIII Concurso Internacional de Piano Ciudad de San Sebastián II koha ja eripreemia baski kaasaegse helilooja teose parima esituse eest.

FOTO KONKURSI KODULEHEKÜLJELT

Parim noor instrumentalist 2013

Eesti Muusikakoolide Liidu igakevadisel konkursil "Parim noor instrumentalist" oli võistlusjärg tänavu puhkpilli- ja klaveriõpilaste käes. Võistlus saab alguse regioonides, kus selgitatakse välja ja autasustatakse iga piirkonna parimaid. Žürii valib lõppvooru osalejad välja piirkondlike laureaatide salvestuste põhjal.

Pianiste hindasid tänavu **Jussi Siirala** (Soome), **Ülle Sisa** ja **Lembit Orgse**, flötiste **Miks Vilsons** (Läti), **Raivo Peäske** ja **Peeter Malkov**, plokkflöödimängijaid **Reet Sukk**, **Taavi-Mats Utt** ja **Andres Siitan**, klarneti-, oboe- ja fagotimängijaid **Eero Lehtimäki** (Soome), **Vello Sakkos** ja **Olev Ainomäe**. Noorte saksofonistide žüriis olid **Artis Simanis** (Läti), **Eero Lehtimäki** (Soome) ja **Lauri Sepp**, trompetistidel **Jorma Rautakoski** (Soome), **Erki Möller**, **Peeter Margus** ning teistel vaskpillidel **Jorma Rautakoski** (Soome), **Peeter Margus** ja **Kalmer Kiik**.

Kuna Eesti muusikakoolides on rohkelt andekaid lapsi, oli auhinnaasadu suur. **Klaveriõpilastest** said nooremas rühmas esikoha Sofia Khvichia (õp. Vladimira Ljutova, Nõmme MK), Leo-Mattias Leete (õp. Marika Vurma, Tallinna MK), II koha Theodor Teppo (õp. Eva Teppo, Keila MK) ning Marta Pärn (õp. Marina Sinkel, Tallinna MK) ja III koha Maria Kirillova (õp. Nadežda Petropavlova, Ahtme KK), Marten Mõru (õp. Kadri Leivategija, Elleri-nim MK), Hanna-Liisa Reiljan (õp. Hele Saarse, Kehtna KK). Järgmiste rühmade esikohad olid Susanna Liisa Onoper (õp. Maire Roovik, Tallinna MK) ja Uljana Prosvetova (õp. Liina Jarovaja, Narva MK), Arko Narits (õp. Tiiu Noor, Tartu I MK) ja Arina Makarenko (õp. Svetlana Skuridina, Paldiski MK) ning Ilja Tihhomirov (õp. Ljudmila Homjakova, Narva MK). II koha said Robi Salumets (õp. Maimu Parts, Pärnu MK), Uljana Lvova (õp. Liina Jarovaja, Narva MK) ja Ulijana Safiullina (õp. Svetlana Rosseva, Sillamäe MK), Viktoria Anikina (õp. Inna Anikina, Sillamäe MK) ja Evita Lohu (õp. Hele Saarse, Kehtna KK). III koha Serafima Afanasjeva (õp. Natalja Kornfeld, Nõmme MK) ja Anna

Laura Perve (õp. Maia Takker, Nõmme MK), Jekaterina Tšernõševa (õp. Inna Anikina, Sillamäe MK) ja Sofia Frolova (õp. Liina Jarovaja, Narva MK).

Puhkpillidest said **plokkflöödi kategoorias** II koha Mete Soop (õp. Krista Madiste, Vanalinna HKM) ja Artur Üleoja (õp. Tõnis Kuurme, Vanalinna HKM) ning Katariina Kivi (õp. Krista Madiste, Vanalinna HKM). III kohad kuulusid Joosep Kaljulale (õp. Tõnis Kuurme, Vanalinna HKM), Inge Ivastele (õp. Heili Meibaum, Kiili KK) ja Silvia Butlerile (õp. Tõnis Kuurme, Vanalinna HKM). **Flöödi kategoorias** said I koha Kerstin Laanemets (õp. Viia Ivask, Türi MK), II koha Helina Viigand (õp. Viia Ivask, Türi MK), Artjom Pahhomov (õp. Kai Kiik, Nõmme MK) ja Birgit Padul (õp. Marju Mäe, Pärnu MK) ning III koha Vivian Aluoja (õp. Siiri Pechter, Nõmme MK) ja Helena Saks (õp. Anneli Kuusk, Elleri-nim MK). **Klarneti erialal** kuulusid esikohad Isabella Rungele (õp. Ivar Säde, TMKK) ja Raiko Henry Heinlale (õp. Andres Teppo, Keila MK). II koha pälvisid Markus Erik Sügis (õp. Tiit Veigel, Tartu I MK) ja Erich Valter Karasevitš (õp. Indrek Kalbus, Nõmme MK). III koha said Meryly Uulits (õp. Ivar Säde, Tallinna MK), Kevin Mattias Klasman (õp. Külli Teearu, Viljandi MK), Hanna-Grete Allev (õp. Birgit Matson, Jõgeva MK) ja Max Kurg (õp. Ants Oidekivi, Türi MK).

Trompeti erialal anti välja ka **grand prix Ingmar Nõmmannile** (õp. Aavo Ots, TMKK). Esikoha said Mattis-Johan Mere (õp. Aavo Ots, Viimsi MK) ja Mihhail Trifanov (õp. Aksel Svensson, Narva Kreenholmi MK). II koha pälvisid Mehis Ots (õp. Aavo Ots, TMKK), Mattias Moosar (õp. Aigar Kostabi, Kohila KK), Karl Kivi (õp. Arvi Sommer, Pärnu MK), Laur Keller (õp. Aavo Ots, TMKK) ja Mart Kaasik (õp. Aigar Kostabi, Nõmme MK). III koha said Luisa Viisileht (õp. Valdo Rüütelmaa, Tabasalu MK), Villem Endel Tiits (õp. Arvi Sommer, Pärnu MK), Naatan Hollmann (õp. Peep Zink, Tallinna MK) ja Jüri Jõul (õp. Priit Sonn, Elleri-nim MK).

Oboe erialal pälvis II koha Junianna Zatsarnaja (õp. Tulike Loorits, Tallinna MK) ja III koha Ellu Kirsipuu (õp. Viia Ivask/Reet Käärrik, Türi MK). **Fagotis** oli parim Jakob Peäske (õp. Peeter Sarapuu, TMKK). **Saksofoni kategoorias** said esiko-

Susanna Liisa Onoper.

ha Joonas Neumann (õp. Liis Mäevälja, Keila MK), Marko Lillemägi (õp. Sulev Sommer, Nõmme MK). II koha said Pavel Ivask (õp. Kalev Konsa, Tabasalu MK), Aasa Marta Kaasik (õp. Maret Melesk, Viimsi MK) ja Ursel Tilk (õp. Jandra Puusepp, Rapla MK). III koha pälvisid Camilla Kännola (õp. Jandra Puusepp, Rapla MK), Ott Eric Ottender (õp. Rene Laur, Tartu I MK) ja Elisabeth Pae (õp. Liis Mäevälja, Keila MK).

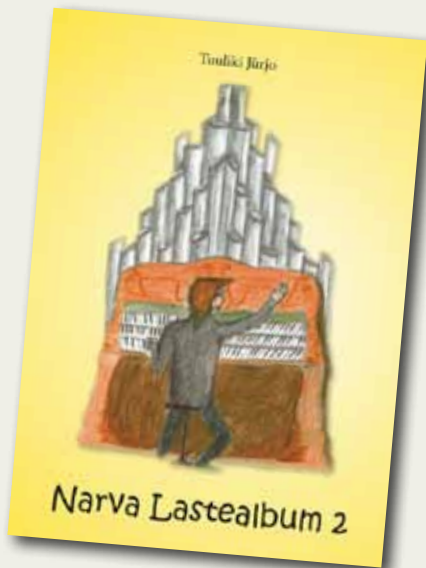
Muude vaskpillide kategooria preemiasaadajad olid Hendrik Jaak Sepp (I koht, õp. Arno Anton, Viljandi MK), Rasmus Ruubel (II koht, õp. Bert Langerer, Viljandi MK), Siim Mansberg (III koht, õp. Ott Kask, Viimsi MK), Andrei Gavriljuk (II koht, õp. Andrei Sedler, Kehra KK), Richard Tamra (III koht, õp. Urmas Himma, Tartu I MK), Hindrek Reiman (III koht, õp. Kaido Järvoos, Jõgeva MK), Laetitia Castoni (I koht, õp. Vigo Uusmäe, TMKK), Kaspar Vaher (II koht, õp. Aigar Kostabi, Nõmme MK) ja Erko Tiitma (III koht, õp. Karlis Saar, Orissaare MK).

Konkursi lõppkontsert toimus 31. märtsil Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kammersaalis. Kontserdile järgnes auhinna- ja nägude jagamine. Konkursi kogutulemustega instrumentide järgi on võimalik tutvuda Eesti Muusikakoolide Liidu kodulehel www.eestimuusikakoolideliit.ee. Järgmisel aastal võistlevad keel- ja löökpillimängijad ning akordionistid.

Arko Narits.
FOTOD KERSTI LEPPIK

ILMUNUD ON:

Tuuliki Jürjo "Narva Lastealbum nr. 2"

Noodis on orelipalad 7–17-aastastele lastele, kirjutatud Narva Koorikooli orelipoistele.

Tänavuse 1300-eurose Harjumaa teatripreemia pälvis tšellist ja pedagoog, Rahvuskooper Estonia orkestri tšellorühma kontsertmeister ja soolotšellist Mart Laas pikaajalise ja silmapaistva loomingulise ning pedagoogilise tegevuse eest.

FOTO RAHVUSOOPER ESTONIA

klaveriavastusi

Pianiino Mürsepp & Lomp

Kuni viimaste aastateni oleme teadnud, et 19. sajandi lõpul – 20. sajandi algupoolel tegutses Peterburis teadaolevalt kuusteist eesti soost klaverimeistrit ja Moskvas neli meistrit. Et aga peale nende suurlinnade tootsid eestlased klavereid ka Riias, selgus alles üsna hiljuti. Nendeks olid meistrid Taniel Mürsepp ja August Lomp ning nende nime all valmisid Riias klaverid aastail 1910–1918. Nende põhitoodanguks olid meile veidi kummalise nimega pianiinod Mürsepp & Lomp (just ühe ü-ga ja kahe p-ga). Vähemal määral toodeti ka kabinetklavereid. Üks pianiiino asub Riia muusikainstrumentide muuseumis ja foto sellest on Eesti Rahvuslikule Klaverimuuseumile saatnud muuseumi endine töötaja, pillide eriteadlane Elmars Zemovics.

Eesti Rahvuslikul Klaverimuuseumil on olnud õnne saada kontakti mõlema meistri lapselapsega ning nendelt pärinevadki siinsed täiendavad andmed meistrite kohta. Taniel Mürseppa pojatütrelt, kunstnik **Piibe Arrakult** sai teada järgmist. Klaveriehitust õppis Taniel Mürsepp Saksamaal Bremenis. 1907. aastal kolis perekond Riiga ja 1910 (Zemovicsi andmetel 1909) alustas Mürsepp pianiinode D. Mürsepp tootmist. Töökoda asus Riia Agenskalnsi linnaosas, kus tol ajal oli suur eestlaste kogukond. 1912. aastal kutsus Mürsepp Tartust endale abiks muusi-

kalembese kõrge kvalifikatsiooniga tislmeisteri August Lombi. Nende ühiselt toodetud pianiiino saigi nimeks Mürsepp & Lomp. 1918. aastal tuli Mürsepp Eestisse, kus ta peatselt suri. Piibe Arrak saatis klaverimuuseumile ka foto oma vanaisast Taniel Mürseppast, kus ta on koos abikaasa Katariinaga. Foto on tehtud 1906. aastal Bremenis, enne Riiga siirdumist.

August Lombi lapselapselt, Tartus elavalt **Peeter Voldilt** saime teada, et August Lomp (1875–1955) osales aktiivselt 20. sajandi alguse Tartu muusikaelus. Ta õppis helilooja Aleksander Läte korraldatud muusikakursustel ja laulis Tartu meeskooris. Juhatas aastast 1904 Tartu Käsitöölise segakoori. 1912. aastal siirdus Riiga, kus asus koos Taniel Mürseppaga klavereid valmistama. 1915. aastal läks ta sõjapõgenikuna Petrogradi. Pärast opteerumist Eestisse organiseeris Lomp Tartumaal Valgutas segakoori, millega käis 1923. aastal Tallinnas üldlaulupeol. 1925. aastal rajas ta Tartusse oma tislertöökoja. Nõukogude võim natsionaliseeris tema töökoja ja see anti üle Vane-muise teatrile. Seal töötas Lomp butafoorivalmistajana kuni surmani.

ALO PÖLDMÄE

*Eesti Rahvusliku Klaverimuuseumi
juhatuse esimees*

Vivit! Eesti Filharmonia Kammerkoor, Daniel Reuss.

Ondine

Eesti Filharmonia Kammerkoor on viimasel ajal välismaiste heliloojate ning kodumaise trio Pärt, Tormis ja Tüür kõrval hakanud rohkem esitama ja välja andma ka teiste eesti heliloojate kooriloomingut. Ja väga toredal viisil, kus kodumaise autori helitööd kõlavad kõrvuti mõne maailma klassiku omadega. Nelja aasta eest anti välja plaat Kreegi ja Mendelssohni *a cappella* psalmidega, tänava ilmus album Max Regeri ja Rudolf Tobiase muusikaga. Mõlemal on dirigendiks Daniel Reuss. Tobiase teose "Vivit!" järgi nime saanud plaat on salvestatud Tallinna Niguliste kirikus (toonmeister Florian B Schmidt).

Kuigi üldiselt helikeelelt on Reger erinevalt Tobiasest pigem 20. sajandi modernismi eelkäija, siis koorimuusika järgib mõlemal klassitsismi-romantismi traditsiooni. Seetõttu passivad eakaaslastest heliloojate teosed hästi kokku, muutmata tervikut üheülbaliseks. Albumit raamivad Tobiase tuntuimad ja enim esitatavad kooriteosed "Otseskuu hirm" ja "Eks teie tea" (orelil Ene Salumäe). Nende vahel kõlavad vaheldumisi Regeri ja Tobiase teoste plökid, enamasti *a cappella*, mõni ka klaverisaatega. Tobiase sulest on Eesti kontserdilavadel teenimatult vähe kõlavad teosed "Kleine Karfreitagsmotette", "Oster Vorspiel", "Ostermorgen", "Ascendit in coelum", "Vivit!" ja "Liberi Dei", Regerilt "Unser lieben Frauen Traum", "Der Mensch lebt und bestehet nur eine kleine Zeit", "Nachtlied", "Zur Nacht" (klaveril Siim Selis) ja kaks "Abendlied" (op 6/3, klaveril Siim Selis).

Esitatavat iseloomustab detaili-

de läbitöötatus ja diferentseerimine, nii et terviklik helipilt on väga nüansirikas. Samas jääb faktuur selgeks, mis lihtsustab ka polüfooniliste lõikude tekstist arusaamist (tunnustust väärib hea saksa keele hääldus). Siim Selise klaverisaade on koorile nüansirikaks partneriks. Toosin esile koori pehme kõla (minu eriline poolehoid soprani häälerühmale!), mis jääb ka dramaatilistel hetkedel rahulikuks. Hoolikal kuulamisel tabab kõrv ebatäpsusi akordide alguses, ent see ei riku üldmuljet. Nagu kammerkoori viimastel kontsertidel, kus *a cappella* koorimuusika on seotud mõne instrumentaalsolisti vahepaladega, kõlavad plaadil kooriteoste vahel orelipalad Ene Salumäe esituses: Regeri "Melodie" (op. 59/11) ja Tobiase koraaliprelüüd "Nun ruhen alle Wälder". See, nagu ka *a cappella* ja saatega kooriteoste vaheldumine, muudab albumi mitmekesiseks ning kuulajasõbralikuks.

LIISI LAANEMETS
muusikateadlane

Luv. MaiGroup.

Mai Agan

Kuulasin MaiGroupi debüütplaati ja mõtlesin: tõepoolest, Saaremaal, Tiit Pauluse koolkonnast tuleb aina häid muusikuid. Üks, kes on viimastel aastatel jõuliselt esile kerkinud, on Mai Agan. Sarnaselt paljude meie jazzinoortega on ta sattunud õppima Skandinaaviasse, esmalt Skurupi muusikakooli, seejärel Stockholmi muusikaakadeemiasse. Just Skurupi aegadel sai kokku ka bänd, mida nüüd MaiGroupi nime all tunneme. On see pigem Eesti või Rootsi värk? Eks natuke ühte, natuke teist ja võibolla ka hoopis midagi kolmandat. Jazzi keel on universaalne *lingua franca* ja sellist laadi jazzipuhel ei saa rääkida rahvuslikkusest

või eksootikast, vaid ainult loojate siiksuse eripärast.

Suuri bassiässasid kuulates oleme harjunud virtuoossuse demonstratsiooniga, kus bassisti mina kerkib väga tugevalt esile. MaiGroupi plaadil osutub tähtsamaks siiski sisu ja sõnum ning Mai Agan laseb kõnelda ja hingata tervel bändil. Kui korraldasin kunagi Eesti tähtsamate jazzbassistide seas väikese ringkõnelduse, vastas Mai, et eelistabki soleerimise asemel tegelikult "trummari kõrval vaikselt oma asja ajada, olles unustamatu nende jaoks, kes asjast midagi jägavad".

Kergelt retrostiilis plaadikujundus on isegi natuke kooskõlas esmamuljetega, mis kuulamisel tekki- sid. Olles uus ja värske, tundub albumi muusikaesteetiline lähtepunkt vähemalt osaliselt tõukuvat aastakümnetetagusest *fusion*'ist. See on nii feminiinne kui ka maskuliinne ning kes otsida viitsib, leiab selles üles emotsioonide skaala erinevad astmed. Ja kuigi lood üldiselt oma kompositsioonilise keerukuse tõttu "kummitama" ei jää, leidub plaadil nii mõnigi meelde jääv gruuvi. Mulle isiklikult on eriti meeltnõõda plaadi neljas lugu "Lost & Found".

IVO HEINLOO
jazzikriitik

Saturnine. Zebra Island.

I Love You Records

Eesti *dream*-popi bändi debüütalbumi välja andnud Läti *indie*-plaadifirma I Love You Recordsi nõrkuseks näikse olevat naaberriigist pärit loomanimedega grupid. Sama *label* ilmutas nimelt ka Ewert and The Two Dragonsi menualbumi "Good Man Down" ning draakonid tegid selle plaadiga igal juhul muljetavaldavat karjääri. Ingliskeelse repertuaari ning kodulehega Zebra Islandi ambitsioonid paistavad ulatuvat samu-

ti kodumaa piiridest märksa kaugemale. Ühest küljest on selline tragidus igati teretulnud, teisalt tuleb loomulikult arvestada, et samade ambitsioonidega kooslusi on selles keeleruumis tuhandeid.

Zebra Islandi asutasid 2011. aasta sügisel multiinstrumentalist Rasmus Lill (Kosmofon) ja laulja Helina Risti (Bad Apples), hiljem liitusid Lauri Raus kitarril, Caspar Salo trummidel ning Martti Laas bassil. Zebra Island panustab oma debüütalbumil ilmselgelt retroaaniale. Sihikul ei ole siiski jätkuvalt ammen-damatut inspiratsiooni pakkuvad kaheksakümnendad, vaid pigem dekaadi jagu hilisem periood. Hea küll, *dream*-pop ilmus küll pildile kaheksakümnendate keskel, kuid Zebra Islandi mõjutused on siiski ajast kui see alternatiivisena esile kerkinud žanr oli ületanud ookeani, kinnitunud kanda Ameerikas ning hakanud tekitama allhoovusi, nagu mõnevõrra agressiivsem *shoegaze*, mida Zebra Islandi muusikas kindlasti leiab.

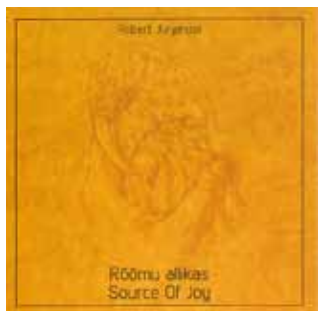
Plaadil "Saturnine" saavad kokku sujuvad, meelde jäävad meloodiad, romantiline ja mahe atmosfäär, õrn vokaal ning omalaadne isiklike ja sotsiaalsete kihtide süm-bioos. Plaadi üks iseloomulikumaid lugusid on avapala "Everything Might", mis sobib mingis mõttes iseloomustama kogu üheksalaululise albumi kontseptsiooni. Kõik on harmooniline ja voogav, õiget kulminatsiooni ei saabugi. Kerge on *dream*-popi unenäolisuse pehmestesse patjadesse klammerduda ja harmooniamadratsil sulnilt tarduda. Selgesilmset ja kindlapiirilist *dream*-poppi on võimalik teha, kuid see on raske. Zebra Island on ilmselgelt ot-singuline bänd ning tal näikse olevat kõik eeldused oma unistustes mitte lahustada.

MARGUS HAAV
kultuuriajakirjanik

Rõõmu allikas / Source of Joy. Robert Jürjendal.

Unsung Records

Kui mitmekülgsus, loomingulisus, innovaatilisus, koostöötaja ja tootlikkus on kiidulauluks kohased kri-teeriumid (ja seda nad kahtlemata

on), väärrib Robert Jürjendal vaieldamatult Eesti puhta “kitarrismi” esinumbri tiitlit. Weekend Guitar Trio, Fragile, UMA, kümned ja kümned koostööprojektid muusikutega Eestist (Tõnis Mägi, Riho Sibul, Kärt Johanson jt) ja kaugemalt (LaToya Wilcox, Tony Levin, Andi Pupato jpt), filmi- ja teatrimuusika, pedagoogitöö, katsetused “akadeemilise” uue muusika valdkonnas – seegi pikk rida pole sugugi ammen-dav loetlemaks kõike, millega Jürjendal on tegelnud. Kes teeb, see jõuab.

“Röömu allikas” on puhtakujuline autoriplaat, esimene, mille äärmiselt produktiivne muusik on oma nime all välja andnud. Autor on öelnud: “Minu jaoks on see plaat nii tagasivaade, hetkeseis kui ka tulevikusähvatus korraga.” Tõepoolest, plaadil on üsna erineva meeleolu ja tekstuuriga kompositsioone, sageli ühel või teisel moel *ambient*-muusikaga seostatavad, siis taas veidi proge või minimalismi maiku. Mulle jäi korduval kuulamisel kõrva suurepärase tasakaal akustiliste ja elektrooniliste kõlade vahel. Ja isegi kui kõlad on elektrikitarril helipeadest ja arvukatest elektroonilistest vahevahenditest läbi käinud, on neis ikkagi palju loomulikku, lausa looduslikku. Jürjendali muusika on toit fantaasiale. Kui instrumentaalpaladele on antud sellised pealkirjad nagu “Tasasele maale”, “Elu märgid” või “Ja meie silmad tegid silla”, sõltub iga kuulaja vaimukõrvast, millist rada mööda muusika saatel rändama minna. Albumil teevad kaasa Jürjendali ammused partnerid, nende seas Arvo Urb (trummid) ja Aleksei Saks (*corno da caccia*), paljudes lugudes ka löökpillimängija Madis Metsamart, aga ka kitarristi lapsed, tšellist Anti ja laujatar Lotte, kes on ka plaadi kujundaja.

JOOSEP SANG

Global Mango Free (1992). Tunnetusüksus.

Story of Whraktalia (1998). Tunnetusüksus & Siiri Sisask.

Improtest Records

Kui keegi tahaks õpetada näiteks algkoolilastele loovust, siis Tunnetusüksuse värsket topeltalbumi esimene osa on selleks just sobiv. Siin on külluslikult ilmekaid näiteid sellest, kuidas partnereid kuulates kord nendega kaasa minna, teisel jälle sekundeerida või kontrapunkteerida. Instrumentideks sobiks näiteks lasteksülofon, laulev (või rääkiv) nukk, pikklaineraadio ja partareiga piimavahuti. Päris õpetada ehk ei saa, aga eelduste olemasolul arendada küll – nii nagu on teinud oma impromeetodeid leiutanud ja aastate jooksul koostunnetust lihvinud Rivo Laasi ja Mart Soo asutatud improvisatsiooniühistus.

Ansambel pole peljanud koguda ja kasutada erineva kuju ja värviga ehituskive, stiililine eklektika on olnud tema tunnusjoon algusest peale. Stiilikontrastide vaheldamise meisterlikkus hõlbustab muusika jälgimist. Mitmekesisus ja osavus muudavad eesti *free*-jazzi pioneeri-de (enese)avastusretked ka kuulajale haaratavaks ja paeluvaks. Kaosehetki vaheldavad rocki ja *funk*'i rihvid, veel enam pakuvad kontrasti vanamuusika- ja etnomu-

sika lõigud. Laasit iseloomustav folglik käekiri on tuntud ka näiteks VAT-Teatri etendustest.

Mõlemad kindlakäelised esitused on elavad ettekanded (esimene neist stuudiokontsert), mis tõendab kõrget taset ja penaltlööjalikku enesekindlust. Nii üksikpalad kui ka albumid on kompositsiooniliselt ter-viklikud, mis ei tähenda, et kuulaja ei võiks oma valiknimekirja teha või plaadi rakendusväärtuse laiendamiseks kasvõi teoste osi kasutada. Siin leidub tempokat urbanismi, mainitud etnot ja *ambient*'i, gurmaanidele ka saksa ekspressionismi.

Koos Siiri Sisaskiga salvestatud plaat sisaldab pikema kaarega heli-välju, mis toetuvad sageli konkreet-sele rütmipõhjale ja on tihti ka to-naalsed. Kontrastid on harvemad, helipilt ühtlasem. Plaat on hoopis teises võtmes, hüpnootilises meele-olus, kaasaegsem oma ambientlik-kuses ja jazzilikkuses. Sisseelamis-kunstnikud on veenvad ka kõrval-projektis.

Kui rääkida veel sekundaarka-sutamist, oleksid plaadid või sel-letaolise materjali uuesitus rikas varasalv ka filmi- või teatrimeehele. Teatri mõju näib olevat ka teisesuu-naline. Nii on mitmes loos lausteat-raalseid osi. Peale Sisaski tuntud su-gestiivsuse kuuleme mõlemal ka Laasi võluvaid häälelendide.

Kuna Tunnetusüksuse lähte-koht polnud kanoonika ja pakkus muusikutele rohkelt avastamis- ja leiutamisrõõmu, oli ansambel tolla-se puritaanliku, metoodiliselt hea-kõlalisust vältiva vabajazzi maailma-praktika kontekstis kaunis harulda-ne. Viimane väide on aga kui otsi-tud pluss muusikale, mis ei vaja kaudseid õigustusi, vaid on julge, lõ-bus ja hull.

SANDER UDIKAS
muusik

Lullabies to Vilhelmine. Wolfredt.

Seksound

Wolfredt on nimi, mida kasutab ko-dumaiste *indie*-bändide Pia Fraus ja Dreamphish trummarina tuttav Margus Voolpriit. Kõlavärvide mõt-tes ei eristu Wolfredt oluliselt muust Seksoundi *indie*-skenest, kus *shoegaze*'ist tuletatud kitarrikõlad kohtuvad maheelektrooniliste ana-

loogsüntesaatorite hoovustega. Viimane on osaliselt ka mõistetav, kui arvestada, et plaati on aidanud miksida kohalike *indie*-meeste vana tuttav, “elektroonik” Taavi Laatsit ehk Galaktlan. Klaveri ja metallofoni kasutamise näol virvendub kohati ka Imandra Lake'i kummardus akus-tiilisele folgile.

Kui Pia Fraus (ja tema õigus-järglane Imandra Lake) tegi olemu-selt lihtsat ja sisutihedat popmuusi-kat, siis Wolfredt esitab enamasti pikkade lugudega instrumentaalset muusikat, mis on aeg-ajalt lähedal ka Flying Saucer Attacki tüüpi post-rockile. Lood on meditatiivsed, hel-ged ja väldivad kiirustamist.

Mõnevõrra erandlikuna mõjub hä-marama meeleolu, käredama pea-listekstuuriga ja vokaali kasutatav “The Lost Art of Humming”. Käre-dama kitarriga “Things that Re-main” on rokilikum; loos kuuleb ka päris trumme (enamik plaadi rütm-i-partiisi on elektroonilised ja prog-rammeeritud).

“When We Were Happy” kõlab veidi nagu varajane Mogwai, eriti kui lugu teises pooles hoo sisse saab. Lugude keskmise pikkusega harjub ära. Plaadi lõpulugu, kolme-minutine “Silent Heartbeats” tuleb ja läheb nii, et ei jää üle muud, kui küsida: kas see oli kõik? Lugude viie-kuueminutine keskmine pikkus töö-tab Wolfredti kasuks, võimaldades kuulajal paremini unenäolisesse helimaastikesse sisse minna. Seksoundi heli-ideoloogiast plaat ei irdu, kuid arvestatav panus Eesti instrumentaalmuusikasse on “Lullabies to Vilhelmine” sellegi-poolset.

EDMUND HÖBE
muusik

Buzuki – iga kreeklase kallim

TOOMAS PENU
Ansambli Zorbas liige

Buzuki – kaunis kuulata,
kaunis vaadata.
FOTO INTERNETIST

On võimalik, et buzuki nimi tuleb türgikeelsest sõnast *buzuk* ("rikkis", "katkine"), kuigi mina siin seost ei näe, sest kreeklane hoiab seda pilli väga hoolega vooderdatud kohvril ja võtab ta välja ainult siis, kui muidu ei saa.

Mis pilliga tegu on? Sihvaka kaelaga, umbes meetripikkune ja rikkalike kaunistustega iludus buzuki on krihvidega keelpill, millel mängitakse melodiat ja soolosisid, harvem saadet. Ilma buzukita ei möödu kreeka peres ühtegi tähtsündmust, olgu nimepäev, pulmad, ristsed, matused, majaost või uue äri avamine. Buzukimängijatest peetakse lugu ja nad on igas seltskonnas väga oodatud.

Buzukist sai maailmakuulus Kreeka sümbol tänu Manos Hadjitakise loodud ja Oscari vääriliseks hinnatud laulule, mis kõlas filmis "Never on Sunday". Kuulus Mikis Theodorakis, kes oli samuti suurepärane buzukimängija ja helilooja, lõi muusika fil-

mile "Kreeklane Zorbas" ja võib kahtlemata öelda, et sealt pärit "Zorbase tants" on kuulsaim kreeka viis. Tähtsamad selle ala heliloojad-pillimehed on veel Markos Vamvakaris, Manolis Hiotis, Vassilis Tsitsanis, Giannis Paleologou ja Panagiotis Stergiou.

Tänapäevane buzuki pole palju üle saja aasta vana, kuid tema juured ulatuvad antiikaega. Arheoloogide abiga on meieni jõudnud keraamikat, skulptuure ja mosaiike, kus on kujutatud sellesarnase kujuga instrumente. Loomulikult pole tolleaegsest pilliehitusest, pillimängust ja repertuaarist suurt midagi teada.

Vanasti kutsuti pilli tabuuraks (*kr k tampoura*). Kreeka keeles ei ole *b*- ja *d*-tähte, seega hääldatakse *mp* nagu *b* ja *nt* nagu *d*, *u* asemel on *oy*. Nii näeb buzuki kirjepilt meie silmale suisa kummaline välja: ΜΠΟΥΖΟΥΚΙ. Mingil hetkel arenes tabuurast suurema kõlakastiga lauto, mis oli juba nõudlikuma meistri kätetöö. Siit ka pillimeistri ingliskeelne nimetus *luthier*.

Tabuurad olid üldiselt puust, uuristatud kõlakastiga ja kahe-kolmekeelsed, lauto seevastu sai kena kõrvitsa- või arbuusitaolise kõlakasti, mis koosnes õhukestest kokkuliimitud puuliistudest. Praegu on lauto kreeka rahvamuusikas väga lugupeetud instrument. Egeuse mere saared peavad kreeta lautot oma tähtsaimaks pilliks. Lisame siia nimistusse ka kuulsat naapoli mandoliini ja ongi kirev suguvõsa koos.

Kui buzuki ja selle eellaste kõlakaste on ehitatud ka kilpkonna kilbist, suvekõrvitast ja millest kõigest veel, siis nüüd tehakse kõlakasti kaas kuusest või seedrist. Kael

valmistatakse harilikult vahtrast, tugevduks sekka eebenipuud, millest tehakse ka sõrmlaud. Kumer põhi liimitakse kokku kaheteistkümnest kuni kuuekümnest pähkli-, kirsi- või roosipuuliistust. Kaas, kallimatel mudelitel ka küljed ja sõrmlaud, kaunistatakse rikkaliku pärlmutterornamendiga.

Algselt kasutati kolme paariskeelega *trichordo*-buzukit, mida häälestati D-A-D, nii et kolmanda paari üks keel on oktava võrra madalam. Virtuuos Manolis Hiotisele jäi sellest väheks ja ta tutvustas kreeklaste viiekümneandel *tetrachordo*-buzukit (D-A-F-C, üks F- ja C-keeltest oktava madalam). Mängimiseks kasutatakse tavalist kitarrimediaatorit.

Kreeka buzuki hülgeaeg algas 20. sajandi hakul. Kreeklased olid juba Aleksander Suure aegadest asustanud ka Väike-Aasia rannikut, kus eelmise sajandi algul oldi Kreeka võrreldas päris heal järjel. Öitses omakeelne õigeusklik ühiskond, kus olid tähtsal kohal ka haridus, kaunid kunstid ja muusika. Samal ajal ei põlatud ära paremat osa idamaise kultuuriruumist, kus elati. Emamaaga ja iseäranis saartega läbikäimine jätkus ja nii jõudis buzuki ka kodukreeklaste kätte. Kreeka muusika ongi segu bütsantsi kirikumuusikast, meremeeste lauludest ja mägikarjuste hoogsatest rütmidest, kuni idamaa kõhutantsuni välja.

Läbilöögi teel kreeka rahvuspilli staatuse poole tegi buzuki väga traagilistel asjaoludel. Nimelt toimus pärast Esimest maailmasõda suur rahvaste vahetus, mille tulemusena saadeti Türgi aladelt välja üle miljoni kreeklase. Sama saatust tabas türklasi, kes elasid Kreeka saartel ja mandril.

Nüüd hakkas Pireuses, Ateenas,

Thessalonikis ja teistes suuremates sadamates *rebetiko* aeg. Suur katastroof (nii kutsuvad kreeklased küüditamist) lõi pinnase uue folkloori sünniks, mis sai hoo sisse põgenikelaagrites ja sadamakõrtsides. Seal tekkisid buzukiorkestrid, mille liikmed olid haritud muusikud, kes proovisid natukenegi leevendada elujärge olukorras, kus kogu maine vara oli jäänud mere taha. *Rebetiko*-muusika eristub oma aasiapärase helilaidide ja harjumatu taktimõõtudega (eelkõige 9/4, aga ka 7/8 ja 5/4). Kreeka pillimeestega nende poisikesepõlvest vesteldes tuli välja, et nende laste- ja unelaulud kipuvad olema sellistes taktimõõtudes, mida eestlane naljalt kaasa plaksutada ei mõista. Tüüpiline *rebetiko*-lugu algab lühema improviseeritud buzukisoolo ehk *taximi*ga, mille järel tulevad teised pillid appi ja algab laul. Lauludes on sageli lauselõpp või paus, aga buzukimängija ei salli vaikust ja täidab selle mingi viisijupiga. Kui pille on rohkem kui üks, kõlavad need vahemängud mitmehäälselt, mida on õige tore mängida ja kuulata. Ajalooliselt mängitakse buzukit istudes, sest seda kopsikut pole seistes teab kui mugav mängida. Nii on ka terve buzukiorkester sunnitud istuma (välja arvatud kontrabassimängija). Orkestris võivad olla veel viiul, klarnet, klaver, akordion, *ud*, bandžo, mandoliin, tamburiin ja *toubeleki*. Kindlasti peavad olema kitarri ja *baglamas*. Viimasest

Tüüpiline *rebetiko*-orkester.
FOTO INTERNETIST

ka paar sõna. *Baglamas* on õige pisike buzuki poeg. Oktav kõrgema häälestusega pill meenutab puust saunakulpi, millele on keeled peale veetud. Tragilt rütmikaid akorde võttes kostab ta oma kameda tämbri läbi ka kõige valjemast muusikast. Ka on oluline, et teda on mugav põue või varrukasse pista, et suvalises situatsioonis laulu ja tantsu alata. Kreeka lapsed teevad oma esimesed etteasted tänavakohvikutes jäätiseraha teenides just *baglama*ga. Sellegipoolest on see buzukiorkestri väärikas liige. *Tzouras* on kolmese pere ema, *trichordo*-buzukiga samas häälestuses, aga poole väiksema kõlakastiga, peenem, kergem, heledama kõlaga, nagu naisterahvas ikka.

Buzuki on käinud ka reisimas. Mererahvana ei peljanud tuhanded inimesed

helgema elu otsingul pikale teele asuda. Nii jõudis buzuki Ameerikasse, Kanadasse, Austraaliasse ja Uus-Meremaale, kus on väga tugevad kreeka kogukonnad ja loomulikult ka buzukiansamblid. YouTube'is kreeka muusikat valides võib hõlpsasti sattuda just nende peale. Kreeka taverne leiab peaegu kõikidest Euroopa suurematest linnadest ja seal võib tihti näha ka buzukimängijaid.

Viiekümnendatel ei pääsenud ka buzuki elektroonikast ja sai külge helipea. Kuuekümnendate keskel sattus buzuki ka iirlaste kätte ja levis kiiresti kõikjal Iirimaal, kus ta on pisut teises rollis. Keldi muusikas on buzukil saatefunktsioon. Samuti on ta põhjamaiselt tagasihoidlikuma välimuse ja sileda tagaküljega.

RAHVUSVAHELINE

PÄRNU MUUSIKAFESTIVAL JÄRVI AKADEEMIA 16 - 23/07/2013

NEEME JÄRVI

HILARY HAHN

KRISTJAN JÄRVI

PAAVO JÄRVI

PILETID MÜÜGIL PILETILEVIS

www.parnumusicfestival.ee

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdid mais

2. mai kell 18.00

EMTA orelisaal

Prof Urmas Vulbi VIIULIKLASS
Klaveril Thea Nestor

4. mai kell 15.00

Tallinna Linnamuuseum (Vene tn 17)
Kontserdisari "EMTA trubaduurid
Linnamuuseumis"

Tiit Kalluste ja Tiina Välja akordioni
eriala üliõpilased

4. mai kell 18.00

EMTA kammersaal

Kammermuusika kontsert
Liidia Ilves (klaver), Aleksandra
Ilves, Gloria Ilves (viul), Silvia
Kraus (tšello), Damaris Ilves
(sopran)

5. mai kell 14.00

EMTA orelisaal

Prof Imbi Tarumi KLAVESSIINIKLASS

5. mai kell 17.00

EMTA kammersaal

Prof Toivo Nahkuri KLAVERIKLASS

6. mai kell 20.00

EMTA kammersaal

Maila Laidna, Tiiu Sisask (klaver)

9. mai kell 19.00

EMTA orelisaal

KÜLALISKONTSERT

François Rossé (improvisatsioon,
Prantsusmaa)

10. mai kell 19.00

Mustpeade Maja valge saal

Dirigeerimise eriala eksam-kontsert
Kristina Kodas, Mari Kalling

11. mai kell 15.00

Tallinna Linnamuuseum (Vene
tn 17)

Kontserdisari "EMTA trubaduurid
Linnamuuseumis"

Prof Imbi Tarumi klavessiini eriala
üliõpilased

14. mai kell 16.00

EMTA orelisaal

Külaliskontsert

Yves Storms (kitarr, Belgia)

16. mai kell 19.00

EMTA orelisaal

Dots Heiki Mätliku KITARRIKLASS
Mirjam Pihlak, Paul Stahl, Kaarel
Parm, Matteo Laurenzi, Svjatoslav
Bortsov, Kirill Ogorodnikov, Siim
Kartau

Klaveril Jelena Fomina

18. mai kell 15.00

Tallinna Linnamuuseum (Vene tn 17)

Kontserdisari "EMTA trubaduurid
Linnamuuseumis"

Dots Heiki Mätliku ja Paul Danieli
kitarri eriala üliõpilased

20. mai kell 18.00

EMTA kammersaal

Kammermuusika kontsert

Dorpat Trio: Anna Samsonova (viul),
Enno Lepnurm (tšello), Irina Oja
(klaver)

20. mai kell 19.00

Mustpeade Maja valge saal

Dirigeerimise eriala eksam-
kontsert

Kristi Jagodin, Reet Ristmägi

20. mai kell 19.00

21. mai kell 19.00

Estonia teatrisaal

Domenico Cimarosa koomiline ooper
"Salaabielu" ("Il matrimonio segreto")

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
sümfooniaorkester

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia
ooperistuudio

Lavastaja GIORGIO BONGIOVANNI
(Itaalia)

Dirigent RISTO JOOST

25. mai kell 19.00

EMTA orelisaal

Mindaugas Neverovas (klaver)